

T.C.

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

**İNSANİ YARDIM BAĞLAMINDA TÜRKİYE’NİN
AFRİKA’DAKİ SAĞLIK HİZMETLERİ:
GÖNÜLLÜLER HAREKETİ ÖRNEĞİ (2005 – 2016)**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

FATMA GÜMRÜKÇÜOĞLU

İstanbul-2019

T.C.

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

**İNSANİ YARDIM BAĞLAMINDA TÜRKİYE’NİN
AFRİKA’DAKİ SAĞLIK HİZMETLERİ:
GÖNÜLLÜLER HAREKETİ ÖRNEĞİ (2005 – 2016)
(YÜKSEK LİSANS TEZİ)**

FATMA GÜMRÜKÇÜOĞLU

Tez Danışmanı:

Prof. Dr. Ahmet KAVAS

İstanbul -2019

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

İstanbul Medeniyet Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu Yüksek Lisans tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

- 1- Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;
- 2- Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;
- 3- Alıntılanan başkalarına ait tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dahil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;
- 4- Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntıladığım metinlerini kaynak göstererek atıfta bulunduğum gibi, yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi,

beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

Fatma GÜMRÜKÇÜOĞLU

[İmza]

İMZA SAYFASI

Fatma GÜMRÜKÇÜOĞLU tarafından hazırlanan ‘İnsani Yardım Bağlamında Türkiye’nin Afrika’daki Sağlık Hizmetleri: Gönüllüler Hareketi Örneği (2005 – 2016)’ başlıklı bu yüksek lisans tezi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalında hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

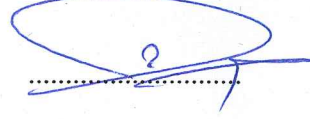
JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı:

[Prof. Dr. Ahmet KAVAS]

Kurumu: İstanbul Medeniyet Üniversitesi

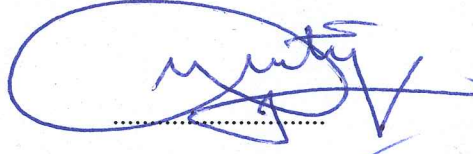
İMZA

Üyeler:

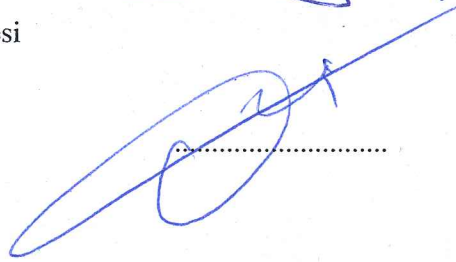
[Dr. Öğr. Üyesi Muhammed TANDOĞAN]

Kurumu: İstanbul Medeniyet Üniversitesi

[Prof. Dr. Nurettin GEMİCİ]

Kurumu: İstanbul Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 14./10./2019

ÖNSÖZ

Çalışmamızda Türkiye'nin 2002 yılından bu yana Afrika kıtasında yakaladığı proaktif ilişkilerin önemli bir ayağını oluşturan yumuşak güç politikalarının Gönüllüler Hareketi olarak anılan grup üzerinden insani yardım bağlamında ne şekilde işlediği irdelenmeye çalışılmıştır. Gönüllülük esasında teşekkül eden bu hareketin, kıtadaki insani yardımlara yönelik ufuk açıcı faaliyetlerine dikkat çekilmeye gayret edilmiştir. Çalışmayı zenginleştiren en önemli husus söz konusu hareketin başkanı ve sağlık kurulu başkanı ile direk olarak temasa geçilmiş ve bilgi alış verişinde bulunulmuş olmasıdır.

Yüksek lisans eğitimim ve bu çalışma süresince yoğun mesailerine rağmen değerli yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen başta Prof. Dr. Ahmet KAVAS ve Dr. Öğr. Üyesi Muhammed TANDOĞAN, Prof. Dr. Nurettin GEMİCİ hocalarıma, gecesi gündüzü Afrika ve burada yapılan ve yapılacak olan insani yardım faaliyetleri ile yoğrulan Gönüllüler Hareketi Başkanı İbrahim CEYLAN'a ve Gönüllüler Hareketi Sağlık Kurulu Başkanı Op.Dr. Serhat ONUR'a, her daim bu alandaki çalışmalarımı teşvik eden ve destekleyen eşim Hüseyin Avni GÜMRÜKÇÜOĞLU'na teşekkürlerimi arz ederim.

Fatma GÜMRÜKÇÜOĞLU

ÖZ

İNSANİ YARDIM BAĞLAMINDA TÜRKİYE’NİN AFRİKA’DAKİ SAĞLIK HİZMETLERİ: GÖNÜLLÜLER HAREKETİ ÖRNEĞİ (2005 – 2016)

Bu tez çalışmasında, yumuşak güç, kamu diplomasisi, sivil toplum ve insani yardım kavramlarının temelinde, Gönüllüler Hareketi’nin insani yardım faaliyetleri ve bu faaliyetlerin Türkiye’nin genel olarak imajına ve yumuşak güç algısıyla kamu diplomasisi çalışmalarına ne denli katkı yaptığı araştırılmaktadır. Sırasıyla çalışma bir literatür taraması, kavramların değerlendirilmesi ve yapılan görüşmeler çerçevesinde Gönüllüler Hareketi’nin kurumsal kimliği üzerine incelemelerde ve kimi büyük kurumlarla karşılaştırmalarda bulunmaktadır. Çalışmanın son bölümünde ise Gönüllüler Hareketi kuruluşundan yetkililer ile yapılan derinlemesine mülakatlara yer verilmektedir. Bu çalışmada, insani yardım faaliyetleri ve yumuşak güç unsurlarının tahlili, bunların uluslararası ilişkiler literatüründeki tanımlamaları ve var olan tartışmalar çerçevesinde Türkiye’nin Afrika kıtası genelinde yürüttüğü insani yardım çalışmalarına ve sağlık hizmetlerine değinilecek, bu faaliyetler ile yumuşak güç arasındaki ilişkiler ağı ortaya çıkarılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Gönüllüler, Gönüllüler Hareketi, İnsani Yardım, Yumuşak Güç, Kamu Diplomasisi

ABSTRACT

HEALTH SERVICES OF TURKEY IN THE CONTEXT OF HUMANITARIAN AID: THE EXAMPLE OF VOLUNTEERS MOVEMENT (2005 -2016)

This study aims to analyze the contribution of humanitarian aid activities of Volunteers Movement on the basis of soft power, civil society and reflections on Turkey's image in the context of public diplomacy and soft power. A literature review, an evaluation of concepts and institutional identity of the Volunteers Movement through interviews and a comparison among some major humanitarian aid institutions was done in the first and second phase of the study. In the last stage of the study, two in-depth interviews were made with two officials from Volunteers Movement. Besides, by referring to humanitarian aid activities, analysis of soft power elements, their definitions in the international relations literature and within the framework of existing debates, the humanitarian aid works and health services carried out by Turkey in Africa will be investigated and relations between these activities and soft power will be revealed.

Key Words: Volunteers, Volunteers Movement, Humanitarian Aid, Soft Power, Public Diplomacy.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ŞEKİL ve TABLO LİSTESİ.....	vii
KISALTMALAR.....	viii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TEMEL KAVRAMLAR

1.1. Yumuşak Güç Kavramı.....	6
1.2. Kamu Diplomasisi.....	8
1.2.1. Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç.....	11
1.3. İnsani Yardım Kavramı.....	13
1.3.1. İnsani Yardım Faaliyetlerine İhtiyaç Duyulan Durumlar.....	15
1.3.1.1. Çatışma ve Savaşlar.....	15
1.3.1.2. Doğal Afetler.....	16
1.3.1.3. Diğer Krizler.....	17
1.3.2. İnsani Yardımın Temel Prensipleri.....	18
1.3.3. İnsani Yardımın Fonksiyonları.....	19
1.3.3.1. Sağlık.....	19
1.3.3.2. Toplumsal Dayanışma.....	19
1.3.3.3. Kalkınma.....	20
1.3.3. İnsani Yardım Kuruluşlarının Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Konularındaki Etkisi.....	20
1.4. Sivil Toplum Kuruluşu Kavramı.....	24

1.4.1. Sivil Toplum Kuruluşlarının Önemi.....	25
1.4.2. Sivil Toplum Kuruluşlarının Siyasal Erk Üzerindeki Etkisi.....	25
1.4.3. Sivil Toplum Kuruluşlarının Toplumsal Politikaların Oluşturulması Üzerindeki Etkisi.....	27
1.5. Türkiye'nin Afrika Eylem Planı ve İnsani Yardım Algısı.....	28
1.5.1 Türkiye'nin Afrika Eylem Planı	28
1.5.2. Türkiye'nin İnsani Yardımı Bir Yumuşak Güç Aracı Olarak Kullanması.....	30
1.5.3. Türkiye'nin İnsani Yardım Açısından Afrika'da Yürütmüş Olduğu Faaliyetler.....	32
1.5.4. Türkiye'nin Afrika'da Yürütmüş Olduğu İnsani Yardım Faaliyetlerin Siyasal ve Sosyal Etkileri.....	34

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'NİN AFRIKA'YA YÖNELİK SAĞLIK POLİTİKALARI VE GÖNÜLLÜLER HAREKETİ

2.1. Türkiye'nin Afrika'ya Yönelik Sağlık Politikaları.....	37
2.2. Gönüllüler Hareketi	39
2.2.1. Gönüllüler Hareketi'nin Kuruluşu.....	40
2.2.2. Gönüllüler Hareketi'nin Belirlemiş Olduğu Vizyon ve Üstlendiği Misyona.....	40
2.2.3. Gönüllüler Hareketi'nin Genel Olarak Operasyon Yönetimi.....	41
2.2.4. Gönüllüler Hareketi'nin Afrika'daki Faaliyetlerinde Bölgedeki Yerel Yönetim ile Olan İletişimi.....	46
2.2.5. 2006 -2016 Arasında Gönüllüler Hareketi Tarafından Operasyonlar ve Örnek Olarak Nijer'de Yapılan Hizmetler	49

2.6. Uluslararası Kuruluşların Afrika'daki Yardımları.....	51
2.6.1. Birleşmiş Milletler'in Afrika'ya Yardımları.....	51
2.6.2. Dünya Bankası'nın Afrika'ya Yardımları.....	53
2.7. Uluslararası Kuruluşların Yardım Potansiyeli ile Gönüllüler Hareketi'nin Faaliyetlerinin Karşılaştırılması.....	54

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GÖNÜLLÜLER HAREKETİ VE YUMUŞAK GÜÇ KULLANIMI

3.1.Gönüllüler Hareketi Başkanı İbrahim CEYLAN Bey ile Gerçekleştirilen Röportaj.....	58
3.2. Gönüllüler Hareketi Sağlık Kurulu Başkanı Op. Dr. Serhat ONUR Bey ile Gerçekleştirilen Röportaj.....	71
SONUÇ	91
KAYNAKÇA	96

ŞEKİL ve TABLO LİSTESİ

	Sayfa No.
Şekil 1. Gönüllüler Hareketi Hazırlık Şeması	43
Şekil 2. Gönüllüler Hareketi Hazırlık Şeması (Devam).....	44
Tablo1. Gönüllüler Hareketi'nin Sağlık Karnesi (2006 – 2016)	59

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BM	: Birleşmiş Milletler
BİSEG	: Biseg Bir İnsan Dünyaya Bedeldir Sağlık ve Eğitim Gönüllüleri Derneği
NATO	: North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü)
KEK	: Karma Ekonomik Komisyon
KBB	: Kulak – Burun – Boğaz
THY	: Türk Hava Yolları
UNICEF	:United Nations International Children's Emergency Fund(Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu)
WHO	: World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)

GİRİŞ

Savaş meydanlarındaki çatışmaların benzerlerinin yaşandığı diplomatik mücadeleler, bugünün modern siyasi ve ekonomik hayatını şekillendirmektedir. Her ne kadar devlet yönetimleri halen güçlü bir şekilde savaş teçhizatına ve askerlere yatırım yapıyor olsalar da asıl, uğruna daha fazla yatırım yapılan ve efor sarf edilen alan siyasettir. Bununla birlikte, siyasetin de giderek daha farklı bir hal aldığını söylemek mümkündür. Artık siyaset, sadece siyasetçiler sayesinde gerçekleştirilmemektedir; bunun ötesinde siyaset, içerisine birbirinden farklı unsurları da dâhil edebilmektedir.

Geçmiş yıllara bakıldığında siyasi konuların ve bu konulara dair stratejilerin, büyük ölçüde bürokratik ve askeri ilişkiler ekseninde şekillendirildiği fark edilmektedir. Konunun sosyal boyutu sürekli olarak göz ardı edilmiş ve bu nedenle de sürecin iyileştirilmesi adına sadece siyasi ve askeri gücün etkililiğinin sonucu değiştirebileceği inancı yerleşmiştir. Özellikle Soğuk Savaş'ın sonlanmasıyla ortaya çıkan tabloda, siyasi ve askeri alandaki çalışmaların ve faaliyetlerin giderek yetersiz hale geldiği görülmüştür. Siyasi anlamdaki başarının artık sosyal ilişkiler bazında gerçekleştirilebileceği yavaş yavaş dile getirilmeye başlanmıştır. İnsani anlamdaki tüm destekler, artık birer siyasi araç olarak da kullanılmaktadır.

Thompson (1999), insani yardımı ele alırken, kavramı asla sadece bir bireye ya da bir insan topluluğuna, belirli bir şekilde yardımcı olmak ekseninde ele almamıştır. Thompson'ın buradaki temel düşüncesi, insani yardımın aslında siyasi anlamda uygulanacak baskı ya da askeri anlamda gerçekleştirilecek olan operasyonlardan daha etkili sonuçlar vereceği yönündedir. Bunun da ötesinde insani yardımlar, olumlu birer faaliyet olmaları nedeni ile ülkelerin imajlarının iyileştirilmesi konusunda ciddi ölçekli bir fayda da sağlamaktadır (Doğan, 2014: 73).

Snow (2009), kamu diplomasisini ele alırken, onu siyasal ya da bürokratik bir açıdan değerlendirmemiştir. Aksine, onu ciddi ölçekli bir sosyal iletişim aracı olarak görmektedir. Bu şekilde kamu üzerinde yürütülen faaliyet, tamamıyla beşeri unsurlara bağlı olmak kaydıyla bir ülkenin kayda değer oranda propagandasını gerçekleştirmektir. Konunun diplomatik boyutu, üzerinde sosyal bir baskı oluşan toplum kesiminin fikirlerinin belirli bir doğrultuda, ancak tamamıyla sosyal unsurların kullanılarak yönlendirilmesini içermektedir (Ekşi, 2017: 10).

Kavrama önemli katkıları bulunan Joseph Nye de kamu diplomasisinin önemine dikkat çekmektedir. Süreci, bir hikâyenin pazarlanması olarak gören Nye açısından kamu diplomasisi, bir ülkenin, kendisine ait hikâyeyi, kültürel değerler özelinde çevresine ne ölçüde pazarlayabildiği ve çekicilik oluşturabildiğidir (Purtaş, 2013: 6).

Öte yandan Malone (1988), kamu diplomasisinin aslında son derece sağlam bir siyasi iletişim şekli olduğunu dile getirmektedir. Malone için kamu diplomasisi, bir ülkenin tüm kültürel detaylarının öğrenilmesini zorunlu kılması vesilesi ile iki tarafın birbirine etkin bir şekilde yakınlaşmasını sağlamakta ve bu şekilde de siyasi anlamdaki gizli bir mesajın çok daha güçlü olarak iletimini kolaylaştırmaktadır (Akçadağ, 2013:1).

Deibel ve Roberts (1976), Peisert (1978), Signitzer ve Coombs (1992), Cull (2008) ve Zaharna (2009), tarihsel süreç içerisinde yaptıkları araştırmalarında, kamu diplomasisinin aslında çok sayıda boyutlarının bulunduğunu belirtmiş ve bunları da iki farklı alanda ele almışlardır. Araştırmacıların öncelikli olarak üzerinde durdukları konu, siyasal anlamda yürütülecek olan ilişkiler olmaktadır. Fakat tüm araştırmacıların en önemli ortak noktası, kamu diplomasisinin etkililiği açısından kültürel unsurlara çok daha fazla önem vermiş olmalarıdır (Yıldırım, 2011: 5).

Sivil toplum kavramının bu süreçte güçlü bir şekilde ortaya çıktığı görülmektedir. Bu konuda kamu diplomasisi ve yumuşak güç kavramlarını, insani yardım özelinde ele alan Larry Diamond açısından sivil toplum, örgütlü bir şekilde

toplumun kendi kendisine destek sağlaması ve bir arada kalacak şekilde direniş göstermesidir. Özellikle de insani yardım kavramı özelinde ele alındığında Diamond, sivil toplumun son derece kritik bir öneme sahip olduğunu ve onun fonksiyonelliğinin, bilhassa yurtdışından sağlandığı süreçte kamu diplomasisi hususunda desteğinin bulunacağını belirtmektedir (Eren, 2017: 38).

Şartlar her ne olursa olsun, sivil toplum kuruluşları, dünya genelinde oldukça yüksek bir ehemmiyete sahip olmaktadır. Faaliyet alanları her ne olursa olsun, sivil toplum kuruluşlarının sorumlulukları, devlet yönetimlerinin üstlendiklerinden bazı alanlarda daha fazla olmaktadır ve çözüm üretme konusunda yardımcı bir niteliğe sahiptir. Özellikle de uluslararası faaliyetleri bulunan sivil toplum kuruluşları çok daha önemli bir kimliğe sahiptir. Bunlardan biri olarak Gönüllüler Hareketi, Türkiye’de konuşlanmasına karşın, Afrika özelinde ve dünyanın birçok önemli noktasında insani anlamda yardım operasyonları gerçekleştirmektedir. Afrika’daki faaliyetlerinin sağlamış olduğu faydalar temelinde ele alındığında Gönüllüler Hareketi, bir sivil toplum kuruluşu olarak, insani yardım açısından yüksek seviyede sorumluluklar üstlenmektedir.

Kurumun faaliyetlerine bakıldığında, insani değerleri son derece yüksek organizasyonların düzenlendiği görüldüğü gibi kurumun yüksek ölçekli pozitif olan kimliğinin kendisine olduğu kadar Türkiye’ye de faydalarının bulunduğu görülmektedir. Özellikle de Türkiye’nin Afrika’daki yoksul, yardıma muhtaç, sosyopolitik ve sosyoekonomik açıdan istikrarsız olan bölgelerde kimliğinin pozitif bir şekilde konuşlandırılması adına Gönüllüler Hareketi’nin ciddi bir katkısının bulunduğu gözlemlenmektedir. Bu durum, kurumun, Türkiye’nin yürüttüğü yumuşak güç faaliyetleri ve kamu diplomasisi çabalarının sonuçlarının pozitif olarak çıkmasına katkı sağladığını göstermektedir.

Bu tez çalışmasında, yumuşak güç, kamu diplomasisi, sivil toplum ve insani yardım kavramlarının ekseninde Gönüllüler Hareketi’nin insani yardım faaliyetleri ve bu faaliyetlerin Türkiye’nin genel olarak imajına ne denli fayda sağladığı araştırılmaktadır. Sırasıyla çalışma bir literatür taraması, kavramların

değerlendirilmesi, Türkiyen'in Afrika'ya yönelik sağlık politikaları ve Gönüllüler Hareketi Başkanı İbrahim Ceylan Bey ile yapılan iki ayrı görüşme ve elden alınan veriler çerçevesinde Hareketin kurumsal kimliği üzerine incelemelerde bulunulmakta ve bazı uluslararası kuruluşlar ile ortak ve farklı noktalar karşılaştırılmaktadır. Çalışmanın son bölümünde ise, nitel bir araştırma yöntemi belirlenmiş ve buna istinaden yine Gönüllüler Hareketi Başkanı İbrahim Ceylan Bey ve Gönüllüler Hareketi Sağlık Kurulu Başkanı Op. Dr. Serhat Onur Bey ile iki ayrı görüşme ayarlanmıştır. Mühim bir bilgi toplama yöntemi olan görüşme, muhataplara kendilerini aracı olmaksızın ilk ağızdan ifade etme olanağı sağlarken, araştırmayı kapalı kişiye görüşülen kişilerin kimliklerini, dünyayı algılamalarını, görüş açılarını, özel durumlarını, o esnadaki his, fikir ve deneyimlerini yine kendi anlatımları vasıtasıyla derinlemesine tahlil etme olanağı sağladığından, nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılmaktadır. Derinlemesine görüşmenin nitel yöntemde özel bir yeri vardır ve nitel yöntemin en güçlü tekniklerinden biridir. Bu görüşme türü, araştırılan konuyu mümkün olan en geniş perspektifte ele almaya çalışan, açık uçlu soruların daha yoğun bir şekilde yöneltildiği ve cevapların ayrıntılı şekilde alınmasına olanak sağlayan, karşılıklı görüşme yaparak bilgi edinilmesini mümkün kılan bir veri toplama tekniğidir. Muhatabımızın bilgi, duygu ve tecrübe dünyasını diğer bir ifadeyle bütün dağarcığı bir bakıma fotoğraflanmaya çalışılmıştır. Yapılandırılmamış görüşmede görüşülen kişiden önceden belirlenmiş, standart soruları cevaplaması istenmiştir. Yapılandırılmamış görüşme ise standartlaştırılmamış, açık uçlu soruların sorulduğu derinlemesine görüşmedir. Bu çalışmada yer alan derinlemesine görüşmelerde, yapılandırılmamış derinlemesine görüşmeler tasarlanmış ve sorular üzerinden açık uçlu soruların sorulduğu iki ayrı görüşme organize edilmiştir. Soruların yanıtlarının alınmasıyla birlikte sonuçlar birer beyan olarak nitelendirilmiş ve bu şekilde de yorumlaması gerçekleştirilmiştir.

Tezin içeriği ve hedefleri doğrultusunda değerlendirilmesinde, literatürde oluşturacağı farkın, birçok farklı kavramı, pratikte aktif olan bir kurum özelinde, detaylı bir şekilde inceleyecek olmasıdır. Buna göre çalışma, yumuşak güç, kamu diplomasisi, sivil toplum ve insani yardım kavramlarını bir arada ele alarak bir

değerlendirmede bulunacaktır. Genellikle, literatürde yer alan çalışmalar bu kavramlarının ikisini birbiri ile karşılıklı ya da tek bir tanesi üzerinden ele alırken, bu çalışmada söz konusu kavramların birbirleri ile ne gibi bir ilişkilerinin olduğu, pratikte faaliyetler yürüten bir kurumun uygulamaları üzerinden ele alınmaktadır.

Öte yandan bu çalışmada, insani yardım faaliyetleri ve yumuşak güç unsurlarının tahlili, bunların uluslararası ilişkiler literatüründeki tanımlamaları ve var olan tartışmalar çerçevesinde Türkiye'nin Afrika kıtası genelinde yürüttüğü insani yardım çalışmalarına ve sağlık hizmetlerine değinilecek, bu faaliyetler ile yumuşak güç arasındaki ilişkiler ağı ortaya çıkarılacaktır. Afrika'da yapılan insani yardım çalışmalarının bölge halkı nazarında bıraktığı olumlu izlerin incelenmesi de temel gayeler arasındadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TEMEL KAVRAMLAR

1.1. Yumuşak Güç Kavramı

Yumuşak gücü bir kavram olarak ortaya çıkaran kişi Joseph Nye'dir ve ilerleyen yıllarda çokça anılacak bu kavramı 1990 yılında ilk kez kullanmıştır. "Bound to Lead" adlı eserinde, ABD'nin siyasi gücünün gerileme içerisinde olduğunu belirten Nye, ABD'nin alternatif siyasi çözüm unsurları geliştirmesi gerektiği görüşünü ön plana çıkarmıştır. Bunlardan biri olarak yumuşak güç; iş birlikleri sağlamak ve çeşitli siyasal, ekonomik ve sosyal çekicilik unsurları oluşturmak sureti ile bir ülkenin diğerine, kendi çıkarları doğrultusunda karar aldırması anlamına gelmektedir. Nye, yumuşak gücü tanımlarken tehdit, kandırma vb. olumsuz unsurların varlığından bahsetmemektedir. Onun açısından yumuşak güç, siyasi karar alma süreçlerine, bir şekilde müdahale edilebilmesidir (Demirtepe ve Özertem, 2013: 101).

Güç, siyaset bilimi içerisinde, açıklayıcılığı belki de en yüksek seviyede olan kavramlardan biridir. Bu nedenle de gücün kavramsal olarak tartışılması ve araştırmacıların değerlendirmelerinde ilk sıralarda yer alması şaşırtıcı değildir. Uluslararası ilişkiler sahasında başvurulduğunu sıklıkla müşahade ettiğimiz terimler olan süper güç, güç dengesi, hegemonik güç vb. kavramların hemen hepsinin güç kelimesini içerdiği göz önünde bulundurulduğunda, gücün süreçleri belirleme konusunda son derece etkin bir unsur olduğunu söylemek mümkündür. Bu nedenle de uluslararası ilişkiler disiplini dâhilinde ele alındığında, gücün çok uzun yıllardır süreçlerin belirleyicisi olduğu anlaşılmaktadır. Fakat uzun yıllardan bu yana sadece askeri anlamdaki kapasite ile değerlendirilen güç, artık diplomatik anlamda elde edilmiş ya da elde edilen güç ile özdeşleştirilmektedir. Artık gücün elde edilmesi ve uygulanması farklı bir boyutta ele alınmaktadır (Turan ve Karanfil, 2017: 18).

Güç kavramının etkili bir şekilde ele alınmaya başlandığı zamandan itibaren, en fazla değerlendirilmeye tabi tutulan alt kavramların başında yumuşak güç

gelmektedir. Yumuşak güç, bugünün dünyasında eğitim, bilim, sanat ve ekonomi alanlarında etkisini hissettiren bir çeşit baskı unsurudur. Sivil toplum kurumları, yüksek öğrenim kurumları, yazılı ve görsel olmak üzere medya, çok uluslu şirketler vb. birçok farklı aktör, yumuşak güç kavramının birer unsuru olmaktadır. Özellikle de medyanın etkili bir biçimde kullanımı neticesinde, bir ülkenin gücünün, sisteminin, etkililiğinin, mesajının vb. tüm unsurlarının, bir başka devletin toplumuna mesaj olarak iletilebilmesi son derece kolaylıkla mümkün olmaktadır. Yine yumuşak güç, herhangi bir askeri unsur ya da uluslararası ilişkilerdeki etkin veya sert olarak addedilebilecek baskı araçlarını kullanmadan uygulanan bir güçtür (Sancak, 2016a: 41).

Yumuşak güç kavramı ile birlikte içerik ve uygulama olarak değişiklik gösteren 21. yüzyılın diplomasi anlayışı mutlak olarak 20. yüzyılın içerisindeki ve bilhassa Soğuk Savaş dönemindeki diplomatik uygulamalara göre farklılıklar göstermektedir. Bu yeni dönemdeki diplomasi anlayışının temel fonksiyonlarına bakıldığında, yumuşak güç adına aşağıdaki noktalar ön plana çıkmaktadır (Yağmurlu, 2007: 16):

- Temel olarak oluşturulmak istenen ortamda barışa odaklanmak,
- Belirli bir ülkenin, ülke dışındaki politik ve finansal çıkarlarının düzeyini yükseltecek uygun alan oluşturmak, buna uygun öncül bir imaj çizmek,
- Genel strateji olarak ilişki ve iletişimi, süreklilik arz edecek şekilde ön planda tutmak; ülke dışındaki kamusal ortam ile yakınlaşmak,
- Diyalog faktörünü mümkün olduğunca uzun süre hayatta tutmak ve diyalog üzerinden yürümek,
- Toplumsal araştırma açısından bilimsel değerlendirmelere öncelik vermek ve geri bildirimlere göre hareket etmek,

- Eskileri olduğu kadar yeni kitle iletişim araçlarını da aktif bir şekilde kullanmak,
- Finansal yatırımlar açısından kamusal ve tüm özel ortaklıklardan faydalanmak.

Bu şekilde ortaya çıkan yeni, 21. yüzyılın diplomasi anlayışı, daha geniş kapsamlı olarak toplumu ele almakta ve özellikle imaj olarak bir ülkenin tanıtımı konusunda hata yapılmaması adına birbirinden farklı değişkenleri sürecin içerisine dâhil etmektedir. Bilimsel yöntemlerden yararlanma konusunda gösterilen hassasiyet uluslararası ilişkilerdeki değişim sürecinin en önemli adımlarındandır.

1.2. Kamu Diplomasisi

Kuşkusuz, siyaset ve diplomasi, insanlık tarihinde ön plana çıktığı andan itibaren güçlü birer kavram olarak kendisine literatürde yer bulmuş ve böylelikle de toplumlar giderek daha fazla siyasal alana entegre olmaya çalışarak hayatta kalmak adına daha nitelikli bir mücadele vermeye başlamışlardır. Özellikle de devlet kavramının ortaya çıkışı ile birlikte bir arada yaşamak, millet olabilmek ve bir arada var olabilmek adına mücadele verilen süreçte, siyaset ve diplomasi yavaş yavaş önem kazanan kavramlar haline gelmiştir.

Uzun yıllar boyunca ulusların birbirleri ile savaş ve çatışma içerisinde oldukları düşünüldüğünde, siyasal anlamda bir ilişki ya da iletişimin varlığından bahsetmek kolay olmamaktadır. Çünkü bu tip bir sürecin hâkim kavramı ve olgusu g olmuştur; bu gücün gösterilebilmesi adına da önemli olan siyasal güç kapasitesinden ziyade askeri güçtür. Fakat geçen zamana bakıldığında, 19. yüzyıl itibari ile siyasetin gücünün arttığı ve diplomatik ilişkilerin daha fazla kabul görmeye başladığı anlaşılmaktadır (Lewis, 2001: 33).

Bununla birlikte, dünya siyasetinin uluslararası ilişkiler bazında sürekli olarak değişen etkili diplomatik yöntemleri bulunmaktadır ve küreselleşme dünyaya hâkim oldukça her ülke farklı yöntemler geliştirmektedir. Sürecin içerisine sivil

toplum kuruluşları, çok uluslu şirketler ve çeşitli çıkar gruplarının dâhil olması sonucunda, diplomasinin boyutu son derece farklı bir hal almıştır. Bu süreçte ön plana çıkan önemli kavramlardan biri de kamu diplomasisidir. Basit bir tanımlama ile kamu diplomasisi, belirli devletin başında bulunan meşru bir hükümetin, başka bir ülkenin politikalarını, pratiğini ve toplumunu her seviyede kendi çıkarları için kullanmak adına etkileme çabasıdır (Sancak, 2016b: 17-18).

Yukarıdaki tanımlamaların da göstermiş olduğu üzere, kamu diplomasisi ile birlikte geçmiş yıllarda savaşın ve çatışmanın oluşturduğu baskı ve güç ile ya da resmi antlaşmalar ile oluşturulmaya çalışılan etki kamu diplomasisi ile daha az hasar, daha az çatışma ve daha az şiddet ile sağlanabilmektedir. Bir başka deyişle kamu diplomasisi, bir toplumun ya da bir devletin siyasal algılarını çeşitli yönlerden şekillendirebilme imkânı sunmaktadır. Kavramın temeline inildiğinde, “insanlarla ilişki” ya da “toplumla ilişki” gibi bir noktanın işaret edildiği görülmektedir. Bunun da ötesinde, kamu diplomasisi, dünya üzerinde, uluslararası ilişkilere ve siyasete bir şekilde, doğrudan yada dolaylı olarak etki eden aktörlerin ortak olan yaşamı ve ister istemez küreselleşme ile birbirlerine olan bağımlılığı ile birlikte ortaya çıkmıştır (Gunaratne, 2005: 759).

Aslında toplumsal anlamda, kültürel olarak bütün ülkelerin ve halkların algılamaları, yaklaşımları ve uygulamaları birbirinden oldukça farklıdır. Bundan dolayı sosyopolitik anlamda da farklılıkların olması doğaldır. Fakat kamu diplomasisinin farklılıkları bir araya getirme konusundaki arzu ve isteği ile bu farklılıkların bir araya gelmesi sonucu bir tarafında süreçten mutlak olarak çıkarlarına karşılık bularak çıkmak isteği, kamu diplomasisi kavramının geniş kitlelere hitap etmesini kolaylaştırmaktadır (Kavoğlu, 2013: 118).

Bu şekilde kamu diplomasisi, devlet ve hükümet merkezli ve onların yönetiminde bir faaliyet alanı olmaktan tamamen olmasa da uzaklaşmış; sivil toplum teşekküllerinin, hükümet dışı kuruluşların, kültür odaklı kuruluşların, yüksek öğrenim kurumlarının, diasporaların, baskı gruplarının, lobilerin, özel sektöre mensup firmaların, medya ve iletişim örgütleri ile birlikte vatandaşların

etkinliklerinin bir potada ele alındığı bir alan halini almıştır (Köksoy, 2013: 363). Bu denli farklı unsurun bir arada ele alınarak bir diplomatik iletişim sürecinin ortaya çıkarılması genel olarak bir karmaşanın yaşanmasına sebebiyet verebilecektir. Fakat kamu diplomasisi, klasik iletişim anlayışı içerisindeki dağınıklığı ortadan kaldırabilecek düzeyde bir olguyu ifade etmektedir.

Avrupa’da da genel olarak önemi artan bir kamu diplomasisi sürecinden bahsetmek mümkündür. Hem AB içerisinde hem de genel olarak Avrupa kıtasındaki ülkeler dâhilinde kamu diplomasisi bölgesel ve küresel konularda tarafların çıkarlarının gözetilmesi ve hedeflerinin gerçekleştirilmesi konusunda kullanılmaya çalışılmaktadır. Bu noktada kamu diplomasisinin temel olarak bölgesel bir noktadan hareket ettiği, ancak zaman içerisinde gerçek anlamda etkin bir küresel boyut kazandığı söylenebilir (Köksoy, 2014: 214).

Erzen (2012), kamu diplomasisini tanımlarken, kavramın, disiplinler arası olarak sahip olduğu rolü ön plana çıkarmaya çalışmaktadır. Erzen açısından kamu diplomasisi, bir ülkenin, diğer ülkenin/ülkelerin toplumları üzerinde, bilindik olan diplomatik enstrümanların ve stratejilerin dışında, spesifik ve odaklı bir şekilde, kendisi adına olumlu bir algılamının oluşturulmasıdır. Bunun ötesinde kamu diplomasisi, yine bir ülkenin, diğer bir ülkenin/ülkelerin üzerinden, kendi çıkarlarını gerçekleştirmek adına, uzun vadeli iletişim ve uygulama süreçleri oluşturma çalışmasıdır. Kamu diplomasisi ile amaç, devletin beklentilerini karşılamak adına çeşitli uygulamalar geliştirmesi ve bu vesile ile de bu uygulamalarının, yürüttüğü diplomasi teknikleri adına olumlu sonuçlar vermesidir (Erzen, 2012: 60).

Erzen’in yukarıda değinilen yaklaşımı neticesinde, kamu diplomasisinin, kendisinden yararlanan devlet yönetimlerine geniş ölçekli bir fayda sağladığı ve içerisinde diplomasinin tüm enstrüman’larını barındırdığı görülmektedir. Erzen’in bu yaklaşımına göre kamu diplomasisi geniş bir alanda uzun vadeli sonuçlar ortaya koyabilme kapasitesine sahiptir. Yine Erzen’in yaklaşımına bakıldığında, kamu diplomasisinin etkililiğinin gözlemlere dayalı olarak daha sağlıklı bir şekilde

anlaşılabildiği görülmektedir. Bu çerçevede, uzun vadede kamu diplomasisinin sonuçlarının pozitif olma ihtimalinin yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

1.2.1. Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç

Mutlak olarak bir devlet başka devletlerin içerisine, farklı yollardan entegre olabilmekte ve böylelikle de varlığını ve politikalarını kabul ettirebilmektedir. Her ne kadar bu durum geçmiş yıllarda askeri güç ile olsa da, bugünün modern dünyasında artık daha yumuşak bir geçiş süreci ile de kolaylıkla mümkün olabilmektedir. Bu noktada, başka devletlerden istekleri ve beklentileri olan bir devlet kendisini çekici kılma, takip edilebilir hale getirme ve iletişim kurma konusunda istekli hale getirme yöntemleri ile de süreci şekillendirebilmektedir (Sak, 2014: 11). Bu da beraberinde yumuşak güç kavramını ve onun uygulanmasının ne denli yararlı olabileceğine dair düşünceleri getirmektedir. Dolayısı ile Nye'in ortaya atmış olduğu bu kavram, devlet yönetimlerini artık bildikleri şiddet yöntemlerinden uzaklaşmaya, kendileri ile ilgili konularda daha kabul edilebilir politikalar izlemeye yöneltmektedir. Yumuşak güç ile birlikte de kamu diplomasisi kendisine uluslararası ilişkilerde önemli bir yer bulmakta, böylelikle de devlet yönetimleri süreci geniş bir çerçevede, farklı yöntemleri benimsemek sureti ile uzun bir vadede ele almakta ve sürecin içerisine toplumsal iletişim yöntemlerini de entegre etmektedirler.

Her iki kavramın, kamu diplomasisi ve yumuşak gücün bir arada hareket ettiği görüşü ise farklı şekillerde ele alınmaktadır. İki kavramın birbirleri ile etkileşimini değerlendiren Cull, iki kavramın birbirinden farklı olduğunu ve etkileşimlerinin, sanılanın aksine karşılıklı olmadığını dile getirmektedir. Cull, yumuşak gücün aynı zamanda kamu diplomasisini ifade etmediğini belirtmektedir. Onun için kamu diplomasisi yumuşak gücün hissettirilmesi ve bir yöntem olarak uygulanması konusunda sadece bir araç olarak görülebilmektedir (Cull, 2009: 15). Buna göre bir devlet yumuşak gücü uygulamak adına yeterli güç ve kuvvet ile niyete sahip olsa dahi diplomatik faaliyetler yürütmeyebilir ya da kamu diplomasisini uluslararası ilişkiler düşüncesinin temeline yerleştirmiş olan bir ülke

yumuşak gücün niteliklerini kendi içerisinde barındırmayabilir. Böylelikle Cull, devlet yönetimlerinin yumuşak güç ile kamu diplomasisi arasında bir tercih yapmaları gerekebileceğine değinmektedir.

Konuyu Cull gibi iki kavramın karşılaştırılması şeklinde ele alan Edmun Gullion ise kamu diplomasisi ve yumuşak güç kavramlarını birbirlerine paralel olarak değerlendirmektedir. Gullion, geleneksel diplomatik yöntemlerin terk edilmesi neticesinde, kamu diplomasisi ile birlikte hedeflenen ülkelerdeki toplumu dolaylı olarak etkileyebilmek için bir baskının oluşturulmasının ve bu çabaların yenilikçi bakış açıları ile gerçekleştirilmesinin gerekliliğini ön plana çıkarmaktadır. Yumuşak güç de aynı düşünce ile hareket etmekte, tek farkı siyasal alandaki diplomatik ilişkilerin ön plana çıkarılmasıdır (Sak, 2014: 12). Aslında her iki kavram da şiddet ve çatışmadan arındırılmış olarak bir tarafın çıkarlarının savunulmasını ve gözetilmesini ifade etmektedir. Her ne kadar yumuşak gücün daha geniş kapsamlı bir kavram olarak kamu diplomasisini kullanabileceği düşünülebilecekse de yumuşak gücün siyasal alandaki, kamu diplomasisinin ise sosyal alandaki etkinliğini ön plana çıkaran Gullion'un yaklaşımı çok daha gerçeğe yakın olarak gözükmektedir.

Yumuşak güç ve kamu diplomasisinin bir arada ele alınması ile birlikte ortaya çıkan kavramsallaştırmada ise bu iki olgunun, kültürel diplomasi, kültürel ilişkiler, siyasal iletişim, algı yönetimi, propaganda, diyalog, kültürel diyalog, kamusal ilişkiler, stratejik iletişim, psikolojik harekât gibi kavramlar ile aynı düzlemde değerlendirildiği gözlemlenmektedir (Gouveia ve Plumridg, 2005: 8). Her ne kadar tüm bu kavramların kullanıldıkları alan ve şekil açısından farklılıkları olduğu düşünülse de hedefledikleri noktalar ve çıkar beklentileri açısından paralellik arz etmektedir. Yine de geniş bir alanda ele alındıklarında, kamu diplomasisi ve yumuşak gücün, bir ülkenin ya da toplumun diğeri ya da diğerlerinin kamusal alanına derinlemesine ve uzun süreli nüfuz etme çabaları nedeni ile birbirlerine daha çok benzedikleri söylenebilir. Öte yandan, aralarındaki farkı oluşturan, kullandıkları yöntemler kadar tercih ettikleri yolların siyasi ve sosyal olarak ayrılmasıdır.

Yumuşak güç ve kamu diplomasisi arasında, net ve kendisini belli eden bir farkın bulunduğu görülmemekte, aslında iki kavramın birbirinden ayırt edilmesi son derece zor olmaktadır. Her iki kavram, uygulama açısından değerlendirildiğinde, birbirlerinin yerine kullanılma imkânına sahiptir. Fakat yine de iki kavram arasındaki farklılığı belirli şekillerde açıklamak mümkündür. Yumuşak güç, devletler, sivil toplum kuruluşları, çokuluslu şirketler, hükümetler arası kuruluşlar, hükümetler üstü kuruluşlar, organizasyonlar, vb. birçok kurum ve kuruluş aracılığıyla gerçekleştirilen bir baskı unsuru olarak ele alınabilmektedir. Kamu diplomasisi ise kendi çıkarlarına odaklı olarak hareket eden devlet yönetimlerinin, çoğunlukla tek başına sorumluluk üstlenmeleri sayesinde gerçekleştirilmektedir (Kavoğlu, 2013: 121).

Görüntü itibari ile iki kavram, icra edilen faaliyetlerin sonucunda ortaya çıkan tabloya göre de birbirlerinden ayrılmaktadırlar. Yumuşak güç uygulamalarının neticesinde, dış politika hedefleri açısından hızlı, net ve açık bir sonuç elde edilemezken, kamu diplomasisi uygulamalarının sonucunda, dış politika ve uluslararası ilişkiler açısından daha net ve daha açık sonuçlar, uzun vadede de olsa elde edilebilmektedir. Bu görüntüde yumuşak güç ile kamu diplomasisi arasındaki temel farklılık, uygulanma biçimleri ve sonuç alma şekilleri ya da süreleri olarak değerlendirilebilecektir (Sak, 2014: 14).

1.3. İnsani Yardım Kavramı

Duyarlı insanlar ve çeşitli sivil toplum kuruluşları ciddi boyutta bir dayanışmanın ortaya çıkmasında öncü konumdadırlar. Buna göre, söz konusu unsurlar, çeşitli problemlerle dönemlerde, gereken sorumlulukları almakta ve bu şekilde de sorunların çözümü ve en azından toplumun belirli standartlara tekrardan erişebilmesi adına bir ortam oluşturmaya çalışılmaktadır. Bu şekilde de ulusal ve uluslararası anlamda bir desteğin ortaya çıktığı görülmektedir.

Çoğunlukla insani yardım olarak adlandırılan bu faaliyetler, devlet yönetimleri ve çeşitli sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülmektedir. Buna göre insani yardım, çeşitli fiziksel ve ruhsal anlamda, bir toplumu derinden ve olumsuz

şekilde etkileyen olayların yaşandığı dönemlerde, söz konusu toplumun zarar gören fertleri için gerçekleştirilen destek çalışmalarını içermektedir (Tekin, 2005: 39). Bir başka tanımlamada insani yardım, “sivil toplum kuruluşları başta olmak üzere, hükümetlerin, herhangi bir sınırlama gözetmeksizin, herhangi bir olağanüstü durumda, bir başka devletin toprakları üzerinde yer alan halka destek sağlaması ve şartlarını iyileştirmeye çabalaması” olarak görülmektedir (Soylu, 2009: 77).

Genel olarak bakıldığında insani yardım, belirli dönemlerde gerçekleşen ve özellikle bir toplumu ya da toplumun bir kesimini derinden yaralayan dönemler ve sorunlar açısından geçici ya da kalıcı çözüm üretmeye yarayan bir unsurdur. Günümüzde insani yardım, mevcut süreçte, süreklilik arz eden bir faaliyet haline de dönüşmüştür. Buna göre insani yardım, bugünün dünya şartlarında, insanların yaşam şartlarının iyileştirilmesi adına süreklilik arz eden bir faaliyet haline de dönüşmüştür (Köseoğlu, 2015: 21). Bir başka deyişle, dünya genelinde fiziksel ve ruhsal çatışmaların yoğunluğu vesilesi ile artık insani yardıma çok daha fazla ihtiyaç duyulmakta ve insani yardım konusunda destek sağlayan tarafların varlığı daha büyük önem arz etmektedir.

Kavramsallaştırma açısından insani yardıma dair literatürdeki değerlendirmeleri ise şu şekilde sıralamak mümkündür (Akıllı, 2016: 41):

- İnsani yardım, devlet yönetimlerinin yeterli olamadıkları noktada, kriz anlarında, toplumun fiziksel ve ruhsal şartlarının iyileştirilmesi adına, uluslararası ve ulusal bazdaki tüm aktörlerin destek sunmasıdır,
- Lewis (1999) açısından insani yardım, çeşitli doğal afet, siyasal ve ideolojik çatışma, etnik sorunlar gibi durumların, bir toplumun büyük bir kesimini ya da belirli bir bölgedeki kesimini olumsuz etkilemesi sonucu sağlanan devlet nezdindeki ya da yardım kuruluşları nezdindeki desteği ifade etmektedir,

- Cantu (2003) insani yardımı “dönemsel ya da sürekli olarak toplumsal anlamda yaşanan kriz durumlarının mümkün olduğunca kalıcı bir şekilde çözüme kavuşturulması adına yürütülen tüm faaliyetler” şeklinde değerlendirmektedir,
- Fraye (2004) insani yardım kavramını, gıda, ilaç, sosyokültürel destek, eğitim ve psikolojik anlamlarda, belirli bir ulusal ve uluslararası alandaki toplum kesiminin sorunlarının çözüme kavuşturulması adına yürütülen, farklı ölçeklerdeki tüm faaliyetler olarak görmektedir,
- Bir başka kavramsallaştırmada insani yardım, bir toplumun ya da bir zümrenin, birbirinden farklı nedenler ile yaşamış olduğu sorunlarının maddi ve manevi anlamda, gönüllü bir şekilde çözülmesine dayalı olarak yürütülen faaliyetler olarak değerlendirilmiştir.

1.3.1. İnsani Yardım Faaliyetlerine İhtiyaç Duyulan Durumlar

1.3.1.1. Çatışma ve Savaşlar

Tarih boyunca insanoğlunu majör çapta tahrip eden vakaların ilk sırasında çatışma ve savaşlar yer almaktadır. Ortaya çıkardığı ölüm ve yaralanmalar gibi insan varlığına doğrudan yönelen tehditlerin yanında, toplumlar üzerinde telafisi zor psikolojik yıkımlara zemin oluşturan çatışma ve savaş vakaları, sosyal ve ekonomik olarak şartların ağırlaşmasına ve böylelikle hâlihazırdaki problemlerin yoğunlaşmasına da neden olmaktadır. Bahse konu olaylar ayrıca hemen getirdiği yaralanma, kıtlık, büyük göç hareketleri, mülteci krizleri gibi kötü neticeler sebebiyle, insani yardım faaliyetlerini gerektiren durumların yine ilk sırasını almaktadır (Soylu, 2009: 94).

Anılan vaziyetler esnasında ve sonrasında sürdürülecek insani yardım girişimleri göz önüne alındığında, buralarda yürütülecek yardımların büyük bir handikapı ortaya çıkmaktadır. Çatışma ve savaşlardaki aktörlerden birine insani de

olsa yardım gönderilmesi veya ulaştırılması yandaşlık etmek gibi algılanabilmektedir. İnsani yardımı alan taraf kendilerine politik manada da yardım edildiğini düşünebilirken, diğer taraf düşmanına insani de olsa yardım eden grubu düşman olarak addedebilmektedir. Amaç insani yardım da olsa tarafların algısını yönetebilmek kolay olmamaktadır. (Tekin, 2005: 54). Bu çerçevede, yardım girişimlerinin sürdürülmesi ile çatışma sürelerinin üzerindeki etkisinden dolayı durdurulmasının daha ağır tablolara yol açması arasında çelişkide kalınmaktadır. İhtiyaçların gerçek şekilde tespit edilememesi ve bu nedenle yanlış usul, şekil ve nicelikte yapılan yardımların çatışmayı sürdüren aktörlerin kontrolüne geçmesi, çatışma sürelerini istenmeyen şekilde uzatabilmekte ve hatta kronikleştirebilmektedir.

1.3.1.2. Doğal Afetler

İnsani yardım faaliyetleri gerektiren bir diğer mühim durum ise doğal afetlerdir. Doğanın kendi iç dinamikleri çerçevesinde ortaya çıkan değişikliklerin neticeleri ile insanoğlunun doğaya aykırı yaşam tarzları ve hata ve ihmal gibi sorumsuzluklarının ortaya çıkardığı insan yaşamını tehdit eden durumlar, doğal afet olarak ifade edilmektedir. Çarpık ve aşırı şehirleşme, yaygın olarak fosil bazlı yakıt kullanımı gibi insanın doğaya yönelik olumsuz etkileri doğal afetlere kapı aralarken, afetlerin doğa ve insan üzerinde bıraktığı yıkıcı etkilerin de yoğunlaşmasına zemin hazırlamaktadır. Depremler, seller, volkanik patlamalar, büyük ölçekli kasırgalar, çığ düşmeleri, toprak kaymaları veya çökmeleri, orman yangınları gibi çeşitlilik arz eden doğal afetlerin müşterek noktaları beklenmedik veya diğer bir ifadeyle tahmin edilemeyen şekilde aniden ortaya çıkmaları ve tahrip etme etkilerinin bir hayli yüksek olmasıdır. Oluşan bu tahripkâr etkiler sebebiyle doğal ve çevresel felaketler yaşanırken insanlar da büyük maddi ve manevi kayıplara uğramaktadır. Bu sebeple de insani yardım ihtiyacı ortaya çıkmaktadır (İnan, 2012: 26).

Doğal afetler etkileri bakımında adeta savaş ve çatışmalar kadar tahripkârdır. Fakat afetlere yönelik insani yardım girişimleri gerçekleştirmek savaş ve

atışmaların gerektirdiği insani yardımları gerçekleştirmekten nispeten daha kolaydır. Doğal afet ortamında, yardımları kendi menfaatlerine göre kullanabilecek çatışmacı aktörler yoktur. Öte yandan, şiddetli olsa da yıkıcı tesirlerin kısa süreli olması bu gibi durumlara yönelik insani yardım faaliyetlerini daha kolay kılabilmektedir. Bununla birlikte, risk azaltma, engelleyici faaliyet çalışmalarının, bilinçlendirme ve farkındalık eğitimlerinin, afetler esnasındaki olası maddi ve manevi kayıpları azalttığı ve ağır tabloların yaşanmasını engellemeye yönelik olumlu neticeler sağladığını söylemek mümkündür (Akıllı, 2016: 113).

1.3.1.3. Diğer Krizler

İnsani yardım faaliyetlerine ihtiyaç hâsıl olan kategorilerin sonuncusu ise“diğer krizler” olarak adlandırılan yapısal ve srekliyet arz eden krizlerdir. Salgın hastalıklar, ekonomik bunalımlar, ülke içi siyasi karışıklıklar gibi çözümü zor sosyal durumlar bu kategoride değerlendirilebilir. Yukarıda ifade edilen olgular, aniden gelişen vakalar olmasa da bazı ülkeler bu şartlardan dolayı insani yardıma ihtiyaç duymaktadır (İnan, 2012: 27). Bu tür bunalımları bertaraf etmeye yönelik insani yardım faaliyetleri yürütme, öncelikle yerel siyasi erkin sorumluluk alanında bulunmaktadır. Fakat imkânların ve şartların elverişli olmaması halinde uluslararası toplumun sratlı ve kuvvetli bir şekilde inisiyatif alarak ihtiyacı olan bölgelere insani yardımı ulaştırması icap edebilir (Tekin, 2005: 73). Özellikle de dünyanın gelişmemiş bölgelerinde yaşanan sorunlar göz önünde bulundurulduğunda, istikrarsızlıkla ortaya çıkan tüm sorunlar beraberinde çatışmaları getirmektedir. Afrika’nın geneli ve Asya’nın kuzey ve güney kesimlerinde sıklıkla karışılaşılan bu sorunlar, uzun ya da kısa vadede, mutlak olarak insani yardıma konu olan çatışmaların ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir. Özellikle de terör ile ilintili sorunların sıklıkla görüldüğü yerlerde bu tür çeşitli şekillerdeki çatışmaların içeriği daha geniş olmaktadır (Ertek, 2003: 115).

1.3.2. İnsani Yardımın Temel Prensipleri

İnsani yardım sonuçları açısından son derece önemli ve yararlı olsa da uygulanma sürecinde dikkat edilmesi gereken birçok farklı unsur söz konusu olmaktadır. Bununla birlikte sürecin içerisinde, bu yardımı gerçekleştiren tarafların belirli ilkelere dayalı olarak hareket etmeleri gerekmektedir. Söz konusu ilkeler insani yardımın hem gereken kesimlere ulaştırılması hem de gerekli hedeflere yönelik olarak başarıyla gerçekleştirilmesini içermektedir.

İnsani yardımın temel ilkelerine bakıldığında, aşağıdaki unsurların ön plana çıktığı görülmektedir (İnan, 2012: 28-31):

- İnsancılık İlkesi: Bölge ayırt etmeksizin, dünyanın her neresinde insani yardıma ihtiyaç duyulursa, bu konuda sorumluluk alınmasına dayanmaktadır. Bu şekilde, yardımın tamamıyla insani nedenler ve amaçlar dâhilinde gerçekleştirildiği ortaya konmaktadır.
- Tarafsızlık İlkesi: İnsani anlamda yardıma ihtiyaç duyulduğu süre zarfında, bu yardımın ulaştırılacağı bölgenin, tarafların vb. dil, din, etnisite vb. farklılıklarının, yardımın sağlanması konusunda herhangi bir engel teşkil etmemesi anlamını taşımaktadır. İnsani yardımların daha geniş kitlelere erişebilmesi adına öncelikli olarak gözetilmesi gereken konudur.
- Bağlantısızlık İlkesi: Özellikle siyasi ve etnik çatışmalar söz konusu olduğunda, sürecin mağdurlarına yardım etme konusunda, sorunun kökenlerinden, taraflarından ve sorumlularından herhangi bir bağlantı olmadan uzak durarak, tamamıyla ihtiyaç sahiplerine odaklanması anlamını taşımaktadır.
- Bağımsızlık İlkesi: Sivil toplum kuruluşları açısından önem arz eden bu konu, sivil toplum kuruluşlarının bağlı bulundukları ülke ile

insani sorunların yaşandığı ülkenin husumetli olmasına karşın konu hakkında sorumluluk alınması anlamını taşımaktadır.

1.3.3. İnsani Yardımın Fonksiyonları

1.3.3.1. Sağlık

Dünya genelinde en yaygın olan insani yardım uygulamalarının başında sağlık gelmektedir. Çoğunlukla dünyanın gelişmemiş ülkelerinde, sıklıkla karşılaşılan sağlık sorunları, daha iyi durumdaki ülkelerin, sivil toplum kuruluşlarının ve ulusal ya da uluslararası bazda hizmet veren sağlık kuruluşlarının desteği ile ortadan kaldırılmaya çalışılmaktadır. Bu yardımlar büyük ölçüde gönüllü ekipler tarafından gerçekleştirilmekte, finansal destek noktasında devlet yönetimleri daha etkili olmaktadır (Eroğul, 2011: 33). Fakat sağlık açısından insani yardımın en önemli etkisi; sağlık konularında, finansal anlamda güçlü olmayan devletlerin yetişemedikleri noktalarda mutlak ve sorun çözmeye yönelik bir destek sağlamasıdır. Bazı ülkelerde sıklıkla görülen sağlık sorunları, devlet yönetimlerinin kısıtlı imkân ve kapasiteleri nedeni ile çözüme kavuşamazken, uluslararası kuruluşlar ve yabancı devletlerin desteği ile süreç, belirli oranda iyileştirilmektedir (Kırlak, 2010: 21).

1.3.3.2. Toplumsal Dayanışma

Çoğunlukla ulusal bazlı olarak yürütülen toplumsal dayanışma amaçlı insani yardım çalışmaları bir ülkenin herhangi bir bölgesinde, çeşitli konularda yaşanan sorunların ortadan kaldırılması adına gösterilen çabayı ifade etmektedir. Temel olarak sivil toplum kuruluşlarının etkili çalışmalarına dayanan bu faaliyetler genellikle devlet desteğinden bağımsızdır. Bu tür insani yardım faaliyetlerinde temel amaç, toplumsal tarafların mümkün olduğunca birbirlerine yakınlaştırılmalarının sağlanması ve bu sayede de toplumun birbirinden kopuk unsurlarının bir araya getirilerek buna bir sürdürülebilirlik kazandırılmasıdır (Eroğul, 2011: 36).

Özellikle çatışmanın sık şekilde görüldüğü ülkelerde, toplumsal anlamda yaşanan sosyal sorunların giderilmesi açısından dayanışma odaklı çalışmalar sekteye uğramaktadır. Göç, iç savaş ve etnik çatışma gibi sorunları tetikleyebilecek bir durumun yaşanmasının önüne geçmek adına da insani yardımlar büyük bir önem arz etmektedir. İnsani yardımın burada taşımış olduğu en temel önem, sadece fiziksel mamullerin ya da teçhizatın taşınarak bireylerin yaşam şartlarının iyileştirilmesi değil; aynı zamanda insani yardımlar, toplumun sosyal anlamdaki toparlanması ve manevi anlamda ayakta kalmasıdır (Kırlak, 2010: 43).

1.3.3.3. Kalkınma

Üretim açısından kısıtlı imkânlarla sahip olan, ancak insan kaynağı açısından son derece geniş ölçekli unsurlara sahip olan bölgeler, eğer devlet yönetimleri yeterli desteği sağlamazsa süreç içerisinde kendi sorunlarını kendileri çözümlemeye çalışmaktadırlar. Fakat bu çaba çoğunlukla yeterli olmamaktadır. Bu nedenle de sivil toplum kuruluşları ve kısmen de devlet yönetimleri, toplumsal gelişim açısından yeterli düzeyde olmayan bölgelerdeki insanların her anlamda gelişimi açısından gereken desteği sunmaya çalışmaktadırlar (Eroğul, 2011: 37).

Her ne kadar uzak vadeli bir öngörüü ifade etse de kalkınma konusunda insani yardım, bir temel oluşturmayı başarmaktadır. Yapılan yardımlar ve yatırımlarla birlikte özellikle de genç neslin eğitim imkânlarından mahrum kalmaması adına sağlanan insani yardım desteği, kalkınma açısından en önemli adımı teşkil etmektedir. Bu sayede devlet yönetimlerinin kendi topraklarında yaşanan sorunlara çözüm bulma konusunda yaşamış oldukları sorunların neticesinde, ülke dışından gelen yardımlar, asıl gerekli olan kalkınma faaliyetlerinin gerçekleştirilmesine imkân sağlamaktadır (Kırlak, 2010: 21)

1.3.4. İnsani Yardım Kuruluşlarının Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Konularındaki Etkisi

İnsani yardım faaliyetleri her ne kadar manevi amaçlar ve duygularla gerçekleştirilen bir değere sahip olsalar da, zaman içerisinde sosyopolitik ideallere

de destek sağlayan bir konuma gelmiştir. Bu faaliyetler, özellikle devlet yönetimleri tarafından, önemli oranda birer sosyopolitik araç olarak kullanılabilir. Gerektiğinde bu sürecin içerisine insani yardım kuruluşları da dâhil olabilir.

Genel olarak bakıldığında, insani yardım kuruluşlarının yumuşak güç konusundaki etkisini aşağıdaki unsurlar dâhilinde incelemek mümkündür (Tufan, 2012: 47-51):

- İnsani yardım kuruluşlarının faaliyetleri ile birlikte bir ülkenin bürokratik olarak girilmesi zor olan topraklarına giriş sağlamak kolaylaşmakta ve meşrulaşmaktadır.
- İnsani yardım süreçlerinde sadece insani yardım kuruluşlarıyla toplumun değil, aynı zamanda insani yardım kuruluşlarıyla devletin de yakınlaşması söz konusudur; kuruluşun menēei olan ülke de bundan faydalanmakta ve ikili ilişkileri olumlu bir düzlemde sürdürmektedir.
- İnsani yardım kuruluşları, faaliyetleri sürecinde sadece gereken yardım konuları üzerinden toplumla bağ kurmamaktadırlar; süreç uluslararası bir zeminde değerlendirilmekte ve hem kuruluşun hem de kuruluşun bağlı olduğu ülkenin siyasi anlamdaki yaklaşımları topluma yansıtılabilir.
- İnsani kuruluşların yardımları sayesinde, belirli bir bölgedeki siyasi tansiyonun düşürülerek sürecin sorunlu aşamalarının ortadan kaldırılması kolaylaştırılmaktadır.
- İnsani kuruluşlar gerek açık gerekse de gizli olarak belirli siyasi mesajları, bir ülkenin bürokratlarına doğrudan iletebilmekte ve bağlı oldukları ülkelerin süreç içerisindeki asıl niyetini ortaya koyabilmektedirler.

- İnsani kuruluşlar, bağımsız bir şekilde hareket etseler dahi, yardımlarını finansal ve lojistik olarak destekleyen tarafların tanıtımı konusunda, dolaylı olarak da tanıtıcı bir kimliğe sahiptirler.

Yukarıda sıralanan unsurlar çerçevesinde, insani yardım kuruluşlarının insani amaçlarla gerçekleştirdikleri faaliyetler, beklenen desteği bulduğunda gereken tüm alanlara ulaşabilmektedir. Fakat devlet yönetimlerinin sürecin içerisine dâhil olmasıyla birlikte, artık insani yardım kuruluşlarının tam bağımsız bir şekilde hareket etmeleri kolay olmamaktadır. Bu vesile ile de devlet yönetimleri açısından insani yardım kuruluşları sürecin siyasi bir boyuta taşınması ve bölgesel anlamda bir desteğin hissedilebilmesi adına önemli bir aracı unsur oldukları görülmüştür.

Öte yandan, insani yardım kuruluşlarının kamu diplomasisi açısından da önemli katkıları olmaktadır. Bu süreçte söz konusu kuruluşların kamu diplomasisi açısından fonksiyonlarını aşağıdaki gibi sıralama mümkündür (İlhan ve Kiraz, 2009: 112-116):

- Temel olarak insani yardım kuruluşları, yürüttükleri faaliyetlerin etkililiği neticesinde, belirli bir bölgenin toplumsal yapısı üzerinde olumlu bir imaj oluşturmakta ve bu durumu sürekli canlı tutmaya çalışmaktadır.
- İnsani yardım kuruluşlarının destek faaliyetlerinin derecesi onların ve eğer bağlı bulundukları bir ülke varsa bu ülkenin, yardımın gerçekleştirildiği kamuoyu üzerinde olumlu bir tanıtım şeklinin geliştirilmesini sağlamaktadır.
- Bu kuruluşların olumlu bir şekilde gerçekleştirmiş oldukları uygulamalar ve faaliyetler sadece yerel anlamda olumlu sonuçlar vermemektedir; kamu diplomasisinin uygulamaları küresel bir alana yayılmaktadır.

- İnsani yardım kuruluşlarının etkililiği, onları devlet yönetimleri ile paralel hareket etmeye sevk etmektedir; bu durum, devlet yönetimlerinin söz konusu yardım faaliyetleri ile kendilerini nasıl tanıtabilecekleri konusunda fikir vermekte, kamu diplomasisi sürecini güçlendirmektedir.
- İnsani yardımın temel tercihi, çeşitli insani sorunları gidermek ve bu şekilde de onları yeniden hayata kazandırmak olmaktadır: ancak kamu diplomasisi manevi anlamda bir toplumun desteğinin kazanılmasını sağlamaktadır.
- Kamu diplomasisini ve diyalog yöntemini benimsemiş bireyler açısından insani yardım süreçleri her iki olgunun aynı anda etkili bir şekilde kullanılabilmesi açısından önemlidir.
- İnsani yardım kuruluşları, halkla iç içe olmalarından dolayı bir ülkenin en önemli unsuruna yani topluma, siyasilere verebileceğinden çok önemli ve yapıcı mesajları iletebilmektedir.
- İnsani yardım süreçlerinde fiziksel anlamda olmasa da düşünsel anlamda bir ülkenin stratejik faaliyetlerine dair planlar uygulanabilmektedir.
- İnsani yardım süreçleri ile bir ülke halkına dair olumsuz görüşler ortadan kaldırılabilmekte, kamu diplomasisi faaliyeti ile bir imaj iyileştirme süreci yaşanabilmektedir.

Kamu diplomasisi büyük ölçüde toplumun genel olarak bakış açısını yönlendirmeye odaklı bir faaliyet olması sebebi ile aslında insani yardım süreçlerinde önemli bir fırsat olarak değerlendirilebilir. Çünkü zorlu süreçlerden geçen bir toplumun desteğe en çok ihtiyaç duyduğunda karşılaştığı destek, onların belirli bir ülke ya da toplum üzerinde olumlu düşüncelerinin yolunu açmaktadır.

1.4. Sivil Toplum Kuruluşu Kavramı

Tarih boyunca devlet dışı organizasyonların varlığı göz ardı edilemeyecek bir gerçektir. Bununla birlikte sivil toplum kuruluşlarının kurumsallaşması ve kurumsal olarak gündemde yer alması İkinci Dünya Savaşı sonrasında mümkün olmuştur. Milletler arasındaki uyuşmazlıkları çözüme kavuşturacak uluslararası kurum ve kuruluşların diğer bir ifadeyle BM yapısı içinde alt birim ve kurulların oluşturulması çabalarının, devlet dışı organizasyonlar kavramını ortaya çıkardığı söylenebilir (Doğan, 2002: 49).

Birbirinden farklı insani problemleri çözüme kavuşturmak için çalışan ve gün geçtikçe önemi artan sivil toplum kuruluşları, gönüllü üyelik esasında, topluma hizmete ve siyaseti etkileme uğraşında, politikadan veya partilerden bağımsız örgütlenmelerdir. Söz konusu kuruluşların siyasete etkileri yerel, bölgesel, uluslararası ve global düzeyde olabildiği gibi, mahalle ve iş yeri gibi küçük çaptaki yerlerde de gözlemlenebilmektedir. (Kapu, Tutar ve Özyakışır, 2012: 118).

Konunun kavramsal açıdan ele alınmasının yanında, sivil toplum kuruluşlarının işlevleri de ele alınmalıdır. Bu işlevleri aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz (Kapu, Tutar ve Özyakışır, 2012: 46):

- Kamuoyu oluşturarak bireylerin isteklerinin gündeme getirilmesi.
- Piyasanın hâkimiyeti ve dikte ettiği değerler sebebiyle metalaşmaya veya şeyleşmeye karşı çoğulcu toplum algısını ve yapısını üreterek bir denge unsuru olmak.
- Çoğulcu ve katılımcı kültürü benimsemekle kalmayıp, yönetsel tecrübe de edinmiş kişilerin yetişmesine zemin oluşturmak.
- Üretilen projeler dahilinde eğitim, insan ve vatandaş hakları, toplumsal refah ve istihdam sahalarında hükümetlerin icra ettiği politikalar ekseninde veya alternatif oluşturmaya yönelik inisiyatif alabilmek.

1.4.1. Sivil Toplum Kuruluşlarının Önemi

Farkındalık oluşturma ve toplumları sevk etme hususlarında oldukça yetenekli olmaları, sivil toplum kuruluşlarını küreselleşme çağının politika yapıcı bir unsur konumuna getirmiştir (Gündüz ve Kaya, 2014: 132-133). Bahse konu kuruluşlar artık yönetim erki bağlamında yasama, yargı, yürütme ve medyanın ardından “Beşinci Güç”, piyasa bağlamında ise “Üçüncü sektör” olarak karışımıza çıkmaktadır. Bunların Batılı ülkelerde olduğu gibi, Türkiye’de de azımsanamayacak kadar güç toplamış olduğu ve günden güne de daha güçlendiği aşikârdır (Yatkın, 2008: 31).

Keyman’a göre sivil toplum kuruluşları, maddi bir beklentisi olmaksızın genel anlamda toplumsal, politik, hukuki ve çevresel amaçlarını gerçekleştirmeye yönelik faaliyetler yürüten, gönüllü bireylerin oluşturduğu resmi olmayan kuruluşlardır. 19.yüzyılın ortalarında uluslararası boyut kazanmaya başlayan sivil toplum kuruluşları, köleliğin kaldırılması ve kadın hakları hususlarında önemli faaliyetler yürütmüştür. Dünya Silahsızlanma Konferansında oluşturdukları etki ilk defa zirveye ulaşmıştır. Oda, sendika, vakıf ve dernek gibi çeşitli isimlerle faaliyetler yürüten bu kuruluşlar, sosyal menfaatleri gözetmek ve geliştirmek amacıyla yasalar çerçevesinde kurulmuş topluluklardır (Gündüz ve Kaya, 2014: 134).

1.4.2. Sivil Toplum Kuruluşlarının Siyasal Erk Üzerindeki Etkisi

Az ve zayıf da olsa devletlerle bağı bulunan sivil toplum kuruluşlarının iktidarın sahibi olmak gibi bir hedefi yoktur. İlgilerinin merkezinde, devletin temsil etmekten uzak olduğu ve vatandaşların müşterek menfaatlerinin bulunduğu saha vardır. Sivil toplum kendini devletin dışında konumlandırırken politik topluma erişmek ve üzerinde etki oluşturmak hedefinde olan zümreleri sınırlarının içine dâhil etmektedir (Aslan, 2010a: 365). Diğer yandan, sivil toplumun etkinlikleri kamusal alanda cereyan eden ve toplumsal kökenli ortak faaliyet şekillerini içermektedir.

Literatür açısından sivil toplum oluşumlarının devlet ile bağlarının olmadığı yaygın olarak kabul görürken, alan ve faaliyet çeşitlerinin sınırları hususunda kesin bir uzlaşmaya varılamamıştır. ‘Ekonomi’nin sivil toplumun konusu olmadığı da yaygın şekilde kabul görmektedir. Cohen-Arato’da ekonomi ile devlet arasındaki toplumsal münasebetler olarak tarif edilen sivil toplum, Gellner’de siyasi ve dini sahalarda değil sanayinin zirve yaptığı bu çağda iktisadi sahada konumlandırılmaktadır. Gellner bu kuruluşların siyasi alanın merkezileşmesine engel teşkil edeceği sebebiyle siyasi sahaya konuşlandıramayacağını savunmaktadır. Çünkü siyasi toplumda cebir erkinin tek olması elzemdir (Aslan, 2010b: 262).

Oluşturdukları kontrol ve denetim mekanizmaları sayesinde, özerk ve gönüllülük esası üzerine inşa edilen sivil toplum örgütleri, demokratik idarelerde iktidarın halkın menfaatlerine aykırı bir eksene kaymasını önler. Siyasi erki adeta gözetim altında tutma kabiliyetine sahip bu kurumlar demokrasinin kökleşmesine ve oturmasına da katkıda bulunur. Bu çerçevede her daim aktif ve özerk sivil toplum yapılarının, demokrasinin yürütüldüğü her kademede mevcudiyeti elzemdir (Aslan, 2010a: 367). Sonuç itibariyle, faal, farklılıkları tolere edebilen, her daim toplum menfaatini gözetmeye hazır ve nazır olan ve siyasi erkelerle de tesir edebilen kuvvetli bir sivil toplum, günümüz demokrasilerinde öncül şartlardan görülmektedir.

Sivil toplum devleti sınırlandırırken buna zıt bir şekilde varlığını sürdürmek ve koruma altına almak için devlet desteğine ihtiyaç duymaktadır. Günümüzde oldukça fazla rağbet gören liberal demokrasi, sivil toplum ile siyasi erk arasındaki münasebetlerin varlığını elzem olarak görmektedir. Buna göre bir sivil toplumun ortaya çıkmasının ancak ve ancak demokratik bir rejimle mümkün olduğu, öte yandan ancak ve ancak demokratikleşmiş sivil toplumun demokratik bir devletin devamını sağlayabileceği savunulmaktadır (Talas, 2011: 394).

1.4.3. Sivil Toplum Kuruluşlarının Toplumsal Politikaların Oluşturulması Üzerindeki Etkisi

Kamuoyu üzerinde oluşturabilecekleri algı sayesinde sivil toplum kuruluşları, siyasi erkleri izleyecekleri yol haritaları hakkında her daim etkilemektedir. Bu kuruluşlar, demokratik ortamlarda seçmen gruplarını hem doğrudan hem de dolaylı olarak etkileyebilmektedir. Sivil toplumun bu etkileme ve hatta yönlendirme yeteneği siyasi hareketler tarafından göz ardı edilemeyecek kadar büyük bir potansiyele sahiptir. Devletin diğer devletlerle yaptığı tek veya çoklu siyasi anlaşmalardan, yine tek veya uluslu şirketlerle yaptığı ticari anlaşmaları iptal ettirmeye kadar geniş bir yelpazede etki oluşturmaktadır. Kimi zaman bu etki, toplumu bilinçli olarak yanılsa sürükleyebilecek güce ulaşabilmektedir (Rugman, 2000: 63-66).

Genel olarak değerlendirildiğinde ise sivil toplum kuruluşlarının toplumsal politikaların oluşturulması üzerindeki etkisine dair unsurları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Aslan, 2010a: 367):

- Devlet yönetimleri ile doğrudan iletişim kurabilmek ve bu iletişime göre devlet yönetimlerinin kararlarını etkileyebilmeleri,
- Devlet yönetimlerinin uzlaşmacı bir tavır sergilememeleri neticesinde baskı unsurunu ön plana çıkararak, özellikle medya araçlarını kullanmak sureti ile süreçten istediklerini belirli oranda alabilmeleri,
- Toplumun eksik ve ihtiyaç olarak nitelendirilebilecek olan noktalarına ne açıdan katkı sağlanabileceğini çok daha iyi bilmeleri neticesinde devlet yönetimleri için iyi birer yardımcı olmaları,
- Çıkar odaklı yaklaşımlarının olmaması sebebi ile doğrudan toplumsal ve ülkesel çıkarlara hizmet etmeleri; bu nedenle de yol haritalarının ülkenin toplu çıkarlarına etki etmesi,

- Uluslararası anlamda bir misyonlarının bulunması ve bu misyonun son derece güçlü olması,
- Toplumun, devlet yönetimlerinden ziyade onlara güvenmesi ve inanması.

1.5. Türkiye'nin Afrika Eylem Planı ve İnsani Yardım Algısı

1.5.1. Türkiye'nin Afrika Eylem Planı

Afrika kıtasındaki Türk varlığı sanıldığıının aksine Osmanlı Devleti'nden önce başlamıştır. Abbasi orduları içinde bulunan Türkler yapılan akınlar dâhilinde Mısır'a kadar gelmiş ve bir müddet sonra burada 868 ile 905 yılları arasında hüküm sürmüş, Tolunoğulları olarak anılan devleti kurmuşlardır. Ardından gelen 935 ve 969 arasında İhşidiler, 909 ve 1171 yılları arasında Fatımiler, 1171 ve 1250 yılları arasında Eyyubiler, 1250 ve 1517 yılları arasında Memlûklüler dönemlerinde Türk varlığı bizzat devlet kuran veya ordu içinde ağırlığı bulunan unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Osmanlı Devleti'nin bölgedeki hâkimiyeti ise Yavuz Sultan Selim Han'ın Mısır seferi ile başlamıştır (Kavas, 2013, 23-24). Afrika'daki Türk varlığı ve etkisi Osmanlı Devleti zamanında tarihteki en geniş alana ve zirveye ulaşmış (Kavas, 2013, 33) ve bu nüfuz 1912 yılında kıtadaki son toprak parçası olan Libya'nın İtalya tarafından işgal edilmesine kadar devam etmiştir (Kavas, 2013, 49). Osmanlı bu coğrafyadan çekilmek zorunda bırakılmış olsa da, bölgenin birçok yerinde işgale karşı direniş gösteren halkların daima yanında olmaya ve destek göndermeye çalışmıştır.

Osmanlı Devleti bölgeden zorla çıkarıldıktan sonra Afrika, sömürgeci devletlerin talan alanı haline gelmiştir. Öyleki Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında 30 milyon kilometre karelik kıtada bağımsız olan Etiyopya, Liberya ve Güney Afrika olmak üzere sadece üç ülkebulunmaktaydı. 1926 yılında Etiyopya'nın başkenti Addis Ababa'da açılan diplomatik temsilcilik Türkiye'nin kıtada açılan ilk temsilciliği olmuştur. Fakat yeni kurulan devletin Afrika ile olan ilişkileri, içerisinde bulunduğu dönemin özellikle yurt içinde sosyal, siyasi ve iktisadi

devinimlerin yoğun olarak yaşandığı bir süreç olmasından dolayı oldukça sınırlı ve zayıf kalmıştır (Eyryce Tepeciklioğlu, 2019:12).

Dekolonizasyon sürecinde de ifade yerinde ise iç politikada ekonomik ve siyasi olarak kendi derdine düşmüş, dış politikada ise toprak bütünlüğüne yönelik tehditleri hala tam anlamıyla bertaraf edememiş olan Türkiye, Afrika'ya yönelik kayda değer bir yaklaşım veya politika geliştirememiştir. Sovyetler Birliği'nin Ülkemizin toprak bütünlüğüne yönelik tehditleri Batı ve NATO kampına yaklaşılarak dengelenmeye çalışılmıştır. Afrika'daki bağımsızlık hareketlerinin fikren desteklense de açık olarak desteklenmeye yönelik bir politika geliştirilememesinin en büyük sebeplerinden biri de, Batı kampında bulunan büyük güçlerin aynı zamanda Afrika'da sömürgeci pozisyonunda olmalarıdır. Sovyetler tarafından sıkıştırılan Türkiye, ittifak yaptığı bu güçlerin tepkisini çekmemek adına desteğini aleni olarak ortaya koyamamıştır. Diğer taraftan BM kapsamında kıtadaki ülkelerin bağımsızlık statülerini kazanmasına destek verilmiş ve kazanan devletlerle 'tanıma ve büyükelçilik açma' gibi yollarla diplomatik ilişkiler kurulmuştur (Hazar, 2016: 210-211).

Türkiye, Kıbrıs sorunun göz ardı edilemeyecek bir hal aldığı 1970 yılına kadar dekolonizasyon sürecindeki fırsat trenini kaçırdığını fark edememiştir. Bu yılda Batı eksenli dış politikaya alternatif politikalar geliştirilmesi gerekliliği idrak eden Türk siyasi erki, kıtanın önemini tekrar kavramaya başlamış ve oluşturduğu bir Afrika açılım planı ile bölgeyi gündemine almaya çalışmıştır. Yerele ait ilgi ve bilgi yetersizliği ve ciddi boyutlu bir stratejinin olmaması, Türkiye'nin sahada olan etkinliğinin 1998 yılında kabul edilen Afrika Eylem Planı'na kadar kayda değer bir seviye ulaşmasını engellemiştir. Türkiye açısından olumlu bir adım olan bu plan, Ak Parti hükümetinin 2005 yılını Afrika yılı olarak ilan etmesine kadar sönük kalmıştır. 2008 yılında ülkemizin ev sahipliğini yaptığı Türkiye – Afrika Zirvesi ile de kıtaya yönelik insani yardım, ticari ve sosyal yatırım faaliyetleri hız kazanmıştır. Zirvede imzalanan “Türkiye-Afrika İşbirliği İstanbul Deklarasyonu: Ortak Bir Gelecek İçin İşbirliği ve Dayanışma” ve “Türkiye-Afrika Ortaklığı İçin İşbirliği Çerçevesi” isimli anlaşmalar, izlenecek yol haritasının çizmekteydi. Türkiye hem

bünyesinde bulundurduğu sivil toplum kuruluşları hem de Dünya Sağlık Örgütü, Dünya Gıda Programı ve Kızılhaç gibi uluslararası yardım kuruluşları ile bölgede faaliyet gösteren en etkin ülkelerden biri haline gelmiştir (Özkan, 2010: 97 – 99).

Bunların yanında 2009 yılında kıtada bulunan büyükelçilik sayısı on iki iken, bu sayı kısa sürede otuz dokuza yükselmiştir. Afrika ülkelerinin Türkiye’de açtığı temsilcilik sayısı ise 2008 yılında on iken, günümüzde bu sayı otuz üçe yükselmiştir. Bu gelişmeler ve Türkiye’nin bayrak taşıyıcı hava yolu şirketi Türk Hava Yolları kıtadaki otuz dokuz ülkede, elli dokuz noktaya uçuş gerçekleştirerek ilişkilerin derinleşmesine katkıda bulunmaktadır. Ayrıca, ekonomi, ticaret, sağlık ve savunma alanlarında işbirliği yapma imkânları gün geçtikçe artmaktadır. Bu alanlarda bakanlıklar düzeyinde yapılan anlaşmaların yanında Türkiye’nin şirketleri ve özellikle sivil toplum kuruluşları sahada ciddi boyutta varlık ve faaliyet göstererek ülkemizin elini kuvvetlendirmektedir. Kısaca özetlemek gerekirse Türkiye’nin Afrika Eylem Planı, ülkemizin kıta genelinde temsil gücünün artırılması, ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi ve engellerin kaldırılması amacıyla KEK(Karma Ekonomik Komisyon)’lerin kurulması ve oluşturulması, tarımdan eczacılığa kadar geniş meslek gruplarından gözlemcilerin Türkiye’ye getirilmesi ve buna müteakibet aynı sıfatlardaki Türk gözlemcilerin kıtaya gönderilmesi, Türk bankalarının Afrika’da da faaliyet göstermesinin teşvik edilmesi, hava ve deniz ulaşım ilişkilerinin yoğunlaştırılması, savunma, güvenlik ve sağlık alanlarında geniş çaplı işbirlikleri yapılması, sivil ve askeri öğrenci değişimleri, Türkiye’nin Afrika’ya Afrika’nın da Türk insanına tanıtılması, üst düzey siyasi temasların yoğunlaştırılarak siyasi ilişkilerin geliştirilmesi gibi birçok konuyu gündem edinmektedir (Hazar, 2016: 245-250).

1.5.2. Türkiye’nin İnsani Yardımı Bir Yumuşak Güç Aracı Olarak Kullanması

Türkiye, insani yardım konusunda özellikle Müslüman ülkeler başta olmak üzere Afrika ve Asya’da ve dünya genelinde, en fazla operasyonu gerçekleştiren ülkelerden biri olarak dikkat çekmektedir. Bunda, Türkiye’nin uzun yıllar boyunca

konuyu insani açıdan değerlendirmesinin büyük bir önemi bulunmaktadır. Bununla birlikte geçen yıllar içerisinde Türkiye, insani yardım konusunun bir siyasal araç olarak kullanılması aşamasında, aktif bir dış politika izleme eğilimindedir.

2000’li yıllar sonrasında Türkiye’nin dünya genelinde, dış politikada gözetdiği politikalar barışçıl şekilde oluşturulmuş ve yalnızca yardıma muhtaç ülkelerde değil; gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde de olumlu şekilde karşılanmıştır. Bu şekilde, Türkiye’nin 2000’li yıllarda benimsemeye başladığı yumuşak güç kavramı, Asya ve Afrika başta olmak üzere birçok bölgede sık olarak izlenen bir politika olarak benimsenmiştir. Türkiye’nin kimlik olarak kendisine yakınlığını bilen ve uluslararası konjonktürde eriştiği noktayı gören birçok ülke ile kurulan yakın ilişkiler, aslında bu yumuşak gücün kullanımı açısından kolaylık sağlamıştır (Yılmaz ve Kılıçoğlu, 2017: 118).

Türkiye’nin insani yardıma gereksinim duyan ülkeler üzerinde takip ettiği yumuşak güç stratejisinin temelini oluşturan unsurları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Bayraktar, 2012: 185-188; Yılmaz ve Kılıçoğlu, 2017: 118-119):

- Askeri çatışmalar da dâhil olmak üzere sorunların çözümü açısından diyalog yöntemini ön plana çıkarmak,
- Bölge ülkelerinin kendi aralarında çeşitli sorunları bulunsa da, gerek tek tek gerekse de birlikte toplantılarla sorunların çözümüne çabalamak,
- Görüşmelerde sürekli olarak sosyokültürel anlamdaki ortak dayanaklara vurgu yapmak,
- Türkiye’nin yapıcı tutumuyla ve jeopolitik olarak sahip olduğu değer ile birlikte bölge ülkelerinin yeniden yapılandırılması konusunda sorumluluk almak,

- Türk kültürünün bölgede bırakmış olduğu pozitif izlenimleri mümkün olduğunca canlı tutmak, bu vesile ile de geçmişin birleştirici unsurlarını geleceğe taşımak,
- Geçmişin mirasıyla oluşan Osmanlı'nın güven veren kimliğinden beslenmek ve bugün de Türkiye'nin arabulucu bir ülke olmasının yanı sıra, rol model bir ülke olarak kimliğini yansıtmak,
- Diğer bölgesel güçlerin, bölgenin kimliğine ve doğasına hâkim olmayışlarını, sosyal ilişkilerle bir avantaja dönüştürmek.

Sıralanan unsurlardan anlaşıldığı üzere, Türkiye insani yardım konusunda aktif olduğu kadar bu yardımların gerçekleştirildiği ülkeler ve bölgeler üzerinde siyasi anlamda bir etki edebilmek adına da ciddi ölçekli bir çalışma içerisine girmektedir. Bunda, Türkiye'nin giderek daha fazla dışa açılan ve gelişen dış politika anlayışının da büyük bir etkisi bulunmaktadır. Bir başka deyişle Türkiye, insani yardım mekanizmasını, artık sadece insani şartların iyileştirilmesi adına kullanmamakta, aynı zamanda kendi siyasi nüfuzunu yerleştirmek adına da kullanmaktadır. Fakat Türkiye, bu konuda saldırgan değil, son derece barışçıl ve insani bir politika izlemektedir.

1.5.3. Türkiye'nin İnsani Yardım Açısından Afrika'da Yürütmüş Olduğu Faaliyetler

Türkiye'nin son yıllarda insani yardım açısından belki de üzerinde en fazla odaklandığı bölgelerden biri de Afrika'dır. Bölgedeki siyasi istikrarsızlıkların ve kalkınma problemlerinin insan yaşamını tehdit eder durumda olması, Türkiye'nin bu bölgedeki halklara yardımlarının geliştirilmesi konusunda önemli bir neden olmuştur. Öte yandan Afrika'daki İslam ülkelerinin Türkiye'nin kıtadaki hedeflerinin önemli bir bölümünde yer teşkil etmesi, Türk dış politikası açısından son derece kritiktir. Bu şekilde İslam dünyasında da imajını olumlu bir şekilde pekiştiren bir Türkiye kimliğinden bahsetmek mümkündür.

Türkiye'nin insani yardım açısından, son yıllarda, dünya genelinde gerçekleştirdiği operasyonların temelinde Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA) yer almaktadır. Kurulduğu ilk günden bu yana dünya genelinde Türkiye için araştırmalar, çalışmalar ve yardımlar gerçekleştiren TİKA çok yönlü bir kurum olarak hizmet vermektedir. Aynı zamanda TİKA, Türkiye'nin yumuşak güç politikalarında da önemli bir yere sahiptir. Bunun belki de en aktif örneği de Afrika'da sergilenmekte ve Türkiye bu bölgede TİKA aracılığıyla önemli faaliyetlere imza atmaktadır (Karagül, 2013: 92-98).

Genel olarak, TİKA'nın Afrika bölgesinde yürütmüş olduğu faaliyetleri aşağıdaki unsurlar dâhilinde ele almak mümkündür (Köse, 2017: 6-8):

- Bölgedeki sağlık ve gıda sorunlarının geçici ve kalıcı olarak çözümlenmesi adına anlık yardımlaşma projeleri geliştirmek, bölge insanının kendisine yetebilmesini sağlayacak yapıyı oluşturmak,
- Sağlık konularında bilinçlendirme çalışmaları yürütmek,
- İstihdam oluşturmak adına Türk girişimcileri bölgeye yönlendirmek,
- Eğitim hizmetlerinin sağlanması temelinde, bölge insanının istihdam edilme kapasitesini geliştirmek,
- Bölgenin siyasi erkleri ile görüşmeler yürüterek Türkiye'nin kendilerine ne alanda destek sağlayabileceği konusunda bilgilendirmede bulunmak,
- Türk kültüründen örnekleri bölge insanlarıyla buluşturarak Türkiye'ye dair farkındalık oluşturmak,
- İslami eserlerin ve değerlerin korunması adına merkez ve yerel yönetimler ile iş birliği çalışmalar yürütmek.

Görüntü itibari ile TİKA, Türkiye'nin Afrika'daki sesi ve politikalarının tanıtıcısı olarak çalışmaktadır. TİKA'nın süreç içerisinde üstlenmiş olduğu en

önemli görev, öncelikli olarak bölge halkına inmek, daha sonrasındaysa merkezi ve yerel yönetimler ile ortak çalışmalar yürütmektir. Çünkü bölgede yaşanan otorite boşluklarının zemin hazırladığı insani sorunlar, öncelikli olarak toplumsal şartların iyileştirilmesini zorunlu kılmaktadır. TİKA'nın hedefi, ilerleyen aşamada siyasi süreçlerin de iyileştirilmesi adına bölgenin merkezi ve yerel yönetimleri ile bir araya gelmek ve ortak hareket etmektir. Bu sayede Türkiye'nin yumuşak güç algısının içeriği de net olarak anlaşılabilir.

Bunun dışında Türkiye'nin yumuşak güç uygulaması konusunda, aktif olarak hareket eden bir başka kuruluş da Türk Kızılayı'dır. Her ne kadar insani yardım temelli olarak çalışsa da operasyonlarının giderek çeşitli hale gelmesi, Türk Kızılayı'nın bölgede Türkiye'nin insani yardım algısını net olarak yerleştirmesinin de yolunu açmıştır. Türk Kızılayı sadece sağlık konularıyla ilgili operasyonların içerisine dâhil olmamakta, aynı zamanda insanların sosyal hayatlarındaki temel ihtiyaçlarının giderilmesi konusunda da aktif olarak görev almaktadır (Köse, 2017: 10-12).

Hem TİKA hem de Türk Kızılayı açısından önem arz eden konu, özellikle Sahra Altı Afrika ülkelerinin yaşadığı ve çözümü aciliyet arz eden sorunlara odaklanmaktır. Bu sayede bölgedeki toplumsal sorunların çözümü konusunda da Türkiye'nin kilit bir rol oynamasının yolu açılmaktadır. Her ne kadar operasyonların temelinde insani yardım bulunsa da bölge barışının sağlanması adına Türkiye, orada bulunan, kendisine bağlı kurum, kuruluşlar ve bireysel inisiyatifler ile kendi yumuşak güç algısını yerleştirmeye çalışmaktadır.

1.5.4. Türkiye'nin Afrika'da Yürütmüş Olduğu İnsani Yardım Faaliyetlerin Siyasal ve Sosyal Etkileri

Türkiye devleti ile Afrika ülkeleri arasındaki ilişkiler, uzun yıllar boyunca uzaktan süre gelen diplomatik iletişim süreçleri ile devam etmiştir. Fakat Afrika'nın siyasi istikrarsızlığının arttığı ve Türkiye'nin dış politikasında dönüşüm yaşandığı bir dönemde tarafların birbirlerine daha çok yaklaştığı görülmektedir. Özellikle de Sahra Altı Afrika ülkelerinin sorunlarının çok boyutlu hale gelmesi, Türkiye'nin de

bu sorunlara çözüm bulmak açısından, geçmişten daha etkili olması, sürecin iyileştirilmesi ve Afrika ülkelerinin en azından beşerî istikrarı yakalaması adına önem arz etmektedir.

Temel olarak, Türkiye'nin Afrika'daki yürütmüş olduğu insani yardım faaliyetlerinin siyasi etkilerine bakıldığında, aşağıdaki noktalar dikkati çekmektedir (Erdem, 2011: 39):

- Türkiye ile Afrika ülkelerinin, uzun bir aradan sonra ilk kez yüksek düzeyli olarak bürokratik iletişimlerinin sağlanması,
- Türkiye'nin insani yardım faaliyetlerinin bulunduğu ülkeler ile siyasi olduğu kadar finansal ve askeri iş birliklerinin de oluşturulmaya başlanması,
- Afrikalı ülkelerin zihnindeki Türkiye imajının netleştirilerek bu imaj üzerinden ilişkilerin yürütülmesi,
- Özellikle de İslam coğrafyasına dâhil olan Müslüman Afrika ülkelerinin İslami konularda iş birliği içerisinde olmak adına desteğinin alınması,
- Türkiye ile daha önceki süreçte hiç ilişki kurmamış olan Afrika ülkelerinin Türkiye'yi tanımaları adına fırsat oluşturulması,
- Afrika'nın Türkiye'ye karşı bakış açısının olumlu hale getirilmesi adına üst düzey bürokratik görüşmeler, toplantılar ve ziyaretler de Afrikalı ülkelere de yer verilmesi.

Öte yandan Türkiye'nin Afrika'daki yürütmüş olduğu insani yardım faaliyetlerinin insani etkilerine bakıldığında, aşağıdaki unsurlar dikkati çekmektedir (Ötenel, 2009: 21):

- Uzun yıllardır, insani yardım konusunda kesintiye uğrayan uluslararası yardımların aksine Türkiye'nin daha aktif ve daha fazla

sürekliliği olan bir yardım stratejisinin bulunması; bunun Türkiye'yi daimî dost olarak göstermesi,

- Türkiye'nin kültürel anlamda hiç tanınmadığı coğrafyalarda tanınmasının ve kimliğinin benimsenmesinin yolunun açılması,
- Türkiye'nin uluslararası anlamda sığınılacak ve bu konuda güven duyulacak bir ülke olarak değerlendirilmesinin önünün açılması,
- Afrikalı halkların, sorunlarının çözüm arayışında, arabulucu ya da kesin çözüm üretecek ülke olarak Türkiye'yi değerlendirmeleri,
- Afrika'daki nitelikli insan kaynağının, karşılıklı olarak Türkiye ile paylaşılmasının yolunun açılması,
- Afrika'nın güven duyulmayan coğrafyalarına gerçekleştirilen yardım faaliyetleri ile Türkiye'nin ve Türk toplumunun itibarının iyileştirilmesi ya da olumlu bir itibar görünümünün oluşturulması,
- Türkiye'nin, uzun vadede bir sömürgeci Batılı ülke zihniyetine sahip olmadığının, aksine Afrika toplumlarıyla işbirliği içerisinde hareket etmek isteğinin ortaya konması.

BÖLÜM 2

TÜRKİYE’NİN AFRIKA’YA YÖNELİK SAĞLIK POLİTİKALARI VE GÖNÜLLÜLER HAREKETİ

Bu bölümde öncelikle Türkiye’nin Afrika’ya yönelik sağlık vizyonu, sahada gerçekleştirilen sağlık yardımları ele alınmış, ardından Gönüllüler hareketinin kurumsal yapısı ve gerçekleştirdiği faaliyetler ortaya konarak, sahadaki diğer büyük kuruluşlarla kıyaslaması yapılmaya çalışılmıştır.

2. 1. Türkiye’nin Afrika’ya Yönelik Sağlık Politikaları

Türkiye’nin özellikle son 15 yılda aktif olarak gerçekleştirdiği Afrika genelinde yürüttüğü sağlık çalışmaları, ABD, Fransa, İngiltere, Rusya, Çin ve Brezilya gibi süper veya bölgesel güç olarak tanımlayabileceğimiz ülkeler tarafından uzun bir süredir sürdürülmektedir. Bununla birlikte söz konusu kıta, ülkemizin insani yardım bağlamında sağlık hizmetleri ulaştırdığı bölgeler arasındaki ağırlığını günden güne arttırmaktadır. Ayrıca bu yardımların niceliği ve niteliği her geçen gün daha iyi bir noktaya doğru ilerlemektedir. Türkiye’den bölgeye giden doktorlar, yerel halklar nezdinde Hristiyan doktorları temsil eden ‘beyaz doktorlar’ kavramına yeni bir boyut kazandırmıştır. Yapılan sağlık operasyonları esnasında söze ‘Selamun Aleyküm’ diyerek başlayan, gönüllülük esasında çalışan ve dini ve maddi hiçbir beklentisi ve gizli amaçları bulunmayan doktorlar şaşkınlıkla karşılanmıştır. Türk doktorları için kullanılan yeni ifade ‘Beyaz Doktorlar Geliyor’ olmuştur. Bu operasyonlardaki özveri, ciddiyet ve samimiyet sadece halklar nezdinde değil aynı zamanda yerel ve ulusal yönetici kademelerinde de büyük takdirler görmektedir. Sağlık yardımları ülkelerin yumuşak gücünü oluşturan faktörlerin en önemlilerinden biridir. Afrika özelinde örneğin sünnet veya katarakt ameliyatları, insanların hayatlarında dönüm noktaları olarak nitelendirilebilecek anlarda Türk doktorlarının ve Türkiye’nin varlığı, desteği ve özverisi hiçbir suretle unutulmayacak ve ileride bu gibi sağlık operasyonlarının muhatabı olanlar

Türkiye'nin bölgedeki algısına daima olumlu katkıda bulunacaklardır. (Onur, 2018).

Somali, Benin, Burkina Faso, Çad, Nijer, Sudan, Orta Afrika Cumhuriyeti, Etiyopya, Uganda, Kenya, Tanzania, Mali, Moritanya, Komorlar, Togo, Nijerya, Gambia, Gana, Gine Bissau Sierra Leone, Mozambik, Kongo Demokratik Cumhuriyeti gibi ülkeler Türk sağlıkçılarının yoğun şekilde uğradığı duraklar olmuştur. Adı geçen ülkelerde geniş çaplı sağlık taramaları ve ameliyatların yanında, yerelde bulunan sağlık çalışanlarının nitelik ve becerilerinin arttırılmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Nijer, Sudan ve Somali'de hastaneler inşa edilerek, götürülen sağlık hizmetlerinin geçici olmaktan çıkıp kalıcı hale gelmesi için inisiyatif alınmıştır. Afrika'da sağlık sorunlarının yaygın olmasının en etkin sebeplerinden biri olan yetişmiş sağlık personeli azlığı problemi, sağlık eğitimi sağlayacak okullar açılarak aşılmaya çalışılmaktadır. Bu sağlık okullarına zemin hazırlamak amacıyla, Türkiye ve ilgili ülkeler arasında protokoller yapılmıştır. Bu çerçevede 2018 yılında Bakanlar Kurulu kararları doğrultusunda Sağlık Bilimleri Üniversitesi tarafından, Somali Mogadişu Recep Tayyip Erdoğan Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu ve Sudan Nyala Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu kurulması planlanmıştır (Onur, 2018).

Öte yandan, Afrika'daki sağlık çalışmalarının öncülüğünü TİKA (Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı) yapmaktadır. Kıtada sağlık kurumlarının inşa edilmesi, var olan sağlık kurumlarının tadil edilmesi, ilaç ve tıbbi ekipman sağlanması, organize edilen sağlık çalışmalarında ortaya çıkan ulaşım ihtiyaçlarının karşılanması, TİKA tarafından yapılmaktadır. Yine bölgede yapılan ameliyatlara ve sağlık taramaları çerçevesinde, yerel sağlık personelinin bu operasyonlara katılımı, yeni tekniklerin aktarılması, lokal ve küçük sağlık kurumlarında doğum, hijyen ve sünnet yapılmasına yönelik eğitimler sağlanmaktadır. Kıtaya yönelik sağlık çalışmalarının bir başka etkin aktörü de şüphesiz Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı'dır. Bakanlığın Afrika genelinde STK'lar tarafından icra edilen sağlık operasyonlarına katılmak isteyen personelleri, yurt dışı görevlendirme kapsamına alması, doktor ve hemşireleri rahatlatmakta ve katılım oranını arttırmaktadır. Ayrıca Bakanlık, kıtada hastane çalıştırmak, Sağlık

Haftaları düzenlemek, eğitim desteği sağlamak, ambulans hibesi yapmak gibi etkili çalışmalara da imza atmaktadır. Bunun haricinde, Türkiye'nin Afrika'ya yönelik yürüttüğü medikal diplomasisine akademik ve daha disiplinli bir boyut kazandırmak için de Sağlık Bilimleri Üniversitesi çatısı altında "Afrika Sağlık Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi" kurulmuştur (Onur, 2018).

Görüldüğü üzere Türkiye, Afrika kıtasındaki sağlık çalışmalarında yürütülen sağlık taramaları çerçevesinde yerinde müdahaleler, lokalde var olan personel, ekipman ve alt yapı yetersizliğinin aşılmasına yönelik STK'ları ve Bakanlıkları nezdinde kamu diplomasisi yürüten kuruluşları ile, Afrikalının Afrikalıya ve Afrika'ya yetebileceği kalıcı çözümlerin zeminini oluşturma gayretindedir. Tezimizde incelenen kurum olan Gönüllüler Hareketi, Afrikalıya ve Afrika'ya yeten Afrikalının yetişmesi için üstün gayret gösteren en önemli kurumlar arasındaki konumunu gün geçtikçe emin adımlarla zirveye taşımaktadır.

2. 2. Gönüllüler Hareketi

Yukarıda genel olarak ifade edildiği gibi, Türkiye'nin yumuşak güç politikalarına destek sağlayan birçok kurum ve kuruluş insani yardımlar bağlamında sahada aktif olarak faaliyet göstermektedir. Çalışmamızın da konusunu oluşturan Gönüllüler Hareketi, alanda derinlemesine operasyon gerçekleştirebilen öncü ve nadir bir yapı olarak karşımızda çıkmaktadır. Bu bölümde, Gönüllüler Hareketi'nin başkanı ile 12 ve 19 Ocak 2019 tarihinde gerçekleştirilen iki ayrı serbest görüşmeye istinaden elde edilen, derneğin faaliyetlerine dair genel bilgileri içeren başlıklar ve açıklamalarına yer verilmiştir. Söz konusu görüşmeler, merkezi İstanbul'da bulunan Gönüllüler Hareketi Derneği'nin başkanlık görevinde bulunan İbrahim CEYLAN Bey ile gerçekleştirilmiştir. Görüşme Gönüllüler Hareketi'nin İstanbul, Üsküdar'daki ofisinde gerçekleştirilmiş ve yaklaşık 45'er dakika sürmüştür. Ceylan ile genel olarak Gönüllüler Hareketi'nin kurumsal kimliği, operasyonel anlamdaki çabaları ve planlaması hakkında yapılan görüşmelerde elde edilen genel bilgiler çeşitli başlıklar halinde çalışmanın bu kısmına yerleştirilmiştir. Daha sonra uluslararası büyük kuruluşların Afrika'daki operasyonlarına değinilmiş ve

Gönüllüler Hareketi'nin bu operasyonlarla örtüşen ve ayrışan noktaları ele alınmaya çalışılmıştır.

2.2. 1. Gönüllüler Hareketi'nin Kuruluşu

Gönüllüleri bir dernek kuruluşu gibi tarif edemeyiz. Endonezya, Keşmir ve Marmara depremlerinde yapılan yardım çalışmalarında bazı konularda yapılan ortak çalışmalar bir ilham oluşturdu diyebiliriz. Gönüllüler Hareketi, tecrübe ve birikime sahip, sivil toplum alanında rüştünü ispat etmiş kurumların bir araya gelmesi ve bu tecrübelerini birlikte aksiyona dönüştürmesi olarak tarif edebiliriz. Bu, Dünyada ve ülkemizde örneği ve uygulaması olmayan bir birlikteliktir.

Burada sadece bu organizasyonun yazılımı ve projesini hayata geçirecek kurumsal bir dernek olması gerekiyor, bunu Bir İnsan Dünyaya Bedeldir Sağlık ve Eğitim Gönüllüleri Derneği (BiSEG) üstlendi ve 2006 yılından bu yana başarı ile yürütüyor. Günümüze kadar da 16 dernek bu projelerde yer aldı. Fakat sürece dair en fazla önem arz eden konu, süreci daha nitelikli hale getirebilmek adına gerçekleştirdiğimiz çalışmalarda, bizim açımızdan önemli olan konu, bizimle birlikte hareket edebilecek türden dernek ve kurumları, mümkün olduğunca yoğun bir şekilde sürece entegre edebilmektir. Kuruluşumuz itibarı ile ortaya çıkan tabloda, bizler açısından tek başımıza yapacağımız faaliyetlerden ziyade, toplu olarak gerçekleştireceğimiz faaliyetlerin çok daha zengin ve çok daha etkili sonuçlar doğurabileceğine dair güçlü ve kanıtlarla desteklenmiş bir şekilde inancımız mevcuttur. Özet olarak kollektif çalışma tarzı bizim olmaz ise olmazlarımızın arasındadır.

2.2. 2. Gönüllüler Hareketi'nin Belirlemiş Olduğu Vizyon ve Üstlendiği Misyon

Temel olarak değerlendirildiğinde Gönüllüler Hareketi tarafından vizyon; sürdürülebilir projeler üretmek ve bu projeleri gerçekleştirmede birden fazla sivil toplum kuruluşunun bu projelere ortak olmalarının alt yapısını oluşturmak ve dünyada milyonlarca kişiye çare olmak olarak belirlenmiştir.

Misyon ise, bireysel ve kurumsal tüm yardım organizasyonları bir çatı altında buluşturan, ne amaçla kurulmuş olursa olsun tüm sivil toplum kuruluşları, temsilcilerini ve “Ben de Gönüllüyüm!” diyebilen kişilere, dolayısı ile bir başkası için kaygı duyan herkese açık bir iyilik platformu olarak belirlenmiştir.

2005 yılından bu yana sağlık, derneğin öncelikli faaliyeti olmakla birlikte, su kuyuları, dul ve yetimlere teslim edilen binlerce küçükbaş hayvan derneğin uzmanlık alanları haline gelmiştir. Genelde havaalanında ilk kez birbirini gören kişilerden oluşan grupları bulunan dernek, bugüne kadar yüzlerce doktor ve hemşirenin yer aldığı sağlık personeli ve lojistik gönüllüsü ile seyahat ederek çalışmalarını sürdürmektedir. Gönüllülerin siyasi, dini, ideolojik vb. tarafları hiçbir zaman dernek için bir kriter olmadığı gibi bu düşüncelere ait hiçbir yayının, derneğin seyahatleri sırasında getirilmemesine özen ve gayret gösterilmektedir. Derneğin bu noktadaki temel amacı, mümkün olduğunca güçlü ve uzun vadeli olarak gönüllülerin derneğin faaliyetlerine, herhangi bir engel ya da ayrımcılıktan uzak olarak katılımlarının sağlanmasıdır. Derneğin, faaliyetleri için benimsediği, enternasyonel ve bağımsız bir kimlik söz konusudur. Bu kimliğe gölge düşürmemek en öncelikli hassasiyetlerden biridir.

Gönüllü kadroları oluşturulurken dernek, içerisinde bulunduğu meslek dâhilinde etkili ve genel olarak operasyonel tecrübesi bulunan bireyleri daha fazla ön plana çıkarmaktadır. Bu bireylerin, sosyal hayatlarındaki kimliklerinden bağımsız olarak hareket etmeleri derneğin misyonunun gerçeğe bağdaşması adına önem arz etmektedir.

2. 2. 3. Gönüllüler Hareketi’nin Genel Olarak Operasyon Yönetimi

Diğer birçok dernek yönetiminden ve sisteminden farklı olarak çalışan Gönüllüler Hareketi, kurumsal kaydı olmayan ve bir üst kimliği bulunmayan bir kuruluş olarak gözükmektedir. Bu sayede birçok derneği bir isim altında bir araya getirebilen hareket çeşitli görev sorumluluk farklılıkları da içermektedir:

- Bürokrasi ve bütçeyi BİSEG Derneği üstlenmektedir.

- Genelde başkan ve yönetim kurulu üyesi vb. üst konumdaki bireylerin kişilerin dernek dâhilinde görev almasına izin verilmemektedir.
- Yine bir ayırım yapılmamak sureti ile aktif olarak yardım operasyonlarına bilfiil katılacak nitelikte olan göz doktoru, genel cerrah, aile hekimi, KBB uzmanı, psikiyatrist, mimar, mühendis, lojistik uzmanı vb. alanlardan katılım gösteren bireyler derneğin sistematik yapısını göstermektedir.
- Ekibin içerisinde, küçük ölçekli olarak gözüken ancak sürecin içerisinde önemli bir yeri bulunan hemşire, anestezi teknikeri, laboratuvar teknisyenleri vb. kişilerin yer aldığı ekipler, Gönüllüler Hareketi faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi adına şemanın bir başka önemli unsurudurlar.

Kurumsal yapının varlığının da bir göstergesi olarak, Gönüllüler Hareketi seyahatlerini sistematik bir şekilde şemalandırmıştır. Buna istinaden, süreçlerdeki aksaklıkların en aza indirilmesi adına aşağıda da detayları belirtilen ve 90 gün önceden başlatılan faaliyetler, titizlikle ve özenle yürütülmektedir.

GÖNÜLLÜLER SEYAHAT HAZIRLIK AKIŞ ŞEMASI

SON 90 GÜN

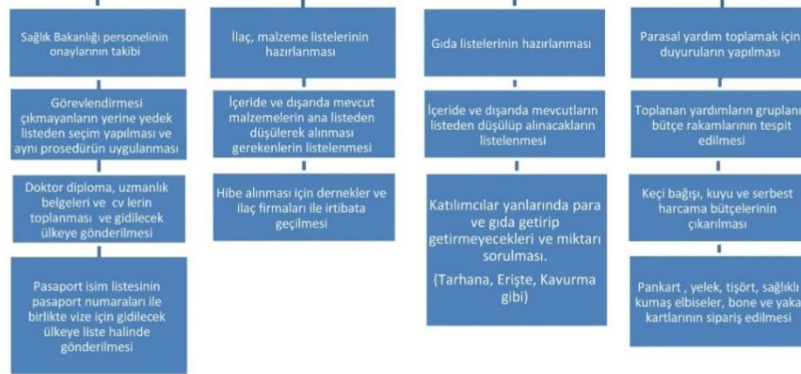
SON 80 GÜN

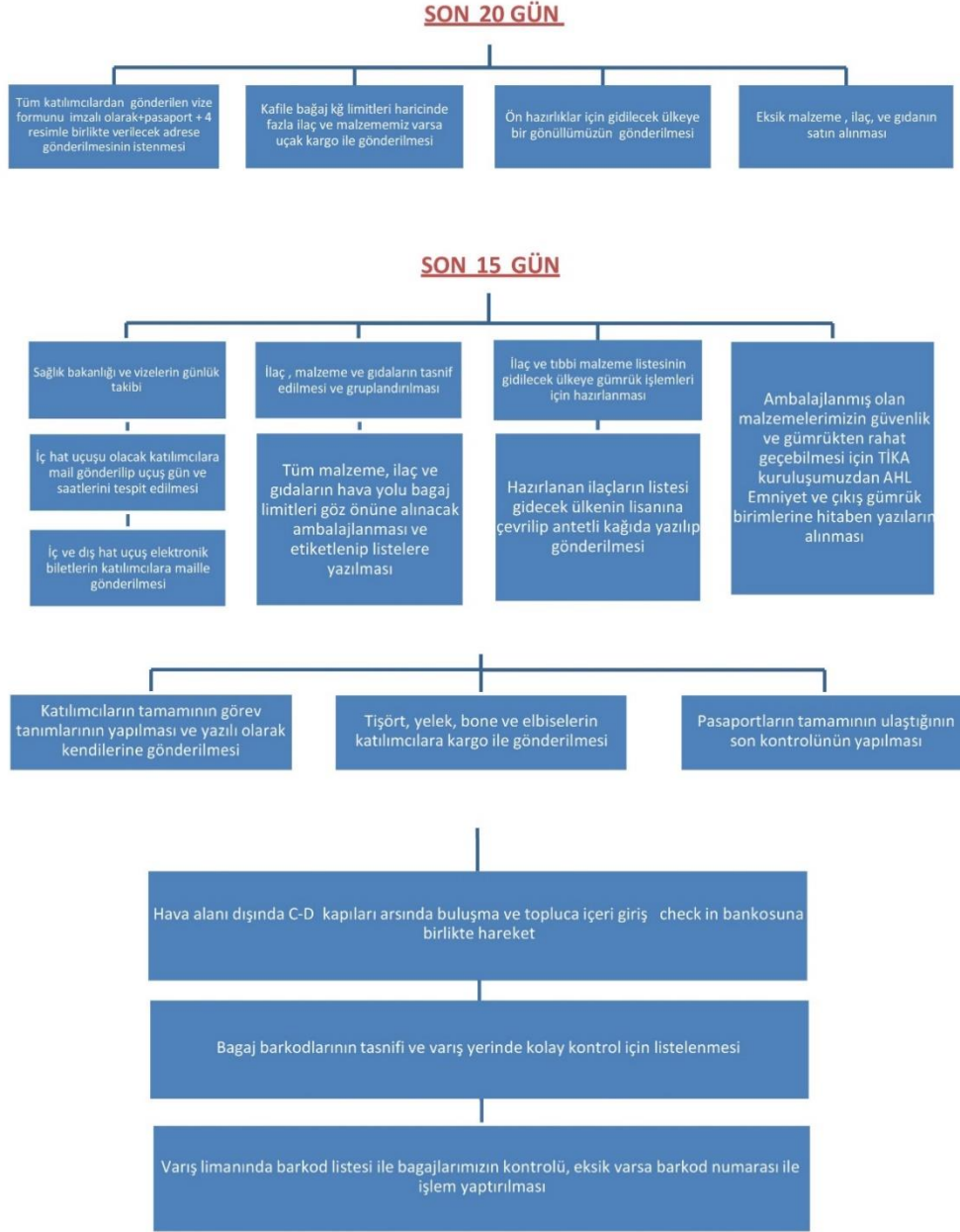
SON 45 GÜN

SON 30 GÜN

Şekil 1. Gönüllüler Hareketi Hazırlık Şeması

Şekil 2. Gönüllüler Hareketi Hazırlık Şeması (Devam)

Şekil 1. ve Şekil 2.'de Gönüllüler Hareketi'nin 90 günlük bir hazırlık ve çalışma şeması sunulmuştur. Bu şema incelendiğinde, Gönüllüler Hareketi'nin çalışma sisteminin son derece detaylı bir şekilde oluşturulduğu görülmektedir. Buna göre, hazırlık aşaması ile birlikte aslında yoğun bir iletişim, etkileşim, düzenleme, izin alma, yönlendirme vb. çabaların içerisine girilmektedir. Özellikle de zorlu Afrika coğrafyası göz önünde bulundurulduğunda, Gönüllüler Hareketi açısından bu hazırlık ve akış şemalarının son derece önemli bir yol gösterici nitelik taşıdığı aşikârdır.

Genellikle Gönüllüler Hareketi ve bu kurum gibi yardım derneklerinin en fazla zaman kaybı yaşadıkları yerlerin varış noktaları olduğu düşünülse de, aslında bu durum görüldüğü gibi olmamakta, yukarıda sıralanan günlük akış ile birlikte daha iyi anlaşılabilir. Bu günlük akış, Afrika'daki çeşitli noktalara daha varılmadan, belirli bir düzen dâhilinde hareket edilmek ve gidilecek bölgelerdeki zorlu şartların da göz önünde bulundurulmasıyla birlikte tüm hazırlık unsurlarını daha fazla ve her türlü şarta uygun olarak temin edilmesini gerektirmektedir. Türkiye'den ayrılmadan gerçekleştirilecek olan her türlü hamle, Gönüllüler Hareketi'nin temsilcilerinin Afrika'daki faaliyetleri ve yardımların gereken noktalara sağlıklı ve eksiksiz şekilde ulaşması açısından önem arz etmektedir.

Şemanın dikkat çeken bir başka özelliği, belirli bir süreçte, ihtiyaç duyulan neredeyse her bölge ve alan için mutlak olarak ürün, ilaç vb. unsurların aynı anda, senkronize bir şekilde toplanması, kontrol edilmesi ve depolanmasıdır. Zamanı verimli kullanmak ve bir an evvel bu yardımları ihtiyaç sahiplerine iletebilmek adına Türkiye'deki çalışmaları hızlı bir şekilde sonlandırmak derneğin hedeflerine yönelik olarak çalışması açısından tetikleyici bir unsur olmaktadır. Bu nedenle de dernek yetkilileri, sürecin hazırlık aşamasına yüksek nitelikli olarak bir önem vermekte ve bu sayede de gidilen noktalara mümkün olduğunca etkili bir yardım politikası uygulamaya çalışmaktadırlar.

Gönüllüler Hareketi'nin faaliyetleri büyük ölçüde olumlu getiriler sağlasa da dernek açısından belki de en ciddi sorunu oluşturan konuların başında, kaynak olarak ulusal ve uluslararası alanda sağlanan desteğin dernek tarafından bizzat elde edilmesi; bunun dışında herhangi bir büyük ölçekli bütçe ve fiziksel yardım desteğinin derneğe sunulmamasıdır. Bu şekilde kendi içerisindeki kaynaklardan ya da dernek dışındaki bağışlardan kaynak elde etme şansı bulunmayan Gönüllüler Hareketi, dünya genelinde Afrika üzerinde en büyük ölçekli yardım ve yatırım desteği sunan birçok farklı yardım kuruluşunun ve derneğin, bütçe bazında gerisinde kalabilmektedir. Buna göre Gönüllüler Hareketi, temel olarak kendi çabaları ile sürecin içerisinde ayakta kalan ve sürdürülebilir seyir çizen güçlü bir kuruluştur.

Derneğin bu inisiyatif odaklı çalışmaları sistemin işleyişi açısından zaman zaman aksaklıklar oluşturma riski taşımakta ve dernek her ne kadar büyük bir çaba ortaya koysa da halen istenilen düzeyde Afrika'da ihtiyaç sahibi olan kesimlerin geneline tam anlamıyla erişememektedir. Bununla birlikte Afrika'da söz konusu olan yoğun ihtiyaç yükü, Gönüllüler Hareketi tarafından çok ciddi ölçekte üstlenilmektedir. Bunun yanında derneğin operasyonel yapısının daha da güçlendirilmesi adına hem ulusal olarak Türkiye'de hem uluslararası olarak dünya genelinde hem de yerel olarak Afrika'da desteğe ihtiyaç vardır. Çünkü dernek, belki de Afrika'da en etkili yardımları sağlayan taraf olarak dikkati çekmekte ve birçok engele karşın faaliyetlerini artan bir seyrinde sürdürmektedir. İfade yerinde ise, yardımlar tek kuruşu dahi zayı olmadan hedeflerine ulaştırılmaktadır.

2. 2. 4. Gönüllüler Hareketi'nin Afrika'daki Faaliyetlerinde Bölgedeki Yerel Yönetim ile Olan İletişimi

Dernek, uzun yıllardan bu yana devam eden çalışmalarında Afrika'daki yerel yönetimler ile nitelikli bir iletişim süreci oluşturmak adına büyük tecrübeler edinmiş durumdadır. Seyahatlar, insani yardım odaklı sağlık çalışmaları amacıyla yapılıyor olsa da, oldukça fazla çeşitlilik arz eden ve ülkeden ülkeye değişen

bürokratik süreçler Gönüllüler Hareketi'ni günden güne daha temkinli ve sistematik bir yaklaşım geliştirmeye itmektedir.

Bir sivil toplum hareketi olan Gönüllüler'in yerel yönetimler nezdinde kaale alınması ve bürokratik süreçlerin uzamasının engellenmesi, elbette Türk diplomatlarının süreçlere müdahil olması ile daha fazla mümkün olabilmektedir. İnsani yardım hedefiyle hareket ediliyor olsa da, ülkelerin aşılması zorlu bürokratik süreçleri operasyonları istenmeyen şekilde gölgeleyebilmektedir. Nijer örneğinde olduğu gibi yerleşik bir birimin olması veya ilgili ülkedeki partner STK'lar ile hareket edilmesi, Gönüllüler Hareketi'nin yerel yönetimlerle iletişimini kolaylaştırmaktadır.

Her ne kadar Gönüllüler Hareketi yetkilileri, faaliyetlerinde yerel yönetimlerin desteğini görüyor olsalar da, bu destek köstek olmamak bağlamında sınırlı kalmakta ve örneğin yardımların bir noktadan diğerine aktarımı konusunda dernek yetkilileri kendi inisiyatiflerini kullanmak durumunda kalmaktadırlar. Özellikle de sağlık taraması konusunda gerçekleştirilmesi planlanan faaliyetlerin büyük bir bölümü, daha kolay bir şekilde yapılabilecekken, yereldeki imkânsızlıkların neticesinde zorluklarla yapılmaktadır.

Derneğin çabalarının daha da üst düzeyde olumlu sonuçlar doğurabilmesi adına, merkezi ve yerel yönetimlerin derneğe olan katkılarının yoğunluğunun arttırılmasına ve bölgenin şartlarının iyileştirilmesine büyük önem verilmektedir. Bu konuda kurumun yetkilileri nitelikli bir şekilde sorumluluk almaya çalışsalar da bu konuda en önemli sorumluluk merkezi ve yerel yönetimlere düşmektedir. Derneğin faaliyetleri aktif olmakla birlikte bu faaliyetlerin tam olarak hedefe ulaşabilmesi adına Afrika'daki özellikle bürokratik süreçlerin düzene konması için devlet yönetimleri nezdinde çalışmalar da sürdürülmelidir. Afrika'da, derneğin yardım ulaştırdığı bölgelerdeki bürokratik makamlarla Türk bürokratik makamları arasında devam eden olumlu yöndeki etkileşim, sürecin şartlarının iyileştirilmesi adına da son derece önemlidir.

Birçok insani temel ihtiyaç konusunda eksiklikleri bulunan Afrika’da, faaliyetlerin tasarımına yönelik olarak Gönüllüler Hareketi, öncelikli olarak kendi imkânlarıdâhilinde çeşitli tespitler gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Bu tespitler, bölge ve ülke insanının temel ihtiyaçlarının hangi noktada yoğunlaştığının belirlenmesi adına olmaktadır. Bu şekilde dernek, gelecek operasyonları için kendisine hem gözleme dayalı hem de sayısal verilere dayalı olarak bir bilgi birikimi edinmektedir. Derneğin bölgedeki operasyonlarında en fazla üzerine odaklanılan konuların başında tabii ki sağlık sorunları gelmektedir. Bu sorunlar, bölge insanının, bölgenin neredeyse her noktasında karşılaşmış olduğu bir şekilde dernek çalışanlarının karşısına çıkmıştır. Sağlık taramalarının yapılmadığı ve birçok kırsal kesim insanının çeşitli, ciddi sağlık sorunlarıyla karşılaştığı alanlarda, Gönüllüler Hareketi, bu bölgedeki insanların, öncelikli olarak sağlık sorunlarının tespiti ve buna yönelik bir sağlık yardım hizmeti sunmayı amaçlamaktadır.

Yereldeki yetkililerin bu konularda yeterli bilgi birikimi ve teknik ekipmanının bulunmaması, dernek çalışanlarının önemli bir bölümünün sorunların niteliğini ve niceliğini tespit edebilmek için zaman harcamasına sebebiyet vermektedir. Yerel yönetimlerden sorunlar hakkında net bilgi alınamamaktadır. Bununla birlikte, yerel yetkililerin dernek çalışanlarıyla birlikte hareket etme konusunda istekli olduğu ve ellerindeki, kısıtlı da olsa imkânları nitelikli bir şekilde kullanmaya çalışarak Gönüller Hareketi mensuplarının çalışma şartlarını iyileştirmeye çalıştıkları da görülmektedir.

2. 2. 5. 2006 -2016 Arasında Gönüllüler Hareketi Tarafından Operasyonlar ve Örnek Olarak Nijer’de Yapılan Hizmetler

	08/2006	11/2006	07/2007	11/2007	07/2008	01/2009	07/2009	12/2009	06/2010	06/2010	01/2011	09/2011	07/2012	05/2013	12/2013	03/2014	10/2014	01/2015	05/2015	09/2015	11/2015	09/2015	12/2015	01/2016	05/2016	05/2016	Toplam	
	Nijer 1	Nijer 2	Nijer 3	Nijer 4	Nijer 5	Nijer 6	Nijer 7	Nijer 8	Nijer 9	Mali 1	Nijer 10	Nijer 11	Nijer 12	Nijer 14	Çad 1	Nijer 15	Çad 2	Nijer 16	Nijer 17	Nijer 18	Uganda 1	Afg. 1	Nijer 19	Komor 1	Uganda 2	Nijer 20		
Katılan Gönüllü	14	8	15	18	31	34	31	29	36	16	36	35	18	43	16	51	17	48	17	21	19	2	48	10	21	20	654	
Sağlık Gönüllüsü	6	5	6	11	18	19	27	15	20	10	24	25	14	29	13	29	11	30	8	13	14	2	32	8	16	10	415	
Poliklinik Dahiliye Yetişkin + Çocuk			220	260	574	680	551	910	650	695	740	2458	1870	4409		4233		4200	1550	2012	3600		3578	417	3525	2048	39180	
Ultrason Çekimi					574	150			89	247	220	220	290	1170		680		800	340	681	505		324		596		6886	
Cerrahi ameliyat			115	118	207	150	90	147	140	148	130	234	242	304		211	32	300	180	95			373	44	266		3526	
Göz poliklinik		310		185	512	510	340	1452	987		1035	1226	1358	2552		2300		2957					2462				18186	
Katarakt Ameliyatı		250		112	147	217	194	317	300		337	340	357	549		771		612					726				5229	
Diş Poliklinik			145	100	196	120	203	510	619	650	721	922	983	1840		1105	462	1600		515	87		1565		291		12634	
Diş çekimi			114	75	265	188	161	730	817	1100	950	1524	1011	2342		1519	286	1800		444	179		1362		199		15066	
K.B.B Poliklinik						596		1073	1586		1035	1341	730	1673		1345	705	2006		864			2372		631		15957	
K.B.B Kulak Aspirasyon tedavî						460		1037	440		860	1020	400	800		580	145	1037		230	562		868		288		8727	
Nijer - Çad - Makedonya - Arnavutluk - Afganistan - Uganda da yapılan toplam sünnet sayısı																												35352
Toplam operasyon sayısı (Sağlık)																												160743
Keçi yardımı	1830		660	1098	1162	810	450	780	825		1240	1100	1000	1556		1200		1020	1410	666			1608			916	19331	
Millet Yardımı (Kıtlık bölgesi)				3200 Kış	8846 Kış									800 Kış				2000 Kış									13846 Kış	
Biseg Derneği tarafından açılan kuyular																												813

Tablo 1. Gönüllüler Hareketi’nin Sağlık Karnesi

Tablo 1’de görüldüğü üzere 2006 yılında keçi yardımları, göz poliklinikleri ve amelyatları ile başlayan insani yardım faaliyetleri, 2007 yılı itibariyle çeşitlenmeye başlamıştır. Sağlık operasyonlarını insani yardım faaliyetlerinin merkezine alan Gönüllüler Hareketi’nin, faydaları üçüncü bölümde detaylıca ele alınacak keçi yardımlarını mümkün olan her fırsatta yapmaya devam ettiği gözlemlenmektedir. Tabiatı itibariyle yapılan sağlık çalışmalarının sayısı ve çeşitliği, katılan gönüllü ve sağlık gönüllülerin sayısı ile doğru orantılı gerçekleşmektedir. On yıllık süreçte toplamda yirmiüç bini aşan sayısı ile göz poliklinik ve katarakt amelyatları, Hareketin Afrika’da çok yaygın olan göz hastalıklarına adeta neşter vurmaya çalıştığını ve insanları güneşle buluşturmaya çalıştığını belgeler niteliktedir. Diş poliklinik, diş çekimleri ve KBB ile ilgili klinik

ve tedavilerin sayısındaki azımsanamayacak yükseklik, yine kurumun Afrika insanının günlük yaşamını kolaylaştırmaya ve yaşam konforunu arttırmaya çalıştığını işaret etmektedir. Bu süreçte açılış süreçleri ileride detaylandırılacak olan, yaklaşık sekiz yüz su kuyusu ile bölgede tedarik edilmesinde güçlük çekilen temel insani ihtiyaçlara yönelik çalışmaların da, özverili şekilde sürdürüldüğü gözlemlenmektedir. Ayrıca kurumun her kurban bayramında kurban organizasyonu gerçekleştirdiği de bilinmektedir.

Derneğin Nijer’de giderek daha yerleşik hale gelen bir yapısı bulunmaktadır. Yereldeki sorunları bilen bir ekibin de varlığı neticesinde süreçlerin son derece aktif bir şekilde işlediğini söylemek mümkündür. Özellikle de derneğin kurban bağışi konusundaki faaliyetlerini yürütebilmesi adına Nijer, son derece önemli bir lokasyon haline gelmiştir. Bu bölgedeki şartların elvermesi neticesinde dernek, her yıl yaklaşık 5000 - 6000 civarı kurban hissesini rahat bir şekilde organize edebilmektedir.

Su konusu, dernek açısından Nijer’deki en hassas konuların başında gelmektedir. Çünkü dernek, belirli kriterler dâhilinde belirlemiş olduğu su kuyusu açma faaliyetinde, bölgenin çevresel şartlarını da dikkatle değerlendirmekte ve acele edilmeden makul bir zaman dilimi içerisinde, herhangi bir kuyunun açılması konusunda karar vermekte, uygulamakta ya da ön ayak olmaktadır.

Öte yandan Nijer devleti ve derneğin faal olduğu bölgelerdeki yetkililer dernek ile mümkün olduğunca uyumlu bir şekilde çalışmaktadırlar. Derneğin faaliyetleri için kolaylıklar sağlanmakta ve derneğin çalışanlarının ve gönüllülerinin, bölgesel anlamdaki faaliyetleri açısından işlerinin kolaylaştırılmasına çalışılmaktadır. Bu noktada dernek yönetimi hem merkez yönetimden hem de yerel yönetimlerden destek aldığı oranda, daha rahat bir manevra kabiliyetine daha da arttırabilmektedir.

2006 ve 2016 yılları arasında Hareket, Nijer’e tam yirmi defa yardım operasyonu gerçekleştirmiştir. Bu operasyonlara toplamda 569 gönüllü katılırken

bunların 351'i sağlık gönüllüsü oluşturmuştur. Yine bu 10 yıllık süre boyunca Nijer'de yukarıda sayıları verilmiş olan Gönüllüler yetişkin ve çocuklara yönelik 31.638 dahiliye polikliniği, 5.785 ultrason çekimi, 3.184 cerrahi ameliyat, 18.186 göz polikliniği, 5.229 katarakt ameliyatı, 11.794 diş polikliniği, 14.402 diş  ekimi, 14.621 KBB polikliniği, 7.732 KBB aspirasyon tedavisi gerçekleştirmiştir. Bunların yanında iki operasyon haricinde söz konusu yıllar arasında Nijer'de toplamda 19.331 keçi yoksul ailelere ulaştırılmıştır.

2.6. Uluslararası Kuruluşların Afrika'daki Yardımları

Yukarıdaki bölümlerde, yapılan serbest görüşmeler çerçevesinde, Gönüllüler Hareketi'nin kurumsal kimliği, kuruluşu, işleyişi ve yaptığı operasyonlar ele alınmaya çalışılmıştır. Çalışmanın bu kısmında, ileride karşılaştırma yapılmak üzere, uluslararası arenadaki faaliyetleri çokça anılan Birleşmiş Milletler (BM) ve Dünya Bankası'nın Afrika kıtasındaki faaliyetleri genel olarak irdelenecektir.

2.6.1. Birleşmiş Milletlerin Afrika'ya Yardımları

Afrika'nın toplumsal anlamda yaşam şartlarının iyileştirilmesi konusunda dünya genelinde önemli sorumluluklar üstlenen büyük kuruluşlardan birisinin de BM olduğunu söylemek mümkündür. BM, kurulduğu günden bu yana, Afrika'daki geri kalmışlık başta olmak üzere birçok sorunun giderilmesi konusunda sorumluluklar üstlenmiştir. Bununla birlikte BM, gıda ve ilaç yardımı başta olmak üzere birçok farklı alanda Afrikalı ülkelerin ve halkların şartlarının iyileştirilmesine çalışmıştır.

BM'nin Afrika üzerinde gerçekleştirdiği yardım faaliyetlerin dikkat çekici yanları aşağıda sıralanmaktadır (UNDP, 2016, s. 12; Telli, 2014, s. 316):

- Bölge,  lke ve halk gözetmeden gerçekleştirilen yardımlar söz konusudur.
- Gıda ve ilaç yardımları açık ara en fazla önem atfedilen yardım türleridir.

- Her yıl, Afrika genelinde BM, en az bir yardım toplama ve dağıtım merkezi açmaktadır.
- BM, çoğunlukla yardım konusundaki mali yapıyı kendi öz kaynaklarıyla şekillendirmeye bakmaktadır.
- BM'nin yardımlar konusunda elde etmiş olduğu bağışlar yardım bütçesinin %22'sini oluşturmaktadır.
- BM yetkilileri, Afrika'daki yardım faaliyetlerinde, çoğunlukla yerel yönetimden bağımsız olarak hareket etmektedirler.
- Afrika'da gerçekleştirilen BM yardımları bina inşaatından eğitime; istihdam oluşturan operasyonlardan gıda ve sağlık malzemelerine dek uzanan geniş bir yelpazede ortaya çıkmaktadır.

Görüntü itibari ile BM, Afrika konusunda özel bir stratejiye sahiptir. Bu strateji, süreci tamamıyla BM'nin kontrol ettiği, en önemlisi, Afrika'ya gerçekleştirilecek olan yardımların toplanması adına BM'nin büyük ölçüde kendi kaynaklarını kullanmasıdır. Bu sayede BM açısından sürecin içerisindeki en önemli husus olarak sürecin özellikle maddi taraflarının kontrol edilmesi sağlanırken, aynı zamanda BM'nin Afrika'ya dair politikalarındaki yerinin güçlendirilmesi sağlanmaktadır.

BM'nin Afrika'daki genel olarak rolü göz önünde bulundurulduğunda, aslında BM'yi bölgede bu kadar etkili kılan unsur, bölge ile geçmiş yıllara dayalı olan etkileşimidir. Buna göre BM, uzun yıllardır yürüttüğü yardım operasyonları neticesinde Afrika'daki önemli bir otorite haline geldiği, bu vesile ile Afrika'nın kalkınması konusunda önemli başarılarla imza attığı söylenmektedir. Fakat coğrafyanın büyüklüğü, BM'nin yardım kampanyalarının başarısına engel teşkil etmektedir (Coşkun ve Tireli, 2010, s. 49).

Öte yandan BM, genel olarak Afrika'ya gerçekleştirdiği yardımları, çoğunluk olarak sağlık konuları üzerinde yoğunlaştırmıştır. Afrika'da her yıl

gerçekleşen yeni salgın hastalıkların daha fazla cana mal olmaması açısından yine BM'nin sorumluluk aldığı ve ödemeleri, büyük ölçüde kendi bütçesi üzerinden gerçekleştirdiği görülmektedir. Bu sayede BM Afrika'ya yardım sağlamak hususunda kendi potansiyeli üzerinden hareket etmeyi başarmaktadır. Fakat sağlık konularında yapılan harcamalar ve uzun süren çalışmalar nedeni ile BM'nin, Afrika topraklarındaki diğer birçok yardım faaliyetini gerçekleştirmekte zorlandığı görülmektedir (Ergül, 2014, s. 13).

2.6.2. Dünya Bankası'nın Afrika'ya Yardımları

Dünya Bankası ise, Afrika'ya yapılan yardımlar konusunda daha spesifik olarak hareket eden bir kuruluş olarak dikkat çekmektedir. Buna göre Dünya Bankası, temel olarak Afrika'nın ihtiyaçlarının karşılanması konusunda belirli noktalar üzerine odaklanmakta ve bu şekilde Afrika'nın bir noktada yoğunlaşan sorunlarını çözümlemeye çalışmaktadır.

Dünya Bankası'nın Afrika geneline yapmış olduğu yatırımlar, 2017-2018 döneminde 20 milyar dolar düzeyinde bir rakama erişmiştir. Bu yardımlar birer yatırım niteliğinde olmakta ve Afrika'daki ülkelerin gelişimi temel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik olarak ortaya çıkmaktadır. Bu görüntüde Dünya Bankası, yatırım yardımlarının büyük bir çoğunluğunu sağlık, eğitim ve temel gıda üzerine odaklamaktadır. Mutlak olarak Dünya Bankası'yla birlikte birçok uluslararası örgüt Afrika'ya bu alanda yardım ve yatırımlar gerçekleştirmektedirler. Fakat Dünya Bankası, spesifik olarak ihtiyaç duyulan noktalar üzerine daha çok gitmek sureti ile şartların iyileştirilmesine odaklanmaktadır (World Bank, 2018: 9).

Temele inildiğinde, Dünya Bankası'nın Afrika ile olan yardımlaşma ve geliştirme temelinde uygulamış olduğu yardım faaliyetleri aşağıdaki şekilde ortaya çıkmaktadır (World Bank, 2011: 5-9):

- Özellikle gelişme çağındaki çocukların hızlı bir şekilde okul hayatına kazandırılmasına ve sağlıklı bir şekilde eğitim görmelerine çalışılması,

- Yaşam alanlarının yeniden yapılandırılması ve daha yaşanabilir hale getirilmesi,
- Eğitim kurumlarının niteliğinin ve materyal zenginliğinin giderek artırılması,
- Eğitim kurumlarının lokasyonlarının daha ulaşılabilir hale getirilmesi ve böylelikle de eğitim hizmetlerinin daha erişilebilir şekle getirilmesi,
- Bölgesel anlamda gıda sunumuna erişim konusunda yaşanan sorunların ortadan kaldırılmasına çalışılması.

Görüntü itibari ile Dünya Bankası da sürecin Afrika açısından temel gereksinimlerine odaklanmış ve bu vesile ile de Afrikalı vatandaşların şartlarının iyileştirilmesini amaçlamaktadır. Dünya Bankası açısından en önemli konu, Afrika'daki eğitim ve sağlık konularında, her yıl yaklaşık olarak %20 civarında artış göstermektedir (Coşkun ve Tireli, 2010, s. 235).

2.7. Uluslararası Kuruluşların Yardım Potansiyeli ile Gönüllüler Hareketi'nin Faaliyetlerinin Karşılaştırılması

Gönüllüler Hareketi, dünya genelinde Afrika üzerinde en büyük bütçeli yardım ve yatırım desteği sunan BM ve Dünya Bankası'nın, doğal olarak gerisinde kalmaktadır. Buna göre dernek, temel olarak kendi çabaları ile sürecin içerisinde ayakta kalmaya çalışan bir kuruluştur. Fakat bu büyük kuruluşların şaşalı ve gösterişli bütçelerinin alana yansımaları minyatür düzeyde kalabilmektedir. İlan edilen bütçe ile sahaya yansıyan bütçe arasında uçurum bulunmaktadır. Afrika'nın bu büyük kuruluşlardan yardım almasına rağmen hala yardıma ihtiyaç duyar halde olması ve alt yapı problemlerinin çözülmemiş olması söz konusu kuruluşların var olan yaralara merhem olmadığını kanıtlar niteliktedir. Bu gösterişli yardımlar yüzeysel olarak kalmaktadır. Gönüllüler Hareketi ise diğerlerinin aksine, yardım

yapılan ülkedeki toplumun kılcal damarlarına başka bir deyişle alt tabakalarına kadar etkin bir şekilde erişebilmektedir.

BM ve Dünya Bankası karşısında, Gönüllüler Hareketi'nin faaliyetlerinin karşılaştırılması sürecinde ise ortaya, aşağıdaki gibi bir tablo çıkmaktadır:

- Gönüllüler Hareketi, bağış metodu ile süreci yürütebilirken BM ve Dünya Bankası kendi bütçelerinden son derece geniş ölçekli kaynakları Afrika'ya yardım açısından kullanabilmektedir.
- Gönüllüler Hareketi'nin çalışma prensibi, çok büyük ölçüde gönüllü bireylerin sürece katılım göstermeleri ve bu sayede de faaliyetlerin gerçekleştirilmesi adına kurulu iken, BM ve Dünya Bankası açısından, bu tür operasyonlar için hazırda bulunan, profesyonel olarak çalışan ekipler bulunmaktadır.
- Gönüllüler Hareketi açısından bağış sistemi içerisinde hemen her türlü unsur, Afrika'ya götürülebiliyorken BM ve Dünya Bankası adına bu durum sadece nakdi olarak gerçekleştirilebilmektedir.
- Gönüllüler Hareketi yetkilileri, Afrika'da beraberlerinde getirmiş oldukları tüm unsurları ve yardım malzemelerini zorluklar içerisinde ihtiyaç sahiplerine ulaştırırlarken BM ve Dünya Bankası, uluslararası statüleri nedeni ile bu konuda herhangi bir sorun yaşamamaktadırlar.
- Gönüllüler Hareketi'nin Afrika'ya ulaştıktan sonraki, yardımları ihtiyaç sahiplerine ulaştırmak adına karşılaştığı birçok zorluğu kendi çabalarıyla çözmesi gerekirken, BM ve Dünya Bankası, bu konuda devlet yönetimlerinin sağlamış olduğu birçok kolaylıktan faydalanmaktadırlar.

Her ne kadar potansiyel ve uygulama açısından BM ve Dünya Bankası'nın Gönüllüler Hareketi'ne göre bürokratik olarak birçok avantajı olsa da derneğin detaya inme konusundaki becerisi kendisini bir adım öne çıkarmasına yardımcı

olmaktadır. Bu çerçevede, hareketin BM ve Dünya Bankası'na göre öne kuvvetli ve etkin yönleri şu şekildedir:

- Gönüllüler Hareketi, yereldeki birçok noktaya daha uzun süreli ve daha detaylı yardımlarla ulaşabilmekte ve bölge insanı ile daha yakın ilişki kurabilmektedir.
- Sadece finansal desteğin yeterli sonuçlar doğurmadığı yardım faaliyetlerinde, gıda, ilaç, su kuyusu açılması, giyim vb. spesifik konularda sunduğu yardımlarla Gönüllüler Hareketi, kendisini daha olumlu bir imaj ile tanıtabilmektedir.
- Gidilen her bir ülke, şehir, köy, kasaba vb. yerleşim yerlerine dair elde edilen bilgiler ve detaylar, Gönüllüler Hareketi tarafından değerlendirilebilmekte ve buna uygun olarak spesifik yardım paketleri hazırlanabilmektedir.
- Gönüllüler Hareketi, yardım çalışmalarında, ulusal anlamda kullanılan standartların gerisinde kalmamakta ve bu şekilde Afrikalı yerel yönetimlere ve yetkililere örnek teşkil etmektedir.
- Gönüllüler Hareketi'nin çalışma prensipleri amatör değil, kurumsal ve profesyoneldir. Bu avantaj sahada yapılan operasyonlarla Hareketi her geçen yıl doğrudan yüz binlere ve dolaylı olarak da hatta milyonlara etki edebilecek noktaya getirmektedir.

Yukarıda ifade edilen noktalar, yüzyıllardan sonra Afrika insanının yerelde etkin bir şekilde muhatap alındığını işaret etmektedir. Bu nedenledir ki Afrika'da, derneğin etkin bir şekilde var olduğu bölgelerdeki merkezi ve yerel yönetimler, Gönüllüler Hareketi yetkililerinin çalışmalarına iletişim kurulabildiği oranda destek vermeye çalışmaktadırlar.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Gönüllüler Hareketi, kapasitesi dâhilinde, Afrika'da önemli ve kıta insanının, belirli bölgelerde olsa da isteklerine, arzularına

ve beklentilerine, nitelikli bir şekilde karşılık vermeye çalışmaktadır. Bunu, kendi elindeki imkânları kullanmak sureti ile gerçekleştiriyor olması, Gönüllüler Hareketi'nin üstlenmiş olduğu sorumluluğun ne denli önemli olduğunun da bir göstergesidir. Bütçe anlamında diğer birçok uluslararası örgüte göre daha dar bir yapısı olmasına karşın, ulaştığı kitle ve oluşturduğu etki açısından Gönüllüler Hareketi'nin potansiyelinin üzerinde bir şekilde hareket ettiğini söylemek mümkündür. Yapılan sağlık operasyonları, açılan su kuyuları, dağıtılan keçiler ve diğer yardımlar çerçevesinde bölge insanının yaşantılarına direkt olarak temas edilmektedir.

Öte yandan Gönüllüler Hareketi bölgede, Türkiye'nin siyasal ve sosyal imajının tanıtımı konusunda da önemli bir sorumluluk üstlenmek sureti ile yumuşak güç politikası süreçlerinin şekillendirilmesi hususunda büyük ölçekli faydalar sağlamaktadır. Özellikle de Türkiye'nin doğrudan etkileşiminin olmadığı ve vatandaşlarının Türkiye'ye dair fikrinin bulunmadığı ülkelerin ve halklarının zihninde, Türkiye adına olumlu imgelerin oluşturulması için başarılı insani yardım uygulamaları yapılarak güçlü bir şekilde inisiyatif alınmaktadır.

BÖLÜM 3

GÖNÜLLÜLER HAREKETİ VE YUMUŞAK GÜÇ KULLANIMI

Bu bölümde, giriş bölümünde ifade dildiği gibi, yapılandırılmamış derinlemesine görüşmeler tasarlanmış ve açık uçlu soruların sorulduğu iki ayrı görüşme organize edilmiştir.

İlk görüşme, merkezi İstanbul'da bulunan Gönüllüler Hareketi Derneği'nin başkanlık görevinde bulunan İbrahim CEYLAN Bey ile gerçekleştirilmiştir. Görüşme 30 Mart 2019 tarihinde derneğin İstanbul, Üsküdar'daki ofisinde gerçekleştirilmiş ve yaklaşık 120 dakika sürmüştür. Ceylan'a yapılandırılmamış derinlemesine mülakat esasına dayalı olarak önceden hazırlanan ve 12 adet soru yöneltilmiştir. Soruların yanıtlarının alınmasıyla birlikte sonuçlar birer beyan olarak nitelendirilmiş ve bu şekilde de yorumlaması gerçekleştirilmiştir.

İkinci görüşme ise Gönüllüler Hareketi Derneği'nin Sağlık Kurulu başkanlık görevini yürüten Op. Dr. Serhat ONUR Bey ile gerçekleştirilmiştir. Görüşme 1 Eylül 2019 tarihinde Onur'un İstanbul Üsküdar Devlet Hastanesindeki ofisinde gerçekleştirilmiş ve yaklaşık 120 dakika sürmüştür. Onur'a yapılandırılmamış derinlemesine mülakat esasına dayalı olarak önceden hazırlanan 8 adet soru yöneltilmiştir. Soruların yanıtlarının alınmasıyla birlikte sonuçlar birer beyan olarak nitelendirilmiş ve bu şekilde de yorumlaması gerçekleştirilmiştir.

3.1. Gönüllüler Hareketi Başkanı İbrahim CEYLAN Bey ile Gerçekleştirilen Röportaj

1. Gerçekleştirilen yardımlarda süreç nasıl işlemekte?

Yardım faaliyeti başlığı ile konuyu ele alacak olursak oldukça fazla başlık sayabiliriz. Her yardım faaliyetinin formatları yurt dışında ülkelere göre mevzuat ve ihtiyaçlar ile noktasında oldukça fazla çeşitlilik göstermesi yanında; devletin, kurumsallaşmasını tamamlamış sivil toplum kuruluşlarının ve küçük yardım kuruluşlarının da yardım faaliyetlerinde gözle görülür bir paralellik yoktur. Yardım

edilecek ülkenin mevzuatı, lojistik ve partner kuruluşları araştırılmaları önceden yapılmadan yardım amacı ile bir ülkeye gidildiğinde başarı şansı oldukça düşüktür.

Kurumsal yapıdaki bir derneğin birçok yardım başlığı ile faaliyet gösteriyorsa büyük bir bütçeye sahip olması gerekiyor. Sürdürülebilirlik noktasında Türkiye'de büyük bir bağışçı kitlesine sahip olmanın yanında yurtdışı kaynaklı yardım projeleri desteği alınması gerekiyor. Ülkemizde bu yapıda dernek ve vakıf sayısı maalesef çok az sayıdadır. Küçük bütçeli dernekler yurt dışı faaliyetlerinde başarı elde etmek istiyorlarsa hedef bir ülke seçmeleri halinde başarılarını kalıcı hale getirmeleri çok daha kolaydır.

Bizler gibi sınırlı bütçede yardım faaliyeti gerçekleştiren dernekler eğer başarılı olmak istiyorlarsa faaliyet alanlarını kısıtlı tutmak zorundadırlar. Gönüllüler Biseg Derneği olarak ana faaliyet alanımız Sağlık projeleridir. Bu projeleri gerçekleştirirken dul ve yetimlere keçi dağıtımı, su kuyuları açılması, günlük adak ve akıka kesimleri ile kurban döneminde kurban kesimleri organize etmek, ek olarak yaptığımız yardımların başlıklarını oluşturmaktadır. Ayrıca afetler ve mülteci kamplarında ki acil durumlardaki yardım faaliyetleri ikinci faz yardımlarımızdır. Bu vakaların gerçekleştiği ülkelerdeki yaralar sarılana kadar bu yardımları periyodik olarak sürdürüyoruz.

Bir ülkeye yapılacak sağlık başlıklı projelerde hazırlık, başarının anahtarı konumundadır. Planlanan operasyonlarda sonuç elde etmek isteniyorsa sarflar ve ilaç listesi yanında, adetler en önemli unsurdur. Afrika kırsalında bir sağlık projesi planlanıyorsa her branştan sağlıkçının ekipte yer alması kaçınılmazdır. Poliklinik sonrası ameliyat olması gereken bir hastayı ameliyat etmek, göz muayenesinde gözünde katarakt olan bir hastayı katarakt ameliyatı yapmak projenin olmazsa olmazıdır. Bu bağlamda tüm tıbbi sarf, ilaç ve tıbbi cihazların ekip ile birlikte götürülmek suretiyle gerçekleştirilecek bu sağlık projesinde, otuzdan fazla sağlıkçının yer alması yanında, sağlıkçı sayısının en az yarısı kadar destek elemanın bu projede yer alması gereklidir.

Hal böyle olunca bir derneğin yalnız başına bu projeyi gerçekleştirmesi mümkün değildir. BİSEG derneğimiz birçok dernek ve vakfı Gönüllüler üst kimliği altında bir araya getirmek sureti ile bu organizasyonların başarı ile gerçekleşmesini sağlamaktadır. Bu bir araya gelinmesinde en önemli faktör, yönetme ve karar verme becerisi olan dernek temsilcilerinin organizasyonda görev başlıkları arasında kendilerinin üstlendikleri başkanlığa ait aktif görevi başarı ile yerine getirmeleridir.

2. Sürecin içerisindeki parçaların ve toplanan yardımların bir araya getirilmesi süreci ne şekilde işlemektedir?

Dernek merkezimiz, sürecin yönetimi açısından son derece aktif olarak çalışmaktadır. Merkezin, süreci bütünleştirmek adına aktif olarak çalıştığı iki nokta bulunmaktadır. Bunlardan ilki, derneğe gönderilen bağışların toplanması, tasnifi ve ihtiyaç sahiplerine ya da kesimlerine göre dağıtım şekil ve süreçlerinin belirlenmesidir. Afrika bölgesinde çok sayıda olan ihtiyaç sahiplerinin daha önceden tespit edilmiş olması vesilesi ile toplanan yardımların dağıtımı açısından kararlaştırma, genel merkezde gerçekleştirilmektedir. Kimi zaman, anlık olarak ihtiyaç sahiplerinin Afrika’da karşımıza çıkması ya da haklarında bilgi almamız neticesinde yardım rotası ve miktarlarında anlık değişiklikler olabilmektedir.

İkinci olarak genel merkez, bizlere destek sağlayan gönüllerin sahadaki paylaşımı açısından göreve sahiptir. Buna göre söz konusu gönüllüler, daha önceden belirlenmiş ve yine daha önceden, Afrika’daki yerel kesimlerden elde edilen bilgilere göre nereye ne miktar ve ne özellikte yetkililerin transfer edilmesi konusuna da karar verilmektedir. Buradaki doktor, hemşire vb. önemli görevlere sahip bireylerin paylaşımı ve nerelere gönderilecekleri konusundaki kararlar büyük bir öneme sahip olmaktadır. Bu sayede görev dağılımı da daha kolay olmakta ve görevlilerin uygulamalar konusunda nerede bulunacakları konusunda hazırlıklar da daha kolay işletilebilmektedir.

Kimi zaman bu parçaların birleştirilmesi işlemi Türkiye’de gerçekleştirilirken; kimi zaman yardımın gerçekleştirileceği bölgede bir araya getirilmektedir. Aslında rutin olarak gerçekleştirilen yardımların ötesinde, anlık

olarak aciliyet arz eden bölgelere yapılacak olan yardımların çok daha büyük bir fark oluşturduğunu söylemek mümkündür. Bu nedenle sürecin spesifik ve kusursuz bir planlamasının olması mümkün hale getirilememektedir.

3. Maddi yardım kaynaklarının tedarik süreci nasıl işlemekte? Yardım yapacak olan kişilerin kuruma yönelme sürecinde güven unsuru nasıl sağlanmaktadır?

İlk kuruluşunuzda maddi kaynaklarınızı yönetim kurulu üyeleri olarak bir müddet kendi öz varlıklarınızdan ve yakın çevrenindeki hayırseverlerden karşılamak zorundasınız. Dernek Yönetim Kurulu'nun üyelerinin vizyonu, çevreleri, toplum tarafından tanınabilen kişiler olması, derneğe güven duyulmasının en önemli faktörlerinden birisidir. Dernek faaliyetlerinin doğru seçimi, toplum tarafından kabul gören yardım başlıklarının uygulanabilir olması, disiplin ve bağışçıya geri dönüşlerdeki tutarlılığı ana başlıklar olarak sayabiliriz.

Yardım başlıklarının ayrı ayrı takibi, süresi içinde sonuçlandırılması, bağışçı ile bağış alınmasından sonuçlanıncaya kadar iletişimin açık tutulması güveni sağlamanın en önemli konusudur. Çünkü genellikle bağışçılar, yaptıkları bağışın ne tür bir etkisinin bulunduğu konusunda bilgi edinmek istemektedirler. Zira Afrika'daki sorunların varlığı artık dünya kamuoyunun malumu olmakta ve buna istinaden yardım gerçekleştiren tüm taraflar, mümkün olduğunca bizlerden, sürecin ilerleyen safhalarını, detaylı bir biçimde almak istemektedirler. Bu nedenledir ki biz, yardım faaliyetlerimizin hemen hepsini geniş çaplı olarak dosyalama çalışıyoruz. Bu şekilde amacımız, bizlerden istenilen bilgileri nitelikli ve açık bir şekilde bağışçılara sunabilmektir.

Bizim sistematik olarak oluşturduğumuz güven, bağışçıların arayışı içerisinde oldukları bir güven duygusunu ifade etmektedir. Buna göre topladığımız ya da bize ulaştırılan bağışların karşılığında hesap verebilirlik konusundaki becerimiz ve kapasitemiz mevcut bağışçılarımızın güvenini sürdürülebilir hale getirmemizi sağlamaktadır. Öte yandan bu çabalarımız, yardımlarının hedefine ulaşması konusunda yoğun beklentileri olan yeni bağışçıların da bizimle irtibat

kurmasını sağlamaktadır. Söz konusu bağışçıların hassasiyeti zaman içerisinde bizim de hassasiyet algımızın önemli bir parçası haline gelmiştir.

4. Yardımların toplanma süreci nasıl işlemekte?

Günümüzde yardım toplamada sosyal medyanın payı her geçen gün artarak devam etmektedir. Web sitelerinden yardım seçeneklerinin bağışçıya sunulması, site üzerinden ödeme yapılmasının kolaylığı bağışçının tercihinde ilk sırayı almaya başladığı bir gerçektir. Bağışçıların dernek merkez ve şubelerine bizzat gelerek makbuz karşılığı bağış yapması giderek azalan bir seyir izlemektedir. Diğer yardım kaynakları olarak kermes, kahvaltı, iftar ve özel günleri sayabiliriz.

Bizim açımızdan yardımların toplanması adına dijital dünya ile olan etkileşimimiz son derece önemli. Diğer yandan geleneksel bağış yöntemlerinin kullanımının azalmasıyla birlikte artık bizim için önemli olan konu mümkün olduğunca geniş kitleye dijital mecralardan ulaşabilmektir. Bu sayede öncelikle çok daha geniş kitleye faaliyetlerimizi daha geniş bir çerçevede anlatma şansını elde etmekteyiz. Dolayısıyla bu geniş ölçekli iletişim ve etkileşim, bizlerin çok uzak noktalardan derneğimiz ve faaliyetlerimizi için maddi destek bulmamıza olanak sunmaktadır.

Geçmiş yıllarda sıklıkla gerçekleştirilen, ancak dağınık olan kermes, kahvaltı, iftar, özel günler vb. organizasyonlar artık çok daha derli toplu olarak gerçekleştirilmekte ve derneğin hedefleri ekseninde hareket edilmesini kolaylaştırmaktadır. Bu tip organizasyonların, derneğin faaliyetleri açısından bir bilgilendirme ve bilinçlendirme niteliği de söz konusu olmaktadır. Her ne kadar geleneksel türden uygulamalar olarak değerlendirilseler de aslında bu uygulamalar, bağış ve yardım faaliyetlerinin niteliğinin artırılması adına son derece değerlidir. Dijital dünyada ifade edilemeyen unsurlar ya da bu mecra üzerinden erişilemeyen kesimlere yine bu geleneksel faaliyetler aracılığıyla erişebiliyoruz.

5. Gönüllü yardım faaliyetlerine katılma kararı veren doktorların kuruma ulaşma süreçleri nasıl işlemekte?

Web sitemizde sekiz farklı gönüllü formu var, bu forumlardan altı tanesi sağlıkla ilgilidir. Form başlıkları, uzman doktor, göz doktoru, aile hekimi, diş hekimi, hemşire, tıbbi tekniker ve teknisyen gönüllü formu şeklindedir. Her bir formda meslekle ilgili sorularınız farklılık arz ediyor. Biz bunları bir veritabanı altında topluyoruz. Gönüllü doktor hemşire tekniker ve teknisyen teknisyenlerimiz web sitemizdeki gönüllü formu doldurduktan sonra sürece dâhil oluyorlar. Seyahat planlandığı zaman forumlardaki bilgiler doğrultusunda sırasıyla sağlıkçılarımızla irtibata geçiyoruz.

Süreç şu şekilde ilerliyor: İlk etapta bizimle bu seyahate katılacak olan sağlıkçılarımız planlanan tarihler arasında birimdeki eksikliğinin görevin aksamayacağı yönünde bağlı olduğu birimden olumlu görüş alması gerekiyor. Bu görüş olumlu olduğu takdirde kurum Sağlık Bakanlığımız'a uygunluk yazısı gönderiyor ve o sağlıkçımızı grubumuza dâhil ediyoruz. Sağlık Bakanlığı tarafından bu işlemler devam ederken, bizler de prosedür gereği olarak katılımcı Sağlık Bakanlığı personel listemizi proje destekçimiz TİKA'ya bildiriyoruz onların onayı sonrası Sağlık Bakanlığı'na listeyi ulaştırıyorlar.

Sağlık Bakanlığı'nın sağlık personeline görevlendirme belgesi çıkarması, izinlerini kesintiye uğratmaması, maaşlarını yıllık ortalama üzerinden ödüyor olması bu projelerin sürdürülebilirliği açısından çok önemli, aksi takdirde yıllık izin ve maaş kesintisi olması halinde bu projelerin bu derece başarılı olmasını önünde bir engel olabilir.

Tüm tıbbi sarf ve ilaçları beraberimizde götürüyor olmamız operasyonlarda başarının anahtarı konumundadır. Oldukça kapsamlı malzememiz yolcu bagaj limitimizin çok üstünde olması ve THY'nin fark talep etmeden taşıma desteği inanılmaz derecede önem arz etmektedir. Kısaca belirtmek gerekirse derneklerin bir araya gelip proje üretmesinin devletin ilgili kurumlarının desteği bir araya

geldiğinde, tüm malzemesini yanında götürmek sureti ile gün başına tıbbi operasyon sayısı ile yedi yıldır dünya birinciliğinizi devam ettirebiliyorsunuz.

6. Sağlık konvoyunun Türkiye’den hareket sürecinden Afrika’ya ulaşması ve geri dönüş sürecine kadar ulaşan silsilede neler yaşanmakta?

Her ülkenin ulaşımı ve şartları birbirlerinden çok farklılık arz ediyor. Bunun yanında projede yer alan kişi sayısı, operasyonların başkentte mi yoksa kırsalda mı yapılacak olması, tıbbi malzemenin önceden mi gönderileceği veya yanınızda mı götürüleceği. Yanınızda götürme imkânı yoksa gidilen ülkeden mi temin edileceği veya operasyon yapılacak hastanedeki mevcut malzeme ile mi bu operasyonun gerçekleştireceği ulaşımı etkileyen konulardır.

Eğer sağlık operasyonlarını Afrika kırsalında yapıyorsanız ulaşım hem meşakkatli hem de oldukça pahalıdır. Kalacak yer konusunda istediğiniz standartlarda yer bulmak nerede ise imkânsızdır. Başkentlerde yapılacak sağlık çalışmalarının iki katı daha fazla ön hazırlık, malzeme temini ve daha fazla bütçe ayırmak zorundasınız, çünkü kırsalda bir eksiğiniz olduğunda şehirde bulabileceğiniz hiçbir şey kırsalda bulmak mümkün değildir. Bu bakımdan Türkiye’den hareketiniz de yanınızda götüreceğiniz her türlü sarfların, ilaçların ve her türlü malzemelerin sayılarının çok iyi hesaplanmış olması gereklidir. Gönüller 2006 yılından bu yana tüm sağlık ve diğer operasyonlarını başkent Niamey’den 16 ile 18 saat karayolu uzaklığında bölgede gerçekleştirmektedir.

7. Afrika’daki yerel makamlara ulaşım süreci, Türkiye’den başlamak sureti ile nasıl yürütülmekte?

Yerel Makamlarla iletişim o ülkede yapacağınız etkinlikle ilgili, bizler genellikle sağlık projeleri gerçekleştirdiğimiz için muhatabımız o ülkenin Sağlık Bakanlığıdır. O ülkede sekreteryanız varsa onun kanalı ile yoksa yerel partner bir dernek kanalı ile Bakanlığa seyahat öncesi müracaat ederek sağlık çalışmaları yapmak için onay almanız gerekiyor. Bu onayı almak çok kolay değil, birçok ülke

temini kısa zamanda hazır edilemeyecek evrak veya hasta başı ücret talep etmek sureti ile bu izni vermiyorlar.

Sadece çalışma izni almış olursa bile ülkeye girişte karşılaşılabilecek sorunlar her ülkeye göre farklılık arz ediyor şurası bir gerçek ki, Afrika'da hiçbir ülke sağlık için bizim insanlarımıza yardım için geliyorsunuz diye önünüze kırmızı halı sermiyor. Gidilecek ülkenin gümrük mevzuatlarını öğrenip mevzuatın gerektirdiği tüm belgeleri seyahat öncesi sonuçlandırmanız gerekiyor, buna yanınızda götüreceğiniz ilaç ve tıbbi sarfların gümrük vergilerini ödemeyi de dâhil edebilirsiniz. Bu hazırlıkları yapmadan ülkeye girişinizde yanınızda götürdüğünüz malzemelerin havaalanı gümrüklerinde kalması çokça sık rastlanılan bir durumdur.

8. Afrika'da yardım ve özellikle sağlık faaliyetlerinde karşılaşılan zorluklar nelerdir?

Gümrük mevzuatlarına çok iyi inceleyip önceden bürokratik doküman ve vergileri bitirmiş olmanız gerekiyor, yoksa yanınızda götürdüğünüz malzemeler gümrükte kalabilir. Birinci öncelikli yapılması gereken aylar önce otorizasyon belgesi yani sağlık çalışmaları yapmak için o ülkenin Sağlık Bakanlığı'ndan çalışma izin belgesi almanız gerekiyor. Bu belgeyi almak çok kolay olmuyor, bazı ülkelerden bunu almak mümkün olmuyor ve o ülkede sağlık projesi yapılamıyor.

Sağlık çalışma belgesi alınması sonrası sağlık operasyonlarını başkentlerde yapmayı planlıyorsanız istenilen düzeyde çalışma ortamı bulmak kolay olmuyor. Neden olarak o ülkenin sağlık bakanlığı personelinin %80'i başkentlerde vazife yapıyorlar, kırsalda çok fazla doktor göreve gitmiyor, hal böyle olunca başkentlerde ki hastanelerde sağlık çalışmalarında adı koyulamayan bir dirençle sıkça karşılaşma yanında işbirliği konusunda zorluklar yaşanabiliyor. Kırsalda bunların hiçbirisi de karşılaşılmıyor. Hastaneler olmasına rağmen çok az sayıda doktor bulunuyor ve herhangi bir dirençle karşılaşılmıyor. Gönüllüler olarak 2005'ten beri genellikle merkezden çok uzaklıktaki farklı hastanelerde sağlık çalışmalarımızı yürütüyoruz. Saat mefhumu ve hiçbir direnç olmadan kendi hastanemiz gibi çok rahat

çalışabiliyor ve gün başı operasyon sayısı ile günümüze kadar bu sayılara rastlanmadığı bir gerçektir.

9. Karşılaşılabilecek muhtemel sorunların çözüm süreci nasıl olmaktadır?

Bürokratik mevzuatın gereklilikleri, malzeme, ulaşım ve gidilen ülkede çalıştıracağınız yardımcı yerel personel ihtiyacı çalışmalarını önceden yaparak ülkeye giriş yaptığınızda büyük bir sorunla karşılaşmazsınız. Tabii ki hesap edilemeyen elde olmayan bazı sorunlar çıkabilir, fakat bu sizin faaliyetlerinizi hiçbir zaman engellemez.

Bu tespitler devamlı giden gidilen ülkeler için söylenebilir. İlk kez gidilecek ülkelerde aynı şeyi söylemek tabii ki mümkün değil. Gönüllüler olarak yılların vermiş olduğu tecrübe ve yerel makamlarla olan iletişimimizden dolayı herhangi bir sorun yaşamaz hale geldik. Her seferimizde Afrika'daki bölgesel yetkililerin biraz daha bize kolaylık tanıdığını görebiliyoruz. Mesela her seyahat dönüşümüzde başkente geldiğimizde Nijer Başbakanı bizi kabul ediyor ve yapılanlardan dolayı teşekkür ediyor. Tabii ki ülkemiz ve bizler için gelecekte daha büyük projeler gerçekleştirmemize kapı açıyor. Ekibimiz Nijer'de olduğu sürede gerek web sitesinden ve gerekse mail yoluyla yardımlar devam ediyor ve ekibimize iletiliyor. Programımızda olan keçi kardeş aile teslimlerini, günlük kesilmesi talep edilen kurbanların kesimini, yeni kuyu talebi gelmiş ise kuyu tespitlerini, maddi bağışları bu seyahat esnasında gerçekleştirebiliyoruz. Yine Gönüllüler BİSEG Derneği'nin Nijer'de şubesi olması, Gönüllü Türk ailenin sürekli olarak orada yaşıyor olması yardımların güncel olarak yerine getirilmesinde önem arz ediyor.

Türkiye'den giden ekibin orada olup olmaması yardımların ulaştırılamaması gibi bir sorun yok günümüzde. Tüm Afrika ülkelerinde internet ve telefonla veya mesajlarla ekibe ulaşmak mümkün o bakımdan ekip Afrika'da iken de yardımlar ulaştırılıyor ve orada yerine getirilebiliyor.

10. Bölgede gıda yardımı ve kurban faaliyetleri nasıl gerçekleştirilmekte?

Sağlık çalışmaları dışında en başarılı olduğumuz proje dul ve yetimlere teslim ettiğimiz üç adet süt keçisini kardeş aile formatında teslim etmemiz. Özellikle Afrika'da bir başkasına muhtaç olarak yaşayan dul ve yetimlerin kısa sürede, alan el değil veren el durumuna gelmelerine yol açan sonuçları son derece olumlu olan ve birçok uluslararası kuruluşlara örnek olan balık tutmayı öğretme projesi.

Üç keçi bedeli Afrika kırsalında yaşayan insanlar için büyük bir servet değerindedir, 50 doları olmadığı için yıllarca kataraktlı olarak yaşayan insanların olduğu bir toplulukta, bir başkasına muhtaç olan olarak yaşayan bir aileye 180 dolar değerinde üç adet süt veren keçi verildiğinde ne kadar değerli olduğunu tahmin etmek zor değildir. Bu keçiler bu ailelere gelişi güzel olarak teslim edilmiyor. Seyahat tarihinden bir ay öncesinden seçilen bölgeye bağlı köyler ücret ödenen bir eksper tarafından geziliyor. Köy şefleri ile yapılan görüşmelerde aileler kayıt altına alınıyor ve bu ailelerin belirlenen gün ve saatte nerede olmaları gerektiği köy şefine anlatılıyor. Sağlık çalışmamızın 10. Gününde saat 15.00'de sağlık çalışmalarımızı durduruyoruz tüm sağlık ekibimiz ve gönüllerimiz de birlikte kiralanan araçlarla dağıtım bölgesine hareket ediyoruz. Daha önceden gelmiş ailelere gönüllerimiz bu keçileri kardeş aile formatında birlikte fotoğraflayarak teslim ediyorlar. Bu proje en kısa sürede hayata geçirilen sonuç odaklı yardım projesi olduğu için dünyada birçok sivil toplum kuruluşu bu projeyi örnek olarak çeşitli ülkelerde uygulamaya başladılar.

Her seyahatimizde 1200 civarı keçi teslimatı yapıyoruz. Dağıtım esnasında bağışçı ismi ile çekilen fotoğrafları kardeş aile hatırası olarak bağışçıya iletiyoruz. Altı ayda çift yavrulayan bu keçilerin iki yıl gibi sürede sayıları oldukça artıyor bu sayede başkasına muhtaç olmaktan kurtulup bir başkasına yardım eder hale geliyor. Bugüne kadar 22.617 keçi teslim ettik tahmini rakamlarla keçi sayımızın 230 bin civarındadır, bu da oldukça fazla sayıda insanın kişi bir başkasına muhtaç olmadan yaşıyor olması anlamına geliyor.

Öte yandan kurban aslında bizim faaliyet konumuz değil fakat 14 yıldır bir ülkede projeler yapıyorsanız, sadece sağlıkla sınırlı kalamıyorsunuz, o ülkede neye ihtiyaç varsa o hayrın bir tarafında yer alıyorsunuz. Bu faaliyetlerimizden biri de kurban organizasyonları; kırsalda hayatında kurban eti yememiş binlerce muhtaç insan var.

Kurban konusunda çok organize olduk kendimize ait bir bilgisayar yazılım programımız var. Bağışçılarımızla iletişimimiz çok iyi. Gönüllüler BİSEG Derneği'nin Nijer'de şubesi olması, orada yaşayan Gönüllümüzün kurbanlıkları önceden seçerek alması çok önem arz ediyor. Mümkün olduğu kadar büyük hayvan satın alınması ile birlikte fazla talep gelmesi halinde sıkıntı yaşamamak için rezerv hayvan anlaşmaları yapılıyor. İletişim kanalları aktif olduğu için bağışlar saati saatine kurban bölgesine ulaştırılabiliyor, sonuçta bayramın üçüncü günü ikindi namazına kadar gelen bağışlar usulüne göre kesilip fotoğraf ve videoları bağışçılara kurban sonrasında ulaştırılıyor. Her yıl yaklaşık 5000 - 6000 civarı kurban hissesini çok rahatlıkla organize edebiliyoruz.

Ayrıca başka ülkelerden gelen taleplere duyarsız kalmamak adına Gönüllüler çatısı altında ortak proje ürettiğimiz derneklerden o ülkede kurban kesimi yapan dernek kanalı ile kurban kesimi yapabiliyoruz. Bu sayede 12 Bin TL gibi bir ulaşım ve konaklama masraflarından kurtulmuş oluyoruz ki bu yönettiğimiz hayır paralarını daha efektif kullanılması ve dernekler arası işbirliğinin artarak devam etmesi açısından çok önem arz ediyor.

11. Bölgede su kuyuları nasıl açılmakta?

Su, Afrika'nın medeniyet basamağıdır. Maalesef hala birçok köy susuz ve insanlar iki ile dört saat arasındaki uzaklıktaki suya gidiyorlar ve taşıyabildikleri su ile yaşamaya çalışıyorlar. Elimizden geldiğince suyu yanlarına getirmeye çalışıyoruz. Nijer başkentinden 16 saat karayolu mesafesinde yerleşik durumdayız, büyük sondaj makinamız, ekipman ve traktörlerimiz var. Görmediğimiz uygunluğuna onay vermediğimiz hiçbir kuyunun açımına aracılık etmiyoruz.

Nijer’de kuyu açılacak köylerde birinci kriterimiz nüfusun 650’nin üzerinde olması yanında köyde içilebilir temiz su kuyusunun bulunmaması.

Bu güne kadar sadece Nijer ve komşu ülkelerle birlikte açılan kuyu sayımız 855’e ulaştı, halen açımı devam eden kuyu sayısı 16. Afrika’da kuyular bir tez konusu olarak ele alınmalı, oldukça maliyeti yüksek olan bu kuyuların gerçekten ihtiyaç olan yerlerde mi açıldıkları, açılan köyü nüfusu, derinliği, hangi ekipmanla açıldığı, ne tür pompa takıldığı, hangi aralıklarla kontrol edildiği, kontrol mekanizmasının oluşturulup oluşturulmadığı, oluşturuldu ise tamir tarifesinin belirlenip belirlenmediği, etrafının hijyen sağlamak amacıyla duvar veya betonlanıp betonlanmadığı, fazla suyun hayvanların su içebileceği bir kanalın yapılıp yapılmadığı, suyun içilebilirlik testlerinin yapılıp yapılmadığı konuları önem arz etmektedir. Afrika’da 850’nin üzerinde kuyusu olan bir dernek olarak hem teknik hem mekanik olarak tecrübemiz üst seviyededir.

Görmeden, ihtiyaç olup olmadığını gözlemlemeden yerel sivil toplum kuruluşları kanalı ile güvene dayalı veya seçimi onlara bırakılmış kuyularda, gerek köy seçimi, gerek kuyu teknik kalite açısından çok büyük sorunların olduğunu sahada görmekteyiz. Bu kuyular bahsettiğimiz şekilde takip edilmediği sürece, verim elde edilmesi konusunda bazı sıkıntılar yaşanacağı göz ardı edilmemelidir. Kuyu bağışçıları bu bağışı yaptıkları zaman kuyularının çalıştığından ve bölge halkının bundan faydalandığından emin olmaları en tabii haklarıdır. Bunu temin etmek kuyulara aracılık eden derneklerin asli vazifeleri arasında olması gerekir.

12. Gönüllüler Hareketi’nin faaliyetlerini genel olarak yardım faaliyetleri açısından farklı kılan unsurlar nelerdir?

Çalışan sayısı az olmasına rağmen organizasyon ve lojistik yeteneği üst seviyede olan bir dernek olabilirsiniz bu durum çok daha yüksek bütçeli dernek ve vakıfları derneğinizin ismi altında yapacağınız bir projede yer almalarına engel teşkil edebilir. Kurumsal bir yapısı olmayan sadece ismi olan Gönüllüler üst kimliği kullanarak bu isim altında derneklere ortak proje duyuru yapıyoruz. Derneğimiz, diğer dernekler, vakıflar ve bireysel katılımlarla bir araya gelerek bu

organizasyonları başarı ile gerçekleştiriyoruz. Bugüne kadar bu seyahatlerimize İstanbul ve Anadolu'nun çeşitli bölgelerinden iştirak eden dernek sayısı 18. Bu birliktelikle hareket edildiğinde katılımcı derneklerin temsilcilerinin yönetme, karar verme ve harcama konularındaki tecrübeleri, operasyon bölgesinde görev paylaşımı sonrası başarıyı en üst seviyelere taşımaktadır.

Bizleri farklı kılan ülkemizde ve dünyada birbiriyle aynı düzeyde faaliyet gösteren dernekleri bir araya getirmek ve ortak hareket etmek çok rastlanabilir bir şey değil. 14 yıldır sahada bu projeleri birlikte yürütüyor olmamız ve başarılarımızda en büyük etken, bunca yıl Nijer'in sadece bir bölgesinde bu projeyi gerçekleştiriyoruz, oysa Nijer'de dört, Burkina Faso'da üç, Çad'da beş, Mali'de dört bölgede bu tip ortak çalışmaya çok ihtiyaç var. Sonuç odaklı sağlık ve insani yardım noktasında bu birlikteliklere oldukça fazla ihtiyaç var, sahada işlerin bölüşülmesi ve profesyonel dernek yöneticilerim tarafından bunun yürütülmesi başarının en önemli faktörüdür.

Diğer bir husus sağlık projelerinde bir araya geldiğimiz dernekler. Herbiri kendi sahalarında uzman kuruluşlar olup, bu derneklerimizin farklı ülkelerde uzmanlıkları bulunmaktadır. Bizler bu derneklerimizin etkin oldukları ülkelerdeki planladığımız yardımları bu derneğimiz üzerinden yaparak farklı bir işbirliğini hayata geçirebiliyoruz. Pankartımızla birlikte teslim ettiğimiz yardım paralarını bu derneğimiz bizler adına bu insani yardımların gerçekleştiriyorlar. Burada sağlanan avantajlardan birincisi iki kişi için harcayacağımız 15 bin TL'ye yakın olan yol ve konaklama masraflarını hayırlara harcamış oluyoruz, yıllık bazda bakıldığı zaman bunlar oldukça fazla yekûn tutuyor. Bunu Kenya kamplarında, Suriye sınır ötesinde, Bangladeş sınırları içindeki Arakan kamplarında, Yemen'de ve afet olan ülkelerde bu işbirliklerimizi devam ettiriyoruz.

3. 2. Gönüllüler Hareketi Sağlık Kurulu Başkanı Op.Dr. Serhat ONUR Bey ile Gerçekleştirilen Röportaj

1. Gönüllüler Hareketi'nin bir sağlık neferi olarak, Türkiye'nin yumuşak güç bağlamında bölgeye yaklaşımını nasıl değerlendiriyorsunuz? Genel olarak problemler nelerdir ve nasıl aşılabılır?

Benim Afrika'ya yirmi altıncı gidişim, 11 – 12 yıldır da bu işlerle uğraşıyoruz. Her gidişimizi ve dönüşümüzü belgeliyoruz. Sağlık bakanlığının izniyle gidiyorsak Sağlık Bakanlığı'na, TİKA ile gidiyorsak TİKA'ya raporlama yapıyoruz. İki gün önce Etiyopya'dan geldik, bu hafta içinde raporlama yapacağız. Raporlamaların hepsinde, benim ilk 10 seyahattane sonra bir tecrübe birikimi oldu, bu tecrübelerle birlikte gördüğüm aksaklıkları anlatmaya başladım. Raporların hepsine yazdığımız şu: Afrika'da gidilecek bölgelerde, tamam yaptığımız hizmet hizmet ama önemli olan kalıcılık, kalıcı olmamız için de bizim yapmamız gereken şey iyi bir koordinasyon gerekiyor. Nijer'e gidiyorsun, tabi gittiğimiz zaman sağlık için gidiyoruz ana temamız o ama o temayı süsleyen yanında bazı faktörler de bulunuyor; kuyu açyorsun, yetimhane yardımı yapıyorsun, keçi dağıtıyorsun, bazen nakdi yardım yapıyorsun, bazen eğitim veriyorsun, bazen un dağıtıyorsun. Mesela geçen sene Etiyopya'da un dağıttık. Çünkü tropikal iklimde sel oldu ve tüm mahsüller zarar gördü. Bir tarafta çok fazla kavurucu güneş varken ondan mahsül zarar görüyor, diğer tarafta selden zarar görüyor, alt yapı problemlerinden dolayı.

Bu yardımları yaparken de, bazı şeyleri gözlemliyorsunuz. Gözlemlediğim şeylerden birisi de şu, gittiğimiz bölgelerde Türkiye'den gelen veya yapılan yardımlarla ilgili ne bir belge var ne bir bilgi var ne de etraftakilerin bu konuyla alakalı bilgileri var. Biz ne yaptıklarımızı söyleyebiliyoruz, ne anlatabiliyoruz ne kendimizi gösterebiliyoruz. Ve bizi bilmiyorlar. Çoğu kimse bizi bilmiyormuş, biz biliniyoruz diye düşünüyorduk. Diyoruz ya dünyada insani yardımda ikinci sıradayız. Bu hikâye. Öyle bir şey yok. Yani bilinirlik açısından resmi ve akademik olarak, verilerle beraber olan şeylerde bizim hala esamemiz okunmuyor. Verilerle yani tamam biz şu kadar insani yardım yaptık, parası hazır, söylüyorsun bu kadar,

kayıtlı bir şey gösteriyorsun tamam ama bunu gerçek anlamda akademik verilerle yapılan işlemlerin kayda geçmesi, her iki taraftan onaylaması gibi bu tarz şeylerde zayıfız.

Bir koordinasyon eksikliğini hep müşahade ettik. Bunu müşahade ettikten sonra, mesela Nijer'e bir kurban döneminde 25 – 30 dernek gidiyor. Ve bunların gittiği yerler de üç aşağı beş yukarı Nijer'in aynı bölgeleri. Aynı bölgede veya eyalette 20 tane STK birbirine çok yakın aralıklarla kurban organizasyonu yaparken, yardımların ulaşmadığı taşrada birçok bölge bulunuyor. Bu bölgelerde yığılan etler, diğer eyaletlere transfer edilemediği için orada heba oluyor. Gerçek anlamda ihtiyaç sahibine gitmiyor. Transfer mümkün değil, buzdolabı yok, elektririk yok. Teslim edilen etin o gün içinde veya en geç yarınki gün tüketilmesi gerekiyor. Öbür türlü bir şans yok, yani kavurayım, saklayayım gibi bir durum yok. Koruyayım diye bir kültür de yok zaten. Öyle olunca da, bu etler çok dengesiz dağıldığı için de, çoğu yardım bence tam anlamıyla yerine ulaşmıyor.

Haklı olarak Koordinasyon neden sağlanmıyor sorusu gündeme geliyor. Bu sene Etiyopya'ya şu kadar STK gidecek veya şu bölgeye şu kadar. Bunların tamamen TİKA'nın veya başka bir kurumun koordinasyonu altında yapılması daha uygun olmaz mı? Çoğu yardım tam anlamıyla yerine ulaşmadığı için ben şöyle bir öneride bulunmuştum: Mesela TİKA bu işi organize edecek. TİKA'nın koordinasyonluğunda ve başkanlığında bir bölüm olacak. Mesela Afrika masasının bir ayrıca STK bölümü olacak. Şuan STK bölümü var ama onlar daha çok organizasyon tarafı ile ilgileniyorlar, insani yardım bölümü gibi bir şey olacak. Ve örneğin diyecekki Gönüllüler Hareketi Nijer'le ilgileniyor. Bu kurum buraya 25 kez gitmiş, afedersiniz eşiği götürseniz 25 kezde bir şeyler öğrenir, sonuçta biz bunlara bir danışalım demesi lazım. Saha tecrübelerinden yararlanmaları lazım, çünkü gittiğin şey sadece sağlıktan ibaret değil. Biraz da Gönüllüler Hareketi'ni inceleyip ne yaptığına bakılması lazım. Ve diyeceksinki Nijer'le ilgili bana kim gelirse, Türkiye'de de şöyle bir sistem oturtacaklar, yurt dışına veya Afrika'ya yapılacak yardımların bir çatı altında toplanması ve bunu koordine edecek bir ajansın ve kurumun olması lazım. Bu yapı özerk olabilir. Veya federasyon tarzı bir şey

olabilir. Veya devletin kurumlarından bir tanesinin çatısı altında olabilir. Bununla ilgili en uygun görünen kuruluş TİKA'dır. TİKA'nın içinde bir bölüm olacak bununla ilgili. Sizin bir STK'nız var ve yardım yapmak istiyorsunuz. Afrika'ya mesela Nijer'e gidecek bir kuruluş yardım yapmak istediği zaman önce TİKA'ya başvurmalı. Oradaki her türlü müdahalede, istersen bir kişiye iftar parası gönder, öncelikle TİKA'ya başvuracaksın. Devletin bunu zorunlu tutması gerekiyor.

TİKA'dan izin alınmadan yurt dışında hiçbir suretle inisiyatif alınamayacak veya iş yapılamayacak ve buna müsaade edilemeyecek. Bu belki biraz bürokrasiyi doğuracak fakat bu bürokrasi kolaylaştırılacak. Sadece bir başvuru veya form doldurma gibi bir işlem yapılmalı. Çok da kolaylaştırılmalı bu süreç. Bir sürü evrak talep edilmemeli. Böylelikle en azından ne yapıp edildiği resmi olarak bilinecek. Ve TİKA diyecekki, Nijer'e gitmek isteyen bir STK var ise Gönüllüler Hareketi ile irtibata geç. TİKA aynı zamanda Gönüllüler Hareketi başkanına veya derneğine bir yazı ile durumu bildirecek; şöyle bir dernek var böyle bir yardım yapmak istiyor tecrübe paylaşımı yapın. Nasıl yaparsınız? Örneğin bir yetimhane projesi yapmak isteniyor; bu konuda sizin fikriniz nedir? Burada onun onayı olmadan yapılamayacak değil tabii ki. Yani Nijerle ilgili en tecrübeli grup hangisiyse devlet ona bir nevi yetki verecek. O yetki dâhilinde yönlendirme yapılacak. Mihmandarlık yapılacak yani, TİKA da mihmandarlık yapacak. Dolayısıyla bunlar kayıt altına alınacak. Mesela Burkina Faso'ya mı gidilecek, burada neye ihtiyaç var, kurbanı mı, yetimhaneye mi? Bunları yapabilecek bir çatı kuruluş. TİKA haricinde devlet belki yeni bir kuruluş da kurabilir. Çünkü gerçekten bizim yurt dışı yardımlarımız çok fazla, sadece Afrika değil, dünyanın her yerine yardım gönderiyorsun. Onunla ilgili bir çatı kuruluş olacak ve bu süreçleri organize edecek. STK'sını da devlet kuruluşlarını da.

Bizim önümüzdeki en büyük problemlerden biri bürokratik engeller. Önümüzdeki ay Uganda'ya gideceğiz, şimdi hergün benden bir evrak, bir yazı istiyorlar. Ben organize etmedim bu sefer. Mesela Uganda tarafı, Türk Tabipler Birliği'nden bir belge istiyorlar. Buradan bize belge getirin. Biz karşı tarafa diplomamızı, diplomanın ingilizce çevirisini, uzmanlık belgemizi ve çevirisini,

hastanede doktor olarak çalıştığıma dair belgeyi iletmişiz. Buna rağmen diyorlar ki: bize tabipler odasından belge getirin. Uganda tarafı zannediyor ki tabipler birliği diye bir birlik var, çünkü onların ülkesinde öyle bir kurum var, Nijerya'da da aynı şekilde ve o birliğe bütün doktorlar üye olmak zorunda. Bu bir nevi devlet kuruluğu orada. Fakat bizde böyle bir şey yok, bunu anlatabilmek için aylarımız geçiyor; bizde tabipler odası diye bir şey var ama herkes buna üye olmak zorunda değil. Ben mesela üye değilim, üye olmadığım kurumdan nasıl belge getirebilirim? Bunları anlatmak zorunda kalıyorsun. Bir de bunun algılanması süreci var. Bunu üst bürokrasi anlasa ve bilse bile alt bürokrasi, gümrükte karşılaştığımız memur anlamıyor. Bireysel engeller çok fazla. En son Etiyopya'ya girişte böyle bir şey yaşadık. Bütün evraklarımız tamdı. Bizimle beraber gelen kutuların da evrakları eksiksizdi. Durun bakalım dediler. Niye bütün evraklarımız tamam dedik. Çünkü biz bu tür işleri yaparken, sadece kendimiz değil Etiyopya'da yaşayan insanlarla partner derneklerle yapıyoruz. Oradaki insanlar bu işin, oradaki bürokrasinin içinde zaten. Burada (Türkiye'de) derneği olan çok iyi derecede de Türkçe bilen Etiyopyalı bir arkadaş bizden bir hafta önce gitmesine rağmen, o kadar uğraşmasına ve her şey halloldu hocam demesine rağmen sıkıntı ile karşılaştık. Tek tek de bütün izinleri sordum, gümrük vs. Gittik, yardım malzemesi içeren kutularla çıkarken, sizin gümrük kuruluşunun falan kurulundan da izin almanız gerekiyor dediler. Aksi takdirde bize para ödeyeceksiniz dediler. Ya kardeşim biz buraya hayr için, yardım için geldik, tamam para da ödeyelim diyorsun fakat yeterli olmuyor. Tıbbi ürünleri tek tek çıkarıp onların hepsine değer bićeceđiz, onları not alacağız, binlerce malzeme ve sınırlı personel var ve bunları daha sonra onaya göndereceğiz. Onaydan sonra çıkan rakamı karşı tarafa ödeyecekmişiz. Elimizde ilgili ülke Sağlık Bakanlığı tarafından verilen evraklar vs hepsi var. Fakat oradaki kişiler illa ki o yazının olmasını talep ediyor. O yazının benzeri bir yazı var, ihtiyaç yok deniyor burada. İnişiyatif kullanmıyorlar hiçbir suretle. O çatı yapı bürokrasiye boğulmadan oluşturulursa Afrika'da bu çerçevedeki birçok sorun çözülecektir diye düşünüyorum.

Öte yandan başka bir önerim daha var. Bunu birkaç büyükelçimizle de istişare etme fırsatı buldum. Büyükelçiliklerde ticari, askeri, eğitim ateşeleri var. Bir de bunlara sağlık ve STK ateşelikleri eklenmeli. Çünkü çok STK geliyor, özellikle Afrika'ya. Bunları koordine edecek birimler lazım. Oralara gitmek için uğraşan kişiler izinler için resmi prosedürlerle neden kendileri uğraşmak zorunda kalsın? Bir derneğin dernek olarak ilgili ülkenin sağlık bakanlığına başvurarak izin alma süreci çok farklı ve zor oluyorken, TİKA'nın veya Büyükelçiliğin veya bir kamu kuruluşunun müracaat ederek izin alması çok daha kolay. Bir kere STK'lar daha az ciddiye alınıyor. Fakat diğer türlü devlet karşılarında olduğu için daha ciddi ve olumlu bir süreç işliyor. Çünkü devlet arkanızda ve sizin adınıza izin isteyen devlet. İzni devlet istiyor. Diğer tarafta şahıs istiyor. Bu halde umursanmama durumlarıyla karşılaşıyoruz. Bu sebeple Sağlık Ateşeliği olmasa bile STK Ateşeliklerinin kurulması elzemdir. Bu hizmetleri, izinleri de bu birimler sağlasın. Tabi burada şunun da altını çizmek lazım. Nijer'deki Amerikan Büyükelçiliğinde 1000 personel çalışırken, Nijer'deki Türk Büyükelçiliğinde 5 personel çalışıyor. Ki Afrika Eylem Planı'nın yürürlüğe konmasından evvel hiç personel yoktu ve hatta büyükelçiliklerin sayısı azdı. Daha kat edeceğimiz çok yol var ama. İdeali de her zaman söylemekten geri durmamalıyız.

Bu çerçevede, tekrar altını çizmek gerekirse büyükelçiliklerde açılabilen STK ateşelikleri sahada karşılaşılan birçok bürokratik engeli ortadan kaldıracaktır. Yakında 500 tane sünnet yapmak üzere Uganda'ya gideceğiz. Uganda'dan evrak üzerine evrak isteniyor. Oradakiler dertlerini anlatamıyor. Dil, kültür, algı bariyeri gibi bir sürü bariyer var. Keşke Uganda Büyükelçiliğimizde çalışan birisi bu işleri kısa sürede halletse. Büyükelçiliklerde personel yetersiz olduğu için inisiyatif alamama gibi bir durumları var. Etiyopya'yaya geçen sene gidişimizde bazı sıkıntılar olmuştu TİKA devreye girmişti. Son gidişimizde yine sıkıntılar oldu bir şekilde şahsi çaba ve bağlantılarla Büyükelçilikle bağlantı kurduk. Fakat bunları kurmamamız lazım. Yani şahsi ilişkilerle bu işleri yürümemesi lazım. Bu süreçlerin sistematik ve kurumsal olarak işlenmesi lazım. Çünkü kişilere bağlı kalınırsa devamlılık sağlanamaz. Sağlıkçı olarak bu prosedürlerle hiç uğraşmamamız lazım.

Amelyat yapmak, hastanelerde çalışmak bu operasyonların en kolay yanı. Hastane ortamında çalışmaya başladığımız an en rahat ettiğimiz an oluyor. En kolay zamanlar. Halbuki fiziken yoruluyorsunuz. Fakat burokratik sureler insanı daha fazla yoruyor ve yıpratıyor. Hergün iki saatimi Afrika'ya ayırıyorum. Bir slogan geliştirdim kendime: 'Bugün Afrika için ne yaptın?' Bugün Allah için ne yaptın derler ya; sonuçta Afrika için yaptığın her hizmet Hakk için yapılan hizmet.

2. Afrika genelindeki operasyonlarınızda Büyükelçilikler devreye giriyor mu, kolaylaştırıcı etkileri oluyor mu?

Büyükelçilikler hemen hemen hiç devreye girmiyor. Orada partner derneklerimiz var. Bazen bu derneklerin çalışanları operasyonlarımızı çok olumsuz şekilde etkileyebiliyor. Son Etiyopya gezimizde partner derneğimizde bizle ilgilenen kişi, düzgün bir performans gösteremediği için işinden çıkarıldı. THY'nin dış istasyonlarındaki müdürlükleri gibi, buradaki kurumsal kimliğimizi orada da temsil eden bir birim olsa bykeliliklerle ve yerel birimlerle iletişim ve ilişki kurmak mümkün olur. Bu seyahatte Uganda Büyükelçimiz Yaprak Hanım ile kişisel çabalarımızla irtibata geçtim. Yardımcı olacağını belirtti. 10 – 12 yıllık tecrbelerimizde birçok büyükelçi gördük. Son 3 – 5 senedeki bykelilerimiz cidden iyi niyetli, aktif ve yardımsever insanlar. Fakat bu adamlar nerden çıktı diye bir tavırla yaklaşan büyükelçiler de gördük maalesef. Yaprak Hanım gittiğimizde bir şekilde çalışma yaptığımız yere kadar eşi ve çocuğuyla beraber gelerek bizlerle ilgilendi. İletişim kurulursa faydası oluyor. İyi karşılandık, tekrar gelmemiz hususunda telkinler yapıldı. Biz gerekli bilgi akışını sağlayınca Büyükelçimiz hemen Twitter'dan yayınladı. Bu yayını Etiyopya Sağlık Bakanı görmüş. Çok güzel oldu. Etiyopya Sağlık Bakanı daha sonra Bykelimize randevu vermiş, buyrun gelin diye. Diplomasi de bu zaten. Oradan belki başka fırsatlar da doğacak. Orada bir Türk hastanesi açılrsa mesela, her şey olabilir.

3. Afrika’da genel olarak gözlemlenen sağlık sorunları nelerdir? Bu sorunların temelindeki nedenler nelerdir ve sizce nasıl aşıılır?

Afrika deyince insalardan bir kesimin aklına safari yapılan, aslanların ceylanların peşine koştığı ve orada belli bir seviyenin üzerindeki yerleşkelerde kalan entelektüel tarzda insanların olduğu bir kesim geliyor. Özellikle televizyon programları kıtanın böyle lanse edilmesinde ağırlıklı rol oynuyor. Kafalarda öyle bir imaj oluşturuluyor. Yani doğal ortam var, orada bir safari ortamı var. Diğer taraftan da tamamıyla mülteci kamplarının olduğu yerleri ortaya koyup dram üzerinden prim yapmaya çalışan ayrı bir kesim var. İki kesimden de esasen Afrika’yı umursayan kimse yok. İkisi de reeli yansıtmıyor.

Afrika’da tek bir Afrika da yok. Etiyopya’da 85 tane kabile var. Buların hepsinin huyu ve suyu farklı. 85 ayrı dil konuşuluyor. Resmi dil Amharca olarak bilinen dil. Yazı dili İbranice. Gregoryan takvim kullanılıyor. Sadece Etiyopya içinde bu kadar farklılık varken, Afrika içinde sağlık açısından birçok farklılık bulunuyor. Akbabanın pusuda bekliğı resimle Afrika’nın hiçbir alakası yok. Değişik yerlerde değişik hastalıklar var. Kuraklığın olduğu yerlerde beslenme ile ilgili problemler varken, çok yağmurun olduğu yerde orada kanalizasyonla ilgili problemlerden gelişen kolera, saumonella gibi veya başka tropikal hastalıklar var. Hiç görmediğimiz canlı türlerinin bulunduğu yerlerde farklı cilt hastalıkları var. Nijer’de görülen hastalık Etiyopya’da görülmüyor mesela. Ön planda olan beslenme bozukluklarından kaynaklı hastalıklar oluyor. İkinci olarak tropikal enfeksiyon hastalıkları çok fazla. Mesela çok fazla kanser hastası yok. Fazla obeziteye bağı kalp hastası yok. Hijyen açısından oluşan problemlerin temelinde suyun olmaması yatıyor. Fakat bunun yanında Afrika’nın kendi florası da oluşuyor. Evet belki yıkanamamaktan dolayı bir kirlilik oluşabiliyor ama insanların elinde hijyenik bir flora oluşuyor. Ona bağı olarak vücut mikroplara karşı bir immune yani savunma sistemi geliştiriyor. Siz buradan Afrika’ya gidince hasta olurken, aynı mikroptan oradaki insanlar hasta olmuyor. Böyle bir realite de var.

Özetle, Afrika genelinde besleme ve enfeksiyon kaynaklı sağlık problemleri var. Bunları çözülmesi için çok taraflı etkenler gerekli. Evet, biz sağlık için gidiyoruz ama su olmayan yerde sağlık olmaz. O yüzden öncelikle alt yapıların düzeltilmesi lazım. Sağlıklı suyun temin edilmesi lazım. Sadece kuyu açmakla da bu işler bitmiyor. Kuyuların temizliği, bakımı gerekli. Şebeke sistemleri kurmak lazım mutlaka Afrika'da. Bunun için belki baraj oluşumu, göletler ve buralarda hijyenin sağlanmasına dair çalışma yapılması lazım. Hijyen için sterilizasyonu sağlayacak ortamlar, klor vs lazım. Bizim bir seyahatimize büyükşehir belediyesi gelmişti mesela, orada bu konularla ilgili ne yapabiliriz diye araştırma ve gözlem yapmışlardı.

İlaveten, çöpler de çok büyük bir sorun. Çöplerin temizlenmesi ve kanalizasyon alt yapılarının mutlaka kurulması lazım. Mesela, Mali'nin başkenti Bamako'ya gittik. Birçok Afrika ülkesinin başkentine göre güzel de bir kent. Fakat şehrin göbeğinden yarım metre derinlikte beton ve üstü açık bir kanalizasyon akıyor. Oradan kolera, tifo gibi her türlü hastalık bulaşabileceği için, bu kanalın üstünün neden açık olduğunu araştırdık. Öğrendiğimiz bilgi çok çarpıcıydı. Efendim özellikle kapatılmıyor. Kapatılmamasının sebeplerinden biri şu: Mali dünyada yeni doğan bebek ölümlerinin en fazla olduğu ülkelerden bir tanesidir. Yine çocuk ölümlerinin en fazla olduğu ülkelerden biridir. Bu oran yükseldikçe Dünya Sağlık Teşkilatı ve diğer örgütler daha fazla nakdi yardım yapıyor. Mesela % 10 ise 10 milyon avro, %12 ise 12 milyon avro gönderiyor. Yani sırf o oran düşmesin diye kanalizasyon açık tutuluyor. Bunu öğrendiğimizde şok olduk. Ciddi misiniz dedim. Enfeksiyonun gerilememesi hatta yayılması sağlanıyor. Hâlbuki kanalizasyonu kapatabilecek imlanları var. Çünkü o şehrin içinde otobanlar, köprüler ve viyadükler inşa edebiliyorlar, etmişler. Özellikle birkaç defa bu hususu sordum. Ve maalesef aynı cevabı aldım. Kanal özellikle, kasten kapatılmıyor. Buradan da farklı dinamiklerin de olduğunu anlıyoruz.

Belki Afrika tek başına daha kısa sürede toparlanır ama kıtayı hala sömüren zihniyet, yönetimlere kendi kuklalarını yerleştirmiş durumda. Sonuçta Afrika'nın birçok yerinde o yönetim tabakası hiç değişmiyor. İsimler değişiyor fakat, oğlu,

amcası veya yeğeni geliyor. Üç beş ayda bir darbe oluyor. Sonra tekrar görünürde yönetim değişiyor. Halbuki sadece el değişiyor. Bir süre sonra yine aynı zihniyetin temsilcileri iktidara geliyor. Dolayısıyla bunlar zaten ülkenin eğiminin, sağlığının gelişmesini veya belli bir düzeye gelmesini istemiyorlar. Çünkü sağlık iyileşince insanlar düşünmeye başlayacak. Eğitim aynı şekilde iyileşirse düşünmeye başlayacaklar. ‘Ben niye böyleyim? Benim dünyanın en zengin uranyum yataklarına sahip ülkem var. Dünyadaki petrol üretiminde beşinci sıradayım. Altın yataklarının çoğu bende. Dünyadaki fosfat zengini benim. Peki, ben niye bu haldeyim?’ diye sorgulamaya başlayacak. Bu sefer tepedeki adam bundan rahatsız olacak. Bu kısır döngü hep devam ediyor. Bu döngüyü kırmak için de eğitilmiş insanlar lazım. Eğitilmiş insanların da hepsi yurt dışına gidiyor, ülkelerinde kalmıyorlar.

Türkiye’de biliyorsunuz şuan 175 bine yakın yurt dışından gelen üniversite öğrencisi var. Bunların yarısından çoğu belki Afrikalı. Bunlar buraya gelip belli bir hayat düzeni tutturduktan sonra geri dönmek istemiyor. Geri dönmek için çok aşırı idealist olması lazım. Bu idealistlerin sayılarının artması lazım. Geri döndüklerinde de bir alt yapı olması lazım ki hizmet edebilecek fırsat bulabilsinler. Bunları çözmek için ülkeler arasındaki ilişkilerin de sıkı olması lazım. Türki’ye olarak oraların Sağlık Bakanlıkları ile mutlaka protokoller imzalanması lazım. Bizim yapabileceğimiz de çok şey var olaralarda. Çocuk ölümleri ile ilgili, bağışıklama ile ilgili ve bazı amelyatların yapılması için teknoloji transferi gibi çalışmalar yapılabilir. Toplumlara bilinçlendirme çalışmaları da yapılabilir fakat aç olan insanın ne dini, ne de partisi, ne de muhabbeti olur. Dolayısıyla öncelikle alt yapı ve temel problemlerinin tamamen çözülmesi lazım. Bunlar çözülmeden insanların şikâyetinde veya talepte bulunması mümkün olmuyor.

Algıları değiştirmek lazım. 10 yaşında kız evlendirilip, 11 yaşında hamile kalıp, 12 yaşında da anne olursa, bu kızın sağlık problemlerinin olmaması imkânsız. Kız sünneti hala yaptırılırsa, çocukta problem olmamasına imkân yoktur. Sonuçta bu gerçekleri bir kavrayıp, sağlık problemlerine yol açan yerleşik yanlış davranış ve sebepleri geniş çaplı tespit edilmesi lazım. Ondan sonra bu problemleri yerelde mi

çözeriz, yerel artı bizim işbirliğimizle mi çözeriz, tamamen uluslararası bir konsorsiyumla mı çözeriz bunlara bakmak lazım. Fakat her şeyin başında iyi niyet yatıyor tabi. Her köye mesela bir ebe projesi geliştirilebilir. Örneğin Nijer’de. Oradan akıllı başında ve okuma yazması olan bir çocuğu alacaksınız 16 veya 17 yaşında. 3 aylık veya 6 aylık bir eğitim vereceksiniz. Türkiye’den birileri TİKA aracılığıyla getirilip orada bir yer kurulup eğitim verilebilir. Nijer’de Sağlık Bakanlığı ile anlaşarak orada 10 veya 20 adet böyle yer kurulsa, yine Nijer Sağlık Bakanlığı onaylı buralarda eğitim ve sertifika verilse, buralarda yetişenlere köylerinde çalışmak şartı ile maaş da verilse büyük bir sağlık girişi yapılmış olur. Burada eğitim alanlar genç ve adanmış olacaklar. Doğumların hangisinin kolay hangisinin hastane ortamında yapılması gerektiğini anlayarak, yönlendime yapacaklar. Böylelikle ölüm oranları alazalacak. Nijer’de bugün her 5 doğumda 1 kadın ölüyor. Her 4 doğumda 1 çocuk ölüyor. Çünkü çoğu hastaneye yetişemiyor, hastaneler çok uzak, bulundukları yerde yardım eden yok. Bizim amelyat yaptığımız hastanelerin hinterlandı çok geniş. 1 milyon kişiye bakıyorsun. Yüzlerce kilometre ötelere insanlar geliyor.

4. Türkiye’nin Yumuşak Güç unsuru olarak sağlık sahasını seçmesi ne kadar mantıklıdır? Bu çerçevede, sağlık alanına diğer alanlardan daha fazla yatırım yapmak Türkiye’yi yumuşak güç bağlamında daha öne çıkarabilir mi?

Son 10 – 15 yılda Türkiye yumuşak güç unsurlarına sağlık çalışmalarını da ekledi. kıtaya yönelik olarak olarak Yumuşak güç bağlamında Sağlık çalışmaları ilk defa Küba tarafından başlatılıyor. Küba’dan sonra 1960’larda Çin devreye giriyor, devrimlerle beraber. Şuanda dünyada en fazla yumuşak gücü kullanan ve bunu bir turizm olarak değerlendiren Küba var. Dediğimiz gibi ilk sırada Küba, sonra Çin vardır. Çin hala kıta genelinde çok aktiftir.

Biz tabi başımızı kuma gömdüğümüz için birçok şeyin farkında değiliz. Bizim sağlık kuruluşların veya STK’ların birçoğu gidiyor, orada amelyatlar yapıyor ve geri dönüyor. Yani ülkeyi tanıyayım, ülkede ne var bakayım gibi bir dertleri yok, ilgileri yok. Sağlık açısından değil sadece, genel olarak ülkeyi, Afrika’yı tanıyayım,

problemler neler öğrenelim diye bir düşünceleri yok. Bu düşünceler olmayınca, bizim kurumlar oraya gittim üç tane kurban dağıttım, on tane iftar dağıttım, ben cenneti garantiledim diye düşünüyor. Yani hep menfaat bazlı düşünülüyor. Bu düşünce yanlış. Gidilen ülke düşünölmeli, oradaki insanlar düşünölmeli. Bu çerçevede yumuşak güç unsuru olarak sağlık çalışmaları çok önemli. Bu bunu Afrika’da bire bir yaşıyoruz. Sağlık yardımları veya çalışmaları, bir politikacının yaptığı etkinin belki yüz katını oradaki insanlara dokunarak yapma potansiyeline sahip. Önce gönülleri kazanıyorsun. Hiçbir politikacı gönülleri kazanamaz. Ama sağlık çalışanları gönülleri kolaylıkla kazanır. Mesela son seyahatimizde aldığımız duaların haddi hesabı yok. Bu gibi çalışmalar hem bizim mesleğimiz için birer lütuf, hem de ölkemiz açısından büyük bir fırsat. Çünkü biz gittiğimiz yerlerde Ay – Yıldız’ı temsil ediyoruz.

Demek istediğim şu: Sağlık çok önemli. O coğrafyaya istediğiniz kadar fabrika kurun, istediğiniz kadar alt yapısı gelişsin diye uğraşın, yollar, köprüler yapın sağlık ayağı eksik kalırsa etkiniz sınırlı olur. Bu bağlamda Çin ve Batı ölkeleri mekanik gidiyor. Halkla, yereller temasları çok sınırlı. Fakat bizim de bilinirliğimiz çok az. Mesela Prof. Dr. Ahmet Kavas’ın, Çad’da büyükelçilik yaptığı dönemde 2 defa oraya gidilmiş ve toplamda 4 bin sünnet yapılmıştı. Ahmet Kavas Hoca’nın girişimleriyle Çad medyası, belediye başkanı, Sağlık Bakanı operasyonlarımız esnasında bize ilgi gösterdiler, yanımıza geldiler. Bizlere sertifikalar verdiler. Radyolar, televizyonlar ve gazetelerde ‘Türkler geldi, sünnet organizasyonları yaptılar’ gibi birçok habere yer verildi. Büyük bir teveccüh gördük. Bu gibi gelişmeler çok önemli. O zaman kadar Afrika’ya Gönüllüler Hareketi olarak yaptığımız 10 seyahatten sadece bir tanesinde böyle güzel gelişmeler oldu. Neden? Ahmet Kavas Hoca’nın büyükelçi olarak orada aldığı inisiyatifler ve yaptığı girişimler sebebiyle.

Sonuçta bu yumuşak güç işi başlı başına bir takım oyunu. Tek bir unsur başlı başına bir şey ifade etmez. Yumuşak gücüz, gidiyoruz geliyoruz ama Nijer’in Tessaoua bölgesindeki üç bin veya beş bin kişi bizi bilecek. Ama ifade yerinde ise, şampiyonlar liginde oynamak istiyorsak bunları daha ulusal ve global düzeyde

duyurulması, yazılı olarak kayda geçirilmesi için çalışmalar yapmamız gerekiyor. Bir nevi gösterisini (show'unu) yapmamız lazım. En büyük sıkıntılarımızdan biri bu; 10 yapıyoruz ama 1 dahi gösteremiyoruz. Ama Batı 1 yapıyor, 10 hatta daha fazla gösteriyor. Gittiğimiz yerlerde UNICEF'in veya WHO'nun brandaları, onların çıkartmaları vs görüyoruz. Bizim daha fazla kültürel bağımız olmasına rağmen 10 defa gittiğimiz yere, onlar 1 defa gidiyor ama akılda onlar kalıyor.

Bunun yanında sağlık bağlamında da oluyor bu; 'illa Müslüman bölgeye hizmet edelim' gidi hatalı yaklaşımlarımız da var. En son Uganda'da Jinja bölgesine gittik, Hristiyan daha fazla idi. Gruptaki bazı arkadaşlar, 'Burada hristiyanlar daha fazla, ya biz burada niye çalışıyoruz?' diye sordular. Bunu diyenler sözde mürekkep yalamış insanlar. Biz Müslümanız, hekimiz, Hipokrat yemini yapmışsınız, kim gelirse aynı muameleyi yapmakla mükellefiz. Bu kişiler daha sonra bizlere hak verdi. Çünkü öyle Hristiyanlar geldi ki, dua ederek gittiler. Öyle Müslüman kadınlar geldi ki, bize dua ettiler ve şunu söylüyorlar; 'iyi ki buraya geldiniz çünkü buraya sürekli Hristiyan yardımcılar geliyor, ben bir Müslüman olarak hayatım boyunca hep Hristiyanlardan yardım aldım, ilk defa bir Müslüman bana yardım ediyor.' O seyahat bizim için amacına ulaşmıştır. Bunları görerek, münevver kafa ile düşünmemiz lazım. Sadece Müslüman'a yardım yapsak sınırlı kalırız. Düşünün yarın bir gün Müslüman doktorların yardım ettiği Hristiyan çocuk bir makama geldi. Biliyorsunuz Afrika'da Hristiyanların makamlara gelmesi Müslümanlara nazaran daha kolay ve fazla. Kafasının köşesinde her zaman şu olacak: Türkler gelmişti, Müslüman doktorlardı, bize de yardım etmiş, ayrımcılık yapmamışlardı. Belki bir cami inşaatının ruhsat izni önüne gelecek ve o bunu engellemeyecek.

Bütün bu söylediklerimiz çerçevesinde yumuşak güç bağlamında tıp diplomasisi çok önemli. Tabii ki tek başına yeterli değil. Mutlaka destekleyici diğer unsurlar lazım. Tıp veya medikal diplomasi, bürokrasi tarafından da desteklenmesi lazım. Hem Türkiye hem de Afrika bürokrasisi destek süreçlere destek vermeli. Örneğin gidişlerde bagaj problemi yaşıyoruz. Biz orada Türkiye adına yardım yapmaya gidiyoruz. Bagajlar şahsi eşyamız değil. Buna rağmen ekstra ücretler

çıkıyor bunlar da bizim operasyon maaliyetlerimizi arttırıyor. Örneğin bir katarakt parasını bagajların taşınmasına verebiliyoruz. Dolayısıyla topyekün bir organizasyon lazım.

5. Sağlık alanında Türkiye ne yaparsa Yumuşak Güç bağlamında elini daha güçlü kılar?

Sudan ve Somali’de Türkiye’nin hastaneleri var. Nijer’de de Gönüllüler Hareketi olarak bir hastane projemiz var ama bürokratik engellerden dolayı henüz açılmadı. Sağlık Bilimleri Üniversitesi Afrika sahasına yönelik birçok atak yaptı. Üniversitenin yine Sudan’da ve Somali’de Sağlık Meslek Yüksek Okulları var. Bu tür girişimler katlanarak arttırılmalı. Özellikle ihtiyaç olan yerlerde, hem hastane hem de özellikle eğitim bazında Sağlık Meslek Yüksek Okulları ve belki ileride Tıp Fakülteleri açılması gerekiyor. Tanzanya ve Zanzibar’da Diş Hekimliği Fakültesi kurulmak üzere, bunların kuruluş aşamasında Gönüllüler Hareketi aktif rol almakta.

Afrika’da emin adımlarla eğitim ayağına, bil hassa sağlık eğitimine girmemiz lazım. Sağlık eğitimlerine giremediğimiz sürede, sürekli gider geliriz ve bunu etkisi sınırlı olur, kalıcı olmak elzem. Mesela gittiğiniz bölgede bir program yapıyorsunuz ve altı ayda bir, biz buraya geleceğiz diyorsunuz. Bu süre zarfında insanlar sizi bekliyor, Türkler gelecek diyorlar. Amelyatlarınızı yapıyorsunuz, ne bir personel, ne bir doktor ne de bir hemşire eğitiyorsunuz; iş sadece size kalıyor, siz yokken bu iş bitiyor, siz varken var. Nüfus arttıkça problemler de artıyor. Oraya gidiyorsunuz kurban dağıtılıyorsunuz. Bu insanlar kurbanları yedi, dua etti, iş bitti diye bakıyorsunuz. Fakat insanları işlerin mutfağına çağırmadıkça sürekli size muhtaç olmaya devam edecekler. Böyle bir Afrika çökmeye mahkûmdur ki çökmektedir de zaten. Dead aid diye adlandırılan bu tür yardımlar sebebiyle çöküyor. Kökleşmeyen, eğitmeyen, imar etmeyen yardımlar yapıcıdan çok yıkıcı oluyor. Bu çerçevede Afrika ülkeleri ile mümkün olduğunca protokol imzalamak lazım. Bu protokol doğrultusunda, Afrika’nın hemen hemen her yerinde olan küçük küçük hastaneleri rehabilite etmemiz lazım. Özellikle eskiden Fransafrika veya Anglo – Sakson hâkimiyetinde 10 bin, 15 bin nüfusu geçen bölgelere küçük küçük

hastaneler yapmışlar. Bizim çalıştığımız hastaneler de böyle küçük hastaneler. Fakat hepsinin alt yapısı rezalet durumda. Jeneratörler problemlı, klimalar yok veya arızalı, amelyat masaları çok kötü.

Nijer ölçeğinde mesela, 20 tane pilot hastane belirleyelim ve bunları rahabilite edelim. 100 bin avroya, Türk parası ile 5 yüz veya 6 yüz bin liraya birçok hastaneyi rahabilite edebiliriz. Dikkat edin var olanı rahabilite edeceğiz diyorum. Ve protokollerde yine Nijer'i örnek olarak verecek olursak Nijer – Türk Hastanesi ismi geçecek. Biz bileceğiz ki Nijer'de 20 tane hastanemiz var. Türkiye'den gelecek her sağık ekibinin bu rahabilite edilen hastanelerde istedikleri her zaman operasyon yapmaya hakkı olduğı protokole derç edilecek. Hastanelerin yanına ufak lojmanlar veya misafırhaneler de yapılabilir. Gelen 4 – 5 kişilik doktor ekipleri buralarda kalacak. Bu lojmanlar gelen ekiplerin barınma, hijyen ve güvenlik sorununu da ortadan kaldıracaktır. Barınma bu coğrafyada çok büyük bir problem. Birçok seyahatimizde hiç tanımadığımız böceklerle yattık kalktık. Türk devleti bu hastaneleri rahabilite etti, alet edevat aldı, iki odalık da bir barınma yeri yapılınca Afrika'ya gidecek olan personeli cezbedecek. Bir veya iki kez gidenin bi daha gitmediğine çok kez şahit olduk.

Söz konusu hastaneler aracılığıyla, Türkiye her zaman sahada olacak ve Afrika toplumlarının tabanlarına hitap edebilecektir. Kimi büyükelçilikler veya şirketler gibi fildişi kulelerde değil, halkın tam ortasında olacaklar. Oraya her zaman gidemeseniz de yılda 2 kez gitseniz, sizin oradaki bayrağınız sürekli dalgalanacak. Nijer – Türk Hastanesi, Agadez Nijer – Türk Hastanesi gibi isimlerle hastaneler rahabilite edilecek ve bakımları üstlenilecek. Bu hastanelerin rahabilite edilmesi su kuyusu açmaktan 50 kat daha kıymetli. Çünkü açılan kuyular, 6 ay, 1 sene veya 1,5 sene sonra tıkanıyor, bakım lazım. Fakat hastane çok dinamik bir şey. Çünkü buralarda şifa veriyorsunuz, insanların en zayıf anlarında siz onlara yardımcı oluyorsunuz. Ve yine en zayıf anında yanında olanlar Türkler oluyor. Türkiye'de eğitim görmüş tıp öğrencilerini buralara konuşlandırılması gündeme getirilebilir. Bunlar küçük hizmet projeleri olarak örnek olabilir.

Eğitim ayağında ise, buradaki İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi, Niamey Üniversitesi Tıp Fakültesi ile kardeş olabilir, belediyelerin veya şehirlerin kardeş belediye, şehir olması gibi. Kardeş hastaneler, kardeş fakülteler olabilir. Sağlık Bilimleri Üniversitesi şuan bunu yapıyor. Belirli yerlere, eğitim vermek amacıyla kendi öğretim üyelerini gönderiyor. Bu geç kalınmış ama çok iyi bir başlangıç. Bu yayılKardeş hastaneler veya fakülteler arasında akademik ve alet edevat desteği sağlanabilir. Oradaki akademisyenler buradaki fakültelere getirilebilir, buradakiler oraya gönderilebilir belirli periyodlar dâhilinde. Burada veya orada 1 ay kalıp fellovluk yapabilirler.

Bunların yanında, ilaç firmaları Afrika'da fabrika açabilir. Serum ve ilaç bulunmuyor, bunların hepsi dışa bağımlı. Türkiye'deki büyük ilaç firmaları büyükleçiliklerimiz vasıtasıyla da ücretsiz arsa tahsisi veya vergi indirimi gibi teşvik alarak lojistik ve stratejik açıdan önemli 3 – 4 ülkeye hitap edebilecek ilaç fabrikaları açılabilir. Bu çerçevede aşı üretimi yapılabilir. Bizim ülkemizde üretim yaptığımız sarf malzemeleri veya tıbbi alet edevatların oralarda da üretilmesi için fabrikalar açılabilir. Çünkü sadece hastane kurmak veya poliklinik yapmak yetersiz kalıyor. Çünkü tıp çok yönlüdür, ahtapot gibidir. Birçok şeyin bir arada olması lazım. Şuan biz her seyahatimizde ilaç götürüyoruz, çünkü oradan tedarik edemiyoruz. Oradan tedarik edilebilse elimiz daha kuvvetli olur.

6. Türkiye sahada diğer ülkelerden farklı olarak neler yapıyor? Uzun süredir yapılan sağlık yardımları ölü müdür? Sağlık alanında bağımlılığı ortadan kaldırmak için neler yapılmalı? Gönüllüler Hareketi bunun neresinde?

Diğer ülkelerle temeldeki farkımız gönüllü olmamız. Biz bu yardımları hususi bir menfaat için yapmıyoruz. Bu nokta çok önemli. Yaklaşımımız günah – sevap bağlamında dini ve modern tabirle de hümanizim odaklı. Batılı kuruluşlar ise misyonerlik açısından yaklaşıyor. Onlar kendi inandıkları dini bu coğrafyaya yerleştirmeye çalışırken, bizler tabii ki bir sevap motivasyonu ile de yaklaşıyoruz fakat biz kimseye tutup gelin bizim dinimize girin diyoruz ne de başka bir girişimde bulunuyoruz. Fakat edindiğimiz izlenimler ve duyduğumuz vakalara binaen,

Türkiye harici yardım kuruluşlarında süreçlerin bizim gibi işlemediğini öğrendik. Sınır Tanımayan Doktorlar gibi örnekler de dâhil. Belki oraya katılan arkadaşların böyle bir düşüncesi yok, Türkiye’den de katılanlar var. Fakat arka planda her zaman miyonerlik faaliyetlerinin olduğu biliniyor. Avrupalı veya Batılılar bu süreçleri bir ahtapot gibi görüyor. Bunun sağlık ayağı oluyor, misyonerlik ayağı oluyor.

Hedef, Afrika’yı Hristiyanlaştırmak. Bu hedefe dair aktif çalışmalar en az 150 – 200 yıldır sürdürülüyor. Bunu yaparken eğitimi, sağlığı, medyası gibi arka planda çalışan bir çok şey oluyor. Bu işin içine girenlerin birçoğu iyi niyetiyle giriyor, ben orayı Hristiyanlaştıracam diye gitmiyor olabilir, arkadaki amacın farkında olmayabiliyorlar. Bunların bütçeleri, yardım kampanyaları, devlet destekleri çok büyük olduğu için Türkiye’ye nazaran çok daha büyük işler yapıyorlar. Biz burada yaptığımız yardımların çoğunu halk desteği ile yapıyoruz. Devletin de son 10 yılda desteği var fakat halkımızın desteği çok daha yoğun. Son seyahatimizde uçak ücretlerini TİKA karşıladı ama nereden baksanız 100 bin liralık projenin üçte ikisini Gönüllüler Hareketi karşıladı. Dernek de pek tabii ki bu üçte ikilik kısmı Türk halkından aldığı yardımlar vasıtasıyla karşılıyor.

Esasen biz halk olarak Afrika’dayız. Devlet de tabii ki orada fakat devletin bize orada yapacağı mihmandarlıktır ve mümkünse biraz destek vermesidir. Devletin gücünün bizi arkamızdan itmesi gerekiyor. Son 10 – 15 yıldır bu biraz hissediliyor. Diğer ülkeler yaptıkları bu işlerden menfaat de sağlıyor. Özellikle sağlık turizmini ön plana çıkarıyorlar. Brezilya, Çin ve Hindistan’ın birçok yerde hastaneleri var. Hintliler özellikle çok vaka yaptıkları için cerrahi konularda tecrübeliler, teknoloji konusunda da fena değiller. Dolyasıyla Afrika’nın birçok zengini tedavi olmaya Hindistan’a gidiyor, elit tabakayı kendilerine çekiyorlar. Tedavi fiyatları da ucuz. Mesela bizlerin bu elit tabakayı kendi ülkemize çekmemiz lazım. Sadece Müslüman olma faktörümüzle değil, sağlık altyapımızla da çekebilmemiz lazım. Son zamanlarda ülkemize gelen bu tür hasta sayısı kısmen artmış durumda. Bunun yanında adı geçen ülkeler ve yine özellikle Hindistan, Afrika’nın birçok yerinde özel hastaneler kuruyor ve bu hastaneler aracılığı ile de hasta toplayarak kendi ülkelerine gönderiyorlar. Buradan da kazanıyorlar. Hem

hizmeti iyi yapıyorlar, hem ucuz yapıyorlar. Çünkü Afrika'nın birçok ülkesinde sağlık hizmeti parayla yapılıyor; devlet ve diğer hastaneler dâhil. Burada diğer ülkelere kurulan özel hastaneler, bulundukları bölgedeki sağlık hizmeti fiyatlarına çok yakın fakat biraz fazla olan fiyat politikalarıyla hasta çekiyorlar ve oradaki pastayı alıyorlar. Amelyatları Afrika'da yapılamayanlar, ilgili ülkelere gönderiliyor. Hem ülke tanıtımı yapılmış oluyor hem ülke bu işlerden para kazanmış oluyor. Bizler gidi gidelim amelyat yapalım, dönelim noktasını geçmişler.

Afrika ülkeleri ve Türkiye arasındaki sağlık turizminin artmasına yönelik de inisiyatif alınması gerekiyor. Orada özel hastaneler açılmalı. Buradaki özel hastane sahiplerinin oralara yönelik yatırım yapmaları teşvik edilmeli. Genel olarak bizim bütün bu konularda bir üst seviyeye çıkmamız şart. Önceden ifade ettiğim gibi Avrupalı 1 yapıyorsa 10 gösteriyor. Bunula ilgili bir örnek vermek istiyorum. Son seyahatimizde Etiyopya'nın Afar bölgesine gittiğimizde, yoğun bakım hizmetlerine yönelik bir kurs düzenledik. Anestezi uzmanlarımız tarafından yoğun bakım kursu verdik. Kurs esnasında yanımızda çok güzel bir cihaz olduğunu gördük. Bunu neden kullanmıyorsunuz diye sorduk. 'Birileri getirdi bıraktı, kimin getirdiği belli değil.' Meğerse cihazı bizim TİKA getirmiş. Fakat cihazı TİKA'nın getirdiğine dair bir belge yok, üzerinde logo yok, oradaki anestezi çalışanlarının getirenden de ne işe yaradığından da haberi yoktu. Aynı cihazı UNICEF yapmış olsa idi, her yerde duyulur ve herkes bilirdi. Böyle çok derin eksiklerimiz var, bunları bir an evvel tamamlamamız lazım.

Bir şeyler yapıyoruz ama satamıyoruz, farkındalık oluşturamıyoruz. Bizler kendimiz de bazı şeyleri mütevazılığa veya tevekküle bağlıyoruz. Fakat Yaradan 'Akletmez misiniz?' diyor. Bu yüzden bazı şeyleri akıl süzgecinden geçirerek yapmamız gerekiyor. Diğerlerine ulaşabilmemiz için bayağı bir yol kat etmemiz gerekiyor. Fakat kuvvetli avantajlarımız var; iyi niyetimiz, gönüllülüğümüz ve son 10 yıldan beri devletimizin de bizim arkamızda olması. Fakat tekrar altını çizmek istiyorum. Büyükelçiliklerinizde bir sağlık ateşeniz veya STK ateşeniz yoksa sahada bir çok şeyi yürütmeniz çok çok zorlaşıyor. Bizler dahi bu işlerin bu kadar içinde olmamıza rağmen, Afrika'da bizleri boğan bürokratik engeller bazen 'acaba

gitmesek mi' diye düşündürüyor. Bizleri bunu dedirtecek duruma getirdikleri oluyor. Daha kuvvetli bir diplomatik destek lazım. Bu işleri çözen birileri olsa, gönüllü katılımcıların sayısı da mutlaka artacaktır.

Birçok insan gönüllü ama bu insanlar Afrika'ya giderken kendi kazançlarına da bakıyorlar. Bu kazançları da yerine getirmemiz lazım. Hatta daha cazip hale getirilmesi lazım. Böyle olursa kesinlikle gönüllü doktor sayısı artacaktır. Çünkü Türkiye'nin gönüllü doktor havuzunda 100 – 150 kişi var. Bütün bu işler bu kadar az kişi arasında çeviriliyor. 150 bine yakın doktor var Türkiye'de ve gönüllü olanlar 150 kişi. Binde bir. Bu fecaat bir durum. Doktor bulamıyoruz. Bazı branşlarda hiç doktor bulamıyoruz.

Gönüllüler Hareketi başlangıç itibariyle birkaç derneğin bir araya gelerek oluşturduğu bir çatı organizasyon oldu. Bir platform. Çatı organizasyon da olsanız bir lokomotif gerekiyor. Bu işi üzerine alıp angaryası dâhil götürecek, yürütecek birileri lazım. Bir ara 15 – 16 dernekle beraber operasyon düzenlediğimiz oldu, çok güzeldi. Fakat bir süre sonra dernekler ayrılıyor veya elenmeye başlıyor. Başka anlaşmazlıklar çıkıyor. Ön plana çıkma gayretleri gibi klasik problemler yaşanıyor. Esas itibariyle Gönüllüler Hareketi bir tipolojidir. Sağlık hizmetleri ve eğitim odaklı kurumsal bir yapı. Sağlık hizmetlerimiz daha ağırlıklı olsa da, eğitim sağlama tarafına da gün geçtikçe daha çok ağırlık vermeye çalışıyoruz. Şuan diğer derneklere göre nerede daha etkin eğitimler verebiliriz diye daha fazla araştırma yapmaktayız. Mesela, son Etiyopya seyahatimizde 2 jinekoloğa, 2 genel cerraha ve 1 beyin cerrahına eğitim verdik. Şuan biz orada olmasak da eğitim verdiğimiz personeller vasıtasıyla hep Afrika'dayız.

Gönüllüler Hareketi Afrika'ya yönelik sağlık diplomasisinin gelişmesinde mihenk taşıdır. Bu diploması türüne kazandığı saha tecrübeleriyle sistematik ve kurumsal bir işleyişin ve yaklaşımın sağlanması açısından çok önemli katkılarda bulunmuştur. Bu işlerin adeta bir membağı olan Gönüllüler Hareketi ile bir merhale kat edilmiş, bir çok şey onun üzerine basılarak veya temel alınarak gelişme göstermiştir veya inşa edilmiştir. Türkiye'nin Afrika özelinde yurt dışındaki sağlık

hizmetlerinin önderlerinden olunmuştur. Buradaki tecrübelerin artı ve eksileri çerçevesinde başka oluşumlara gidilmiştir. Bizim organizasyonlarımıza katılıp da ‘ben şurada başka bir açık gördüm onun üzerine başka bir organizasyona yöneliyorum’ diyen arkadaşlarımız olmuştur. Sağlık hizmetlerinin ve sağlık gönüllülüğünün ortaya çıkmasındaki ilk kıvılcımlar bu hareketin ocağından çıkmıştır. Afrika’da bu tür organizasyonların yapılabilmesinin mümkün olduğunu göstermiştir. Türkiye’de bu alana yönelik olarak ‘ben, ben, ben diye başlayan girişimlerin BİZ’ olarak gerçekleştirebileceğini ve daha kapsamlı ve etkili bir biçimde yürütülebileceğini ispatlamıştır.

Bunula birlikte Gönüllüler Hareketi’nin bütseçi kimi yardım kuruluşları gibi 100 milyon dolar ve hatta reklam bütçesi 3 milyon dolar değildir. Toplanan paraların sahaya yansması % 100’dür. Yani bir katarakt amelyatı için 60 dolar toplanıyorsa, 60 dolar o yapılan amelyatta kullanıyor. Bazı diğer kuruluşlar gibi bir katarakt için 100 dolar toplanıp 60 doları katarakta yönlendirilmiyor.

7. Yardım kuruluşlarının topladıkları paraların bir kısmını kendileri için kullanmaları sizce ahlaki midir?

Gönüllüler Hareketi’nin personel giderleri diye bir gider kalemi yok. Tamamen gönüllülük esasına dayalı. Kimi yardım kurumlarda 30 kişinin üzerinde personel çalışıyor. Keşke hiç olmasa diyoruz. Fakat günümüz realitesinde olmak zorunda. Şimdi bir doktor veya kişi mesaisinin tamamını bu işlere ayırıyorsa, bu insanların geçimlerini de karşılamak gerekir. Çünkü herkesin ailesi ve sorumlulukları var. Maişeti karşılayacak kadar bir miktar ücret verilebilir. Fakat lüks arabam olsun vs gibi beklentiler işin doğasına aykırı. Mesela 4 sene önce bir dernek başkanı aylık 35 bin lira maaş alıyordu. Bu iş, kimi sendikalar gibi işçiden alıp sendika başkanına lüks araç tahsis etme örneğine dönüşmemeli. Siz bu işe gönüllü olarak katıldıysanız mümkünse sizin iaaşenizi karşılayacak kadar bir miktarın verilmesi makul görülebilir. Esasen gönüllülük budur, diğer türlü olan profesyonelliktir. Diğer derneklerde insanlar profesyonel çalışıyor insanlar. Bu da bir sektör tabi. İmam da namaz kıldırıyor para alıyor. Bu tür organizasyonlara

katılımları daha cezbedici hale getirmek lazım. Şuan verilen teşvikten dolayı Sudan ve Somali'ye gitmek için yarışan, dünya görüşü taban tabana zıt birçok meslektaşımız var. Kimisi maddi kayıp kaygısıyla hiç katılamıyor. Kimisinin manevi kaygısı var ama maişetini karşılayamayacağı düşüncesiyle katılamıyor. Örneğin 'ben her ay gelirim ama evde 4 çocuk var, nasıl geleyim' diyor.

8. Gönüllüler Hareketi ile tanışmanız ve burayı tercih edişiniz nasıl oldu?

Herkesin içinde bir yardımseverlik duygusu var. Hekim olunca bu daha da çok atıyor. Bunu yönlendirecek bazı mecralar arıyorsunuz. Türkiye'de poliklinik, amelyat yaparsınız, başka sosyal yardımlarda bulunursunuz. Fakat Afrika çok farklı bir olgu. Orada tamamiyle, hiçbir şey düşünmeden yardım olgusuna giriyorsunuz. Bizim Gönüllüler Hareketi ile tanışmamız da böyle oldu. Yardımseverlik duygusu da var ama benim şahsi olarak seyyahlığım da var. Afrika'ya ilk olarak safariye gitmiş ve bir daha gelmem demiştim. Büyük konuşmamak gerekiyormuş. Ben bunların Yaradan tarafından planlanmış ve kurgulanmış olduğunu düşünüyorum. Biraz denk geldi diyebiliriz. Tabi burada genelde Gönüllüler Hareketi'nin ve özelde başkan İbrahim Ceylan Bey'in sistematik ve kapsayıcı yaklaşımı altı çizilmesi gereken bir faktördür, frekansların uyuşması bakımından. Öte yandan benim Yeryüzü Doktorları'nın organizasyonlarına katıldığım da oldu. Bu işlerin mutfağına girdiğinizde ben illa şu kurumla hareket edeceğim diye bir saplantı olmuyor. Başka derneklerle de gidilmeli. Gönüllülük esasında takım tutma gibi dernek tutma olmamalıdır. Nerede ihtiyaç var ise o boşluk doldurulmalıdır. Şuan Gönüllüler Hareketi kurumsallaşmasını tamamladığı için ben başka 2 – 3 derneğin alt yapısının kurumsallaşması için destek veriyorum. Öbür türlü sahada tek bir hareket olur ve her şey ona bağlı olur.

SONUÇ

Günümüzde, medya, sivil toplum kuruluşları ve yüksek öğrenim kurumları gibi unsurlar toplumsal alanda yumuşak gücü üreten aktörler durumundadır. Bunların sağladığı değişim özellikle, eğitim, sanat, spor ve ekonomi sahalarında gerçekleşmektedir. Gelişen kitle iletişim araçları, bilginin her çeşidinin topluma ulaştırılmasına ve hatta manipüle edilerek iletilmesine olanak tanımaktadır. Bu nedenledir ki bireysel anlamda olduğu kadar en çok ve en etkili biçimde, siyasi anlamda, hükümetler tarafından kullanılmaktadır. Bir başka deyişle yumuşak güçle, sosyokültürel anlamdaki unsurlar da bir kamuoyu oluşturmak, destek sağlamak ve taraftar kitlesi oluşturmak adına kullanılmaktadır.

Yumuşak güç ile birlikte etkili bir kavram olarak kullanılan kamu diplomasisi, bir toplumun ya da bir devletin siyasal algılarını çeşitli yönlerden şekillendirebilme imkânı sunmaktadır. Kavramın temeline inildiğinde, “insanlarla ilişki” ya da “toplumla ilişki” gibi bir noktanın işaret edildiği görülmektedir. Bunun da ötesinde, kamu diplomasisi, dünya üzerinde, uluslararası ilişkilere ve siyasete bir şekilde, doğrudan ya dolaylı olarak etki eden aktörlerin ortak olan yaşamı ve ister istemez küreselleşme ile birbirlerine olan bağımlılığı ile birlikte ortaya çıkmıştır. Aslında toplumsal anlamda, kültürel olarak bütün ülkelerin ve halkların algılamaları, yaklaşımları ve uygulamaları birbirinden oldukça farklıdır. Bundan dolayı sosyopolitik anlamda da farklılıkların olması beklenmektedir. Fakat kamu diplomasisinin farklılıkları bir araya getirme konusundaki arzu ve isteği ile bu farklılıkların bir araya gelmesi sonucu bir tarafında süreçten mutlak olarak çıkarlarına karşılık bularak çıkmak isteği, kamu diplomasisi kavramının geniş kitlelere hitap etmesini kolaylaştırmaktadır.

Sürdürdüğü insani yardım faaliyetleri özelinde değerlendirildiğinde, Gönüllüler Hareketi’nin birçok yardım kuruluşundan çok daha detaylı çalışmalar yürüttüğü görülmektedir. Dünya genelindeki birçok yardım faaliyeti yürüten kurum ve kuruluş, Afrika’yı genel olarak ele alıp, çoğunlukla finansal destek sağlarken, Gönüllüler Hareketi’nin bu faaliyetlerin ötesinde, kıta insanlarına doğrudan temas

eden yardım faaliyetlerinin daha değerli olduğunu anlamak mümkündür. Hareket, her ne kadar belirli Afrika kıtası ülkeleri ile iletişim halinde olsa da sürecin değerlendirilmesi adına, aktif olunan ülkelerin hemen hepsinde yürütülen faaliyetlerin son derece etkin sonuçlar ortaya koyduğu görülmektedir. Özellikle de sağlık operasyonları ve su kuyusu temelinde yürütülen faaliyetler, günden güne artan itibar ve operasyon sayısı derneğin etkililiğinin birer göstergesidir.

Afrika'daki çalışmalarında, Gönüllüler Hareketi'nin sağlık konularında aktif bir şekilde görev aldığı gözlemlenmektedir. Çok sayıda insanın gıda ve sudan enfeksiyon sorunu yaşadıkları Afrika'da, derneğin uygulamaları neticesinde, sağlıklı olarak yaşamlarını sürdüren insan sayısında, gözle görülür bir artış olduğu fark edilmektedir. Yerel yetkililerin büyük ölçüde eksik kaldıkları bir konu olarak sağlık taramaları, Gönüllüler Hareketi sayesinde daha etkin bir şekilde gerçekleştirilebilmekte ve daha etkin sonuçlar elde edilebilmektedir.

Dernek su temini hususunu da etkin bir şekilde ele almaktadır. Su kuyularının açılması ve bu kuyuların sağlıklı bir şekilde hizmet verebilmesi adına dernek yetkilileri, mümkün olduğunca uzun soluklu bir şekilde bu konuyu, yerel yetkililerin de desteğini almak sureti ile aktif bir şekilde gerçekleştirmeye ve su kaynakları temelli olarak gerçekleşen hastalıklarının sayısının da azaltılmasına çalışmaktadırlar.

Gönüllüler Hareketi için rahat bir şekilde toplanan yardımların ihtiyaç sahiplerine iletilmesi konusunda yereldeki engeller, yoğun operasyon gerçekleştirilen ülkelerde azalan seyir izlerken bazı yerlerde tazeliğini kısmi de olsa korumaktadır. Yine de Türkiye'nin sağlamış olduğu çeşitli avantajlar neticesinde, yardımların ulaşımı konusunda çeşitli fırsatlar oluşturulmaya çalışılmaktadır ve bu yardımlar devlet koruması altında iletilmektedir.

Öte yandan, Gönüllüler Hareketi, kendi çabaları dâhilinde hareket eden bir kuruluş olması vesilesi ile aslında potansiyelinin üzerinde bir performans sergilemektedir. Buna göre dernek, çoğunluğu Türkiye'den olmak üzere toplamış olduğu tüm yardımları, son derece dikkatli ve detaylı bir şekilde değerlendirmek

sureti ile ihtiyaç sahiplerine iletmekte, bu vesile ile de sürecin içerisinde yer alan tüm paydaşların, gerçekten ihtiyaı bulunan Afrikalı bireylere ihtiyaçları dâhilinde yardım etmesini sağlamaktadır. Türk hükümetinin desteğinin ve Afrika'daki yerel yönetimlerin imkânları dhilindeki desteğinin göz önünde bulundurulması sonucunda, Gönüllüler Hareketi'nin hitap etmek istediği kesimlere dokunması kolaylaşmaktadır.

Faaliyetlerinin son 10 yıllık sürecine bakıldığında, Gönüllüler Hareketi'nin özellikle destekçi bazında giderek artan bir potansiyelinin bulunduğu da görülmektedir. Bunda, derneğin Afrika'daki faaliyetlerinin niteliğinin, başarısının ve etkililiğinin büyük bir etkisi bulunmaktadır. Derneğin, faaliyetlerini gün yüzüne çıkarmak adına gösterdiği çabanın da birçok açıdan takdir toplaması, derneğin sürdürülebilir faaliyetler yürütmesi açısından da tetikleyici bir unsurdur. Aynı zamanda, derneğin faaliyetleri içerisinde gönüllü olarak bulunan kesimlerin sayısının da son derece fazla olması neticesinde, faaliyet değerinin yükseldiği fark edilmektedir.

Tüm bu yukarıda sayılan olumlu unsurlar ve ortaya çıkan nihai tablo, sadece Gönüllüler Hareketi'nin insani anlamdaki başarısına işaret etmemektedir. Söz konusu tablo, aynı zamanda, bu tezin konusu olan yumuşak güç kullanımı hususunda, Türkiye açısından da olumlu getiriler sağlamaktadır. Öncelikli olarak derneğin faaliyetleri, Afrika kıtasındaki Türk ve Türkiye algısının son derece olumlu bir şekilde oluşturulmasını ve güçlendirilmesini sağlamaktadır. Bu sayede de Türklerin ve Türkiye'nin insani ve ülkesel bazda Afrika ile olan bağlarının güçlendirilmesi konusu ön plana çıkmaktadır.

Öte yandan, derneğin faaliyetlerinin genel olarak değerlendirilmesi sürecinde dikkati çeken husus, Türkiye'nin diplomatik olarak Afrika ile kurması muhtemel olan siyasi iletişimin güçlü bir zemin üzerine inşa edilmesini kolaylaştırmasıdır. Geçmiş yıllarda birbirinden kopuk ilişkileri bulunan Afrika lkeleri ile Türkiye arasındaki ilişkiler, Gönüllüler Hareketi ve bu dernek gibi ciddi ölçekli insani yardım faaliyeti yürüten kurum ve kuruluşların sayesinde daha olumlu

ve daha sağlam bir ekseninde seyretmektedir. Aynı zamanda Gönüllüler Hareketi'nin varlığı, Türkiye'nin Afrika'ya olan insani anlamadaki cesaretlendirici mesajının/mesajlarının taşınması adına da son derece faydalı olmaktadır. Geçmiş yıllarda unutulmuş veya rafa kaldırılan Afrika - Türkiye ilişkilerinin her iki taraf için de olumlu olan yansımaları, Gönüllüler Hareketi ile daha güçlü bir şekilde hissedilmektedir. Gönüllülerin Türkiye'nin Yumuşak Güç politikalarına en büyük katkıları, sağlık yardımlarına kurumsal ve sistematik bir yaklaşım geliştirerek ve birçok derneği tek bir çatı altında toplayabilme ve liderlik edebilmesi yönlerinden örnek olmasıdır. Türk diplomasisi, yumuşak güç ve kamu diplomasisi bağlamında Gönüllüler Hareketi'nin tecrübeleri ve kurumsallığından alabileceği dersler ile beraber, yabancı ülkelerdeki halk tabanına ve dolayısıyla siyasi erkelere nasıl daha derin etki edebileceğini dair bir vizyon kazanabilir. Hareketin iç ve dış dernekler bazındaki koordinasyon kabiliyetinin hükümet tarafından daha geniş çapta gerçekleştirilmek üzere örnek alınması, Türkiye'nin sağlık bağlamında sahada daha sistematik, bağımlılık oluşturmamayan ve kalıcı çözümler üreten bir insani yardım rejimi aracılığıyla çok etkin bir yumuşak güç politikası uygulayabilmesine yardımcı olacaktır.

Son olarak derneğin faaliyetleri neticesinde, Türkiye'nin Afrika'yı; Afrika'nın da Türkiye'yi doğru bir şekilde ve olumlu olarak etkilediğini söylemek mümkündür. Özellikle siyasi anlamda, 2008 yılı sonrasında ciddi ölçekli bir ivme kazanan Afrika - Türkiye ilişkilerinde, siyasi çabaların dönemsel olarak gözlemlendiği bir süreçte, Gönüllüler Hareketi, bu ilişkilerin daha sürdürülebilir ve Türkiye'nin kendisini ifade etme çabalarının daha kabul edilebilir hale gelmesini sağlamaktadır. Derneğin çabaları, bölgede, uluslararası alandaki birçok yardım faaliyetinden daha etkili olarak ortaya çıktıkça Türkiye sosyopolitik anlamdaki imajının da iyileştirildiğini ve Afrika'nın Türkiye ile yakınlaşma isteğinin güçlendiği anlaşılmaktadır.

İlerleyen dönemlerde, bu konu ekseninde yapılacak çalışmalarda, daha detaylı ve alanı genişletilmiş bir çalışma silsilesinin gerçekleştirilmesi yararlı olacaktır. Buna göre gelecek çalışmalar için ön plana çıkarılabilecek olan iki değerli

öneri bulunmaktadır. Bunlardan ilki, derinlemesine mülakat gerçekleştirilecek olan tarafların sayısının arttırılmasıdır. Örneğin Gönüllüler Hareketi operasyonlarında bir amelyat geçiren kişi ile ve keçi yardımı alan bir aile ile Gönüllüler ve Türkiye algısı üzerine bir mülakat yapılabilir. Katılımcıların sayıları arttıkça, konunun daha geniş çaplı olarak değerlendirilmesi mümkün hale gelecek, bu şekilde de elde edilen görüşlerin ışığında, hem Türkiye'nin mevcut süreçte insani yardım ve yumuşak güç oluşturma konusundaki konumu gelişecek hem de Türkiye'nin bu konuya dair tam olarak neler yapması gerektiği konusunda atılacak olan adımlar değerlendirilecektir.

Gelecek dönemdeki çalışmalara dair, öneri olarak ön plana çıkarılabilecek olan husus ise konuya dair, katılımcı dernek sayısının arttırılmasıdır. Afrika'da doğrudan ve dolaylı olarak insani yardım faaliyetlerinde bulunan çok sayıda dernek ve kuruluş bulunmaktadır. Bu dernek ve kuruluşlar, çeşitli şekillerde yardımlar gerçekleştirmektedirler. Söz konusu aktörlerin, Afrika'daki faaliyetlerinde, mutlak olarak Türkiye'nin imajına katkıları söz konusu olmaktadır. Aynı zamanda, ortaya çıkan bir yumuşak güç desteği olduğu görülebilecektir. Fakat bu etkinin ne şekilde ortaya çıktığının anlaşılabilmesi adına, birçok farklı dernek ve kuruluşun faaliyetlerine dair, derinlemesine mülakat temelinde ya da alternatif olarak değerlendirilebilecek olan araştırma yöntemlerinin tercih edilmesi yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akçadağ, E. “Dünya’da ve Türkiye’de Kamu Diplomasisi” Kamu Diplomasisi Enstitüsü, <http://kamudiplomasisi.org/pdf/emineakcadag.pdf> (18.03.2018).
- Akıllı, E. (2016). Türkiye’de ve Dünyada Dış Yardımlar. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Aslan, S. (2010a). Türkiye’de Sivil Toplum. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 9(31), 260-283.
- Aslan, S. (2010b).Sivil Toplum Ve Demokrasi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve idari Bilimler Fakültesi Dergisi, 15(2), 357-374.
- Bayraktar, Z., “Türkiye'nin Balkanlardaki Yumuşak Gücü – Türk Kültürü”, Karadeniz Araştırmaları, 2012, (35): 181-189.
- Coşkun, S. ve Tireli, M. (2010). Dünya Bankası ve UNDP’nin Küreselleşme - Yoksulluk İlişkisine Yönelik Yaklaşımları. Yardım ve Dayanışma Dergisi, 1(1), 41-55.
- Cull, N. J. (2009). PublicDiplomacy: LessonsfromthePast. Los Angeles: FigueroaPress.
- Demirtepe, M. T. ve Özertem, H. S. (2013) Yükselen Tehdit Algısı KarşısındaÇin’in Yumuşak Güç Siyaseti: Politikalar ve Sınırlılıkları. Bilig, (65), 95-118.
- Doğan, H. (2014). Türk Silahlı Kuvvetlerinin Kamu Diplomasisi Faaliyetleri. Güvenlik Bilimleri Dergisi, Kasım 2014, 3(2), 67-90.
- Doğan, İ. (2002), Özgürlükçü ve Totaliter Düşünce Geleneğinde Sivil Toplum, Alfa, İstanbul.
- Ekşi, M. (2017). Türkiye’nin Türk Dünyasına Yönelik Kamu Diplomasisi: Yeni Araç ve Mekanizmalar. Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, 17/1, 9-19.

- Erdem, S. (2011). Türkiye'nin Dış Politikasında Sosyal Faaliyetlerin Etkisi. Bursa: Burak Yayıncılık.
- Eren, E. (2017). Sivil Toplumun Dış Politika İnşasındaki Rolü: Türk Kamu Diplomasisi Örneği. Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi, 2017, 2(1), 36-49.
- Ergül, S. (2014). Uluslararası Kuruluşlar ve Türkiye'nin Afrika'daki Faaliyetlerinin Yansımaları. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi.
- Eroğul, T. (2011). İnsani Yardımın Siyasi Boyutu. Ankara: Etik Basım Yayım.
- Ertek, F. (2003). Uluslararası Yardımlaşma ve Kalkınma Faaliyetlerinin Uluslararası Politikadaki Yeri. Ankara: İntiba Basım Yayın.
- Erzen, M. Ü. (2012). Kamu Diplomasisi. İstanbul: Derin Yayınları.
- Eyriçe Tepeciklioğlu, E. (2019). Türk Dış Politikasında Afrika: Temel Dinamikler, Fırsatlar ve Engeller. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık
- Gouveia, P. F. & Plumridg, H. (2005). European Infopolitik: Developing EU Public Diplomacy Strategy. London: The Foreign Policy Centre.
- Gunaratne, S. A. (2005). Public Diplomacy, Global Communication and World Order: An Analysis Based on Theory of Living Systems. SAGE.
- Gündüz, A. Y. ve Kaya, M. (2014). Küresel Dünyada Sivil Toplum Kuruluşlarının Ekonomik Kalkınmadaki Rollerini Üzerine Bir Değerlendirme. Akademik Araştırmalar Ve Çalışmalar Dergisi, 6(10), 130-169.
- Hazar, N. (2016). Türkiye - Afrika İlişkileri: Türkiye'nin Dost Kıtaya Açılım Stratejisi. Ankara: Akçağ Yayınları
- İlhan, T. ve Kiraz, S. M. (2009). Kamu Diplomasisinin Sosyokültürel Esasları. İstanbul: Oğul Basım Dağıtım A.Ş.

- İnan, M. (2013). İnsani Yardım Ve Avrupa Birliği Boyutu. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kapu, H., Tutar, H., Özyakışır, D. (2012), Sivil Toplum, Girişimcilik ve Ekonomik Kalkınma, Savaş Yayınları, Ankara.
- Karagül, S. (2013). Türkiye'nin Balkanlardaki “Yumuşak Güç” Perspektifi: Türk İşbirliği Ve Koordinasyon Ajansı. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 8(1), 79-102.
- Karakuş, O., (2006), Avrupa Birliği Uyum Sürecinde Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşları, Isparta.
- Kavas, A. (2013). Osmanlı – Afrika İlişkileri. İstanbul: Kitabevi
- Kavoğlu, S. (2013). Yapılandırmacı Perspektiften Kamu Diplomasisi Ve Türkiye: ABD Yazılı Basınından Yansımalar. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, No. 45, ss. 115-128.
- Kırlak, T. (2010). Uluslararası Yardım Kuruluşları. Eskişehir: Altun Yayıncılık.
- Köksoy, E. (2013). Halkla İlişkiler Bağlamında Kamu Diplomasisi Yönetimi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İ.Ü.SBE.
- Köksoy, E. (2014), Kamu diplomasisi ve halkla ilişkiler ilişkisi: Kuramsal bir değerlendirme. Marmara İletişim Dergisi. Sayı: 22, 211-231.
- Köse, O. (ed.) (2017). Türkiye Ve Afrika Ülkeleri Diplomatik Temsilcileri Ortak Stratejik Vizyon Geliştirme Projesi XIII. Çalıştay Sonuç Raporu “Afrika Ülkelerinde Kalkınma Yardımları ve Türk Sivil Toplum Kuruluşları”. Ankara: TASAM.
- Köseoğlu, A. M. (2015). Afet Yönetimi ve İnsani Yardım. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Lewis, D. (2001), The Management of Non-Governmental Development Organizations An Introduction, Routledge Taylor & Francis Group, UK.
- Ötenel, Z. (2009). Türkiye ve İslam Ülkelerinin Yardımlaşma Faaliyetleri. İzmir: Keskin Basım Yayım.
- Özdemir, S. (2007), Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti, İTO Yayını, İstanbul.
- Özkan, M. (2010).“Turkey’s Rising Role In Africa”, Turkish Policy Quarterly
- Purtaş, F. (2013). Türk Dış Politikasının Yükselen Değeri: Kültürel Diplomasi. Gazi Akademik Bakış, 7(13), 1-24.
- Rugman, A. (2000). Globalleşmenin Sonu, (çev. Sedat Eroğlu), MediaCat Yayınları, Ankara
- Sak, E. (2014). Kamu Diplomasisi ve Çin. Barış Araştırmaları Ve Çatışma Çözümleri Dergisi, 2(1), 9-25.
- Sancak, K. (2016a). Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramı Ve Yumuşak Güç. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Sancak, K. (2016b). Yumuşak Güç Kaynağı Olarak Kültür ve Türkiye’nin Yumuşak Gücünde KültürFaktörü. Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi, 2(4), 16-26.
- Soylu, Z. (2009). İnsani Yardım ve Dünyada Sivil Toplum Algısı. Okçu Basım Yayım, Eskişehir.
- Talas, M. (2011). Sivil Toplum Kuruluşları Ve Türkiye Perspektifi. TÜBAR, (34), 387-401.
- Tekin, L. (2005). Uluslararası İlişkiler ve Yardımlaşma. Işık-Tan Yayıncılık, İzmir.
- Telli, K. (2014). Birleşmiş Milletler 2015 Sonrası Kalkınma Gündemi ve Hukukun Üstünlüğü İlişkisi. Ankara Barosu Dergisi, (4), 313-325.

- Tufan, Ö. (2012). Yumuşak Güç Kullanımına Dair Uluslararası Sistem. İstanbul: Tekin Yayıncılık.
- Turan, Y. ve Karanfil, A. (2017). Türk Dış Politikasında Yumuşak Güç Unsuru Ve T.C. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü Örneği. Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi, 3(1), 17-32.
- Onur, S. (2018). Türkiye'nin Afrika Medikal Diplomasisi adlı makale. <https://www.afam.org.tr/turkiyenin-afrika-medikal-diplomasisi/> (29.09.19)
- UNDP (2016). African Report Annual. Washington: United Nations.
- World Bank (2011). Humanitarian Aid Report 2010. New York: World Bank Pub.
- World Bank (2018). African Development Report. New York: World Bank Pub.
- Yağmurlu, A. (2007). Halkla İlişkiler Yöntemi Olarak Kamu Diplomasisi. İletişim Araştırmaları, 5(1), 9-38.
- Yatkın, A. (2008), Avrupa Birliği Üyelik Sürecinde Sivil Toplum Kuruluşları: Güçlü Sivil Toplum Kuruluşları, Avrupa Birliği Üyesi Türkiye, Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları.
- Yıldırım, G. (2011). Türkiye Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğünde Faaliyetlerinin Kültürel Diplomasi Bağlamında incelenmesi. Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi, (9), 1-23.
- Yılmaz, A. N. ve Kılıçoğlu, G., “Balkanlar’da YTB Ve TİKA’nın Türk Kamu Diplomasisi Kurumları Olarak Faaliyetleri Ve Türkiye’nin Bölgedeki Yumuşak Gücüne Etkileri”, Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2 (2), 115-131.